

STYRK FAMILIERNE
KOMPETENCEENHED FOR UDSTATIONEREDE

Børn af udsendte

En dokumentationsrapport om erfaringer og oplevelser vedr. skolegang og opvækstvilkår i udlandet blandt børn af tidligere udsendte af Danmission.

Udarbejdet af

Emilie Frijs Due, Cand.psych.aut. & Elli Kappelgaard, Cand.psych.aut.

Projektleder

Maria Techow, Cand. Psych. Aut. Spec. Afdelingsleder.

2025

Indholdsfortegnelse

Forord	1
--------	---

Resumé	2
--------	---

Metode	11
--------	----

Baggrund for undersøgelsen.....	11
<i>Mission i Norge og Danmark.....</i>	11
Procedure for undersøgelsen.....	12
Metodiske overvejelser.....	13
<i>Anonymitet og validitet.....</i>	13
<i>Kvalitetssikring.....</i>	13
<i>Uvildighed.....</i>	14
<i>Metodetriangulering.....</i>	14
<i>Reliabilitet – Sammenligning med danske normgrupper.....</i>	15
Undersøgelsens begrænsninger.....	15
<i>Selektionsbias.....</i>	15
<i>Antallet af respondenter og manglende generaliserbarhed.....</i>	16
<i>Erindrings pålidelighed over tid.....</i>	16
<i>Nutidigt blik på fortidens begivenheder.....</i>	17
<i>Etiske overvejelser.....</i>	18
<i>Neutralitet og plads til nuancer i oplevelsen af opvæksten i udlandet.....</i>	18
<i>Brugen af kommentarer fra åbne kommentarfelter.....</i>	19
Struktur og hovedtemaer.....	20

Baggrundsoplysninger om respondenterne	21
--	----

Overblik over respondenter.....	21
<i>Alder.....</i>	22
<i>Køn.....</i>	22
<i>Uddannelsesniveau.....</i>	22
<i>Nuværende beskæftigelse.....</i>	23
<i>Civilstatus.....</i>	23
<i>Forældreskab.....</i>	23
<i>Søskende.....</i>	23
<i>Alder ved første udsendelse.....</i>	24
<i>Udsendende organisation.....</i>	24
<i>Repræsenterede lande.....</i>	24
<i>Skoleform under udsendelse.....</i>	25
<i>Kostskoleophold.....</i>	26
<i>Søskende på kostskole.....</i>	27
Opsamling.....	27

Kulturtilpasning styrker og ressourcer

29

Third Culture Kids	29
Introduktion og definition.....	29
Karakteristika for Third Culture Kids.....	30
Kompetencer og styrker hos TCK'ere	30
Globalt udsyn og tolerance.....	30
Sprogfærdigheder og omstillingsparathed.....	31
Kulturelle kamæleoner.....	31
Udfordringer hos TCK'ere	32
Rodløshed og rastløshed.....	32
Ubearbejdet sorg.....	32
Identitet tilpasning og relationer.....	33
Missionary kids.....	33
Fund	34
Alder ved tilbagevenden til Danmark.....	34
Længde af udsendelse.....	35
Antal flytninger i opvæksten.....	35
Forberedelse på at rejse ud og tilbage.....	35
Tilhørsforhold og tilpasning.....	36
Egen tilpasning og forældres tilpasning.....	38
Ressourcer og kompetencer.....	40
Øget selvstændighed.....	40
Indvirkning på rollen som forælder.....	41
Tilpasning til nye kulturer og omgivelser.....	42
Øget tolerance empati og forståelse for andre måde at tænke og handle..	43
Erfaringernes betydning fagligt og arbejdsmæssigt.....	44
Sorg.....	45
Relationer og venskab.....	46
Oplevelsen af at skille sig ud og mangle referenceramme.....	46
Oplevelse af tilhørsforhold til andre med lignende baggrund.....	47
Opsamling.....	48

Tilknytning og adskillelse

50

Adskillelse og genforening	50
Når tilknytningen udfordres.....	51
Boarding School Syndrome.....	52
Revised Adult Attachment Interview.....	55
Fund	57
Relation til forældre.....	57
Far dengang.....	57
Mor dengang.....	58
Relation til mor og far i dag.....	59
Samlet billede af tilknytning blandt alle respondenter.....	60
Tilknytning og kostskole.....	61

Fund

Børnenes trivsel under skoletiden.....	61
<i>Relation til voksne på kostskolen.....</i>	62
<i>Reaktioner på adskillelse fra forældre.....</i>	65
<i>Betydning af reservefamilie i Danmark.....</i>	65
<i>Trøst.....</i>	66
<i>Kontakt til forældre under kostskoleophold.....</i>	66
<i>Afsked med forældre efter ferier.....</i>	67
<i>Savn.....</i>	67
<i>Relationer til jævnaldrende.....</i>	68
<i>Relation til søskende.....</i>	69
Overordnet syn på skoletiden i dag.....	69
Opsamling.....	70

Traumatiske og krænkende oplevelser 73

Enkeltstående og krænkende oplevelser.....	73
Traumer og tilknytning.....	74
Voldsomme livsbegivenheder CLAM.....	75

Omsorgssvigt	76
<i>Definition af begrebet omsorgssvigt.....</i>	77

Fund 78

Vanrøgt	78
Trøst følelsesmæssig støtte og praktisk omsorg på kostskolen.....	78

Psykisk vold	82
---------------------	-----------

Mobning	83
Definition af mobning.....	83
Forekomst af mobning blandt respondenterne.....	83
<i>Blev der taget hånd om mobning.....</i>	85
Forekomst af mobning på kostskole.....	86
Mobning i et historisk perspektiv.....	87

Fysisk vold	87
--------------------	-----------

Seksuelle krænkelse og overgreb	89
Seksuelle krænkelse.....	90
Seksuelle overgreb.....	90
<i>Fortalte respondenterne til nogen at de var blevet krænkede.....</i>	92
<i>Blev der gjort noget for at stoppe krænkelserne.....</i>	92
<i>Kendskab til tilfælde af seksuelle krænkelse eller overgreb på kostskolen.....</i>	93
Andre voldsomme livsbegivenheder.....	93
Opsamling.....	93

Børn af forældre med et livskald

96

Spændet mellem forældreskab og arbejde/livskald	96
Meningsfulde livsmålsprojekter.....	97
Når tilvalg betyder fravalg.....	98
Fund	100
Balancen mellem forældrenes arbejds og familieliv	100
Kostskoleopholdets betydning for synet på forældrenes prioriteringer.....	103
Ændringer i synet på familieliv og kønsrollemønstre.....	103
Arbejdet som kald.....	105
Besøg i opvækstlandet efter hjemkomst til Danmark.....	106
Opvækstens betydning for prioriteter og engagement i livet	107
Lysten til selv at blive udsendt.....	109
Forholdet til Danmission.....	111
Ville respondenterne have ønsket en anden opvækst.....	112
Ville respondenterne sende deres egne børn på kostskole.....	113
Opsamling.....	114

Livssituation i dag

116

Livskvalitet.....	116
Overordnet helbred.....	119
Selektionsmekanismer.....	119
Kostskoleophold og selv vurderet helbred SF-36.....	119
Langvarig sygdom.....	120
Psykisk trivsel.....	121
Psykisk trivsel og tidligere undersøgelser.....	122
Opsamling.....	123

Opvækstens betydning for respondenternes liv

125

Afrunding

128

Litteraturliste

129

Bilag

137

Tak

Først og sidst skylder vi den største tak til alle de respondenter, der har brugt tid på at udfylde det omfangsrige spørgeskema. Ikke bare på at overvinde tekniske udfordringer eller at dele det med netværk. Tak fordi I har været villige til at tænke tilbage på minder og begivenheder, der ligger langt tilbage – både de glædelige og de, der stadigvæk kan være smertefulde og trække spor til i dag. Vi tror og håber, at I med jeres bidrag og stemmer kan være med til at skabe øget forståelse af og flere nuancer til historierne om børnene af de udsendte, og forhåbentligt komme andre små og store børn med en opvækst i udlandet til gode både nu og i fremtiden.

Tak til alle dem der har stillet deres tid, viden, personlige og professionelle erfaringer og fagligheder til rådighed for os. Uden jer havde det ikke kunnet lade sig gøre. Her tænker vi særligt på vores kollega, Andreas Schröder for løbende sparring på alt inden for god kvantitativ forskningspraksis og på referencegruppen bestående af Karen Bro Aaen, Lektor og partnerskabskonsulent, EVU Sundhed, VIA University College, Aarhus (barn af tidligere udsendt i Danmission), Henrik Sonne Petersen, Generalsekretær, Dansk Missionsråd og Caroline Winther, Vicegeneralsekretær i Danmission for værdifuld sparring og input. Til de, der har stillet op til forinterviews, Kristian Kuur fra Rambøll for digital opsætning og statistiske analyser, vores kollega Heidi Kyhl for korrekturlæsning og alle de, der gav sparring på selve spørgeskemaet. Tak til vores kollega Viktor Rasmussen for at have lavet rapportens forside og layout. Endelig stor tak til Danmission for at vise os tilliden med opgaven.

Sept. 2025

Emilie Frijs Due & Elli Kappelgaard, forfattere til rapporten

Maria Techow, projektleder

Resumé

Baggrund og formål

Danmission, tidligere Det Danske Missionsselskab (DMS) og Dansk Santalmission (DSM), har gennem årtier udsendt medarbejdere til udlandet - i mange tilfælde med deres familier, hvilket har betydet, at børnene ofte gik i lokale dag- eller kostskoler. I de senere år har norske undersøgelser sat fokus på, at nogle børn af udsendte medarbejdere har oplevet omsorgssvigt og overgreb i deres opvækst. Dette gav anledning til, at Danmission ønskede en tilsvarende undersøgelse i dansk kontekst for at afdække, hvordan børn af tidligere udsendte har oplevet deres opvækst, og hvilken betydning skolegangen i udlandet har haft. Formålet med undersøgelsen har været at give stemme til børnene og deres erfaringer – både de positive, som handlede om styrker, kompetencer og ressourcer, og de vanskelige, som handlede om mulige afsavn, udfordringer eller negative oplevelser.

Metode

Undersøgelsen er gennemført som en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse med mulighed for at tilføje uddybende kommentarer. Alle over 18 år, hvis forældre tidligere havde været udsendt af Danmission, DMS eller DSM, har kunnet deltage. I alt deltog 55 respondenter i undersøgelsen.

Kompetenceenhed for Udstationerede, Styrk Familierne har stået for undersøgelsesdesign, analyse og rapportskrivning. Desuden har uvildige faglige konsulenter og en referencegruppe bidraget til kvalitetssikringen. Der er benyttet flere validerede spørgeskemaer, med henblik på at sammenligne resultaterne med danske normgrupper.

Respondenternes oplevelser må forstås i lyset af de historiske og kulturelle rammer, de fandt sted i, idet undersøgelsen dækker perioden fra 1930 frem til 2008. I den tidsperiode er der sket en stor samfundsmæssig udvikling. Det er vanskeligt at sammenligne opdragelsesstil, kønsroller, børnesyn og forventninger til work-life-balance eller til hvad en skole eller kostskole skulle kunne tilbyde i midten af det 20. århundrede med disse forhold i begyndelsen af det nye

årtusinde. Undersøgelsen og rapporten er lavet på baggrund af viden, vi har i dag, om forhold der er foregået for op til 95 år siden, hvor man ikke havde den viden tilgængelig, som fx betydningen af fysisk og emotionelt nærværende forældre for børns trivsel i opvæksten.

Nutidige vurderinger af fortiden vil desuden ofte være filtreret gennem senere livserfaringer. Der må derfor udvises forsigtighed med at bedømme ud fra nutidige idealer. Derudover gør det lave antal af respondenter sammenholdt med den længere tidsperiode, at det bliver vanskeligt at generalisere.

Baggrundsinformation om respondenterne

Aldersgennemsnittet for respondenterne var 58 år, den yngste var 19 år og den ældste var 89 år, med en næsten ligelig kønsfordeling på 52% mænd, og 48% kvinder. Sammenlignet med den danske befolkning havde respondenterne et markant højere uddannelsesniveau, idet næsten to tredjedele havde en lang videregående uddannelse eller ph.d. Størstedelen var enten lønmodtagere eller pensionerede, mens en mindre del var selvstændige, i leder-/specialiststillinger, på førtidspension eller studerende. Hovedparten af deltagerne var gift (68 %), og de fleste havde børn (81 %) samt søskende (98 %).

70 % af respondenterne havde gået på kostskole. Over halvdelen startede på kostskolen i en alder af 7 eller yngre, med en gennemsnitsalder på 7,9 år. Kostskoleopholdene varede i gennemsnit 4,5 år. Desuden havde 83 % af kostskoleeleverne søskende på samme skole, ofte både ældre og yngre søskende.

Kulturtilpasning, styrker og ressourcer

Der er set nærmere på, hvordan respondenterne havde oplevet, at opvæksten havde præget deres oplevelse af tilhørsforhold, samt hvilke styrker og kompetencer, opvæksten havde givet dem. Eksisterende litteratur om såkaldte *Third Culture Kids* blev præsenteret med henblik på at forstå hvilke særlige betingelser, der gør sig gældende for børn, der tilbringer dele af opvæksten i udlandet. Derefter blev undersøgelsens fund præsenteret.

Samtlige respondenter oplevede tilhørsforhold til Danmark og 81 % oplevede også tilhørsforhold til opvækstlandet. Det blev tydeligt ud fra besvarelserne, at oplevelsen af hjem

var en kompleks størrelse for respondenterne, som både kunne handle om steder, relationer og fællesskab med ligesindede. En stor del af respondenterne oplevede, at de havde tilegnet sig særlige kompetencer og ressourcer, som de forbandt med deres opvækst. 90 % af respondenterne oplevede, at opvæksten havde givet dem en større grad af tolerance og empati. 74 % oplevede, at erfaringerne havde hjulpet dem fagligt/arbejdsmæssigt. En stor del af respondenterne fremhævede, at de i dag oplever sig som mere fleksible, åbne og nysgerrige over for andre kulturer. 93 % oplevede, at de hurtigt kan tilpasse sig nye miljøer.

Flere beskrev, at de som voksne har let ved at indgå i internationale fællesskaber og trives med kulturel diversitet. Det blev fremhævet, at erfaringerne havde gjort dem sprogligt stærke og i stand til at aflæse sociale koder i forskellige kontekster.

Blandt respondenterne var tendensen, at flere havde oplevet det lettere at falde til i udlandet, hvorimod det havde været vanskeligere at tilpasse sig i Danmark, da de flyttede tilbage. Den modsatte tendens gjorde sig gældende, når respondenterne skulle vurdere deres forældres tilpasning, hvor tilpasningen blev angivet som vanskeligere for forældrene i udlandet, men lettere efter hjemkomsten til Danmark.

Samtidig pegede resultaterne på, at opvæksten også kan have haft omkostninger personligt og socialt. 89 % havde oplevet at føle sig anderledes ved tilbagekomsten til Danmark. 72 % oplevede, at der var mange ting, de ikke kendte til eller kunne tale med andre om. Flere respondenter berettede om sorg og tab af relationer og tilhørsforhold.

Således pegede fundene på, at opvæksten for respondenterne – i tråd med hvad litteraturen på området har fundet - havde været berigende (87 %) og samtidig havde haft omkostninger. På den ene side udvikledes særlige styrker og interkulturelle kompetencer, på den anden side sårbarhed knyttet til afsked, sorg, rodløshed og en mere kompliceret oplevelse af tilhørsforhold.

Tilknytning og adskillelse

I denne del blev der undersøgt, hvordan respondenternes tilknytning og relationer både dengang og i dag så ud. Indledningsvis blev tilknytningsteorien gennemgået, hvor betydningen af båndet til de nærmeste omsorgsgivere blev understreget.

Fundene viste, at en stor del af respondenterne (75 %) vurderede deres relation til forældrene i barndommen som tæt og tryk, men at en væsentlig gruppe også beskrev erfaringer med større afstand, savn og manglende mulighed for at vise svære følelser (25 %). Nogle pegede på, at forældrenes udsendelse og rejseaktivitet i perioder gjorde kontakten ustabil, og 40 % lukkede ned og kunne ikke mærke deres følelser ifm. afsked med forældrene.

De fleste respondenter (70 %) beskrev en god relation til deres søskende, ofte præget af kærlighed, tryk og fortrolighed. Flere fremhævede, at fælles barndomsoplevelser havde skabt et særligt bånd, som blev styrket i forbindelse med livsovergange som hjemflytning til Danmark, forældres død eller etablering af egen familie. Enkelte oplevede dog relationen som mere problematisk, enten pga. forskellig oplevelse af opvæksten eller længere perioder med adskillelse.

Oplevelserne af relationerne til jævnaldrende varierede. Flere berettede om gode relationer til jævnaldrende (80 %) og fællesskaber, der havde haft stor betydning, mens andre beskrev perioder med ensomhed og mobning. Stort set alle respondenter angav, at de havde mindst én ven eller veninde (98 %). De fleste havde under opvæksten i udlandet primært haft internationale venner (55 %), mens færre havde lokale venner i eller udenfor skolen (4 %).

Når det gælder tilknytningsmønstre, viste den i nærværende undersøgelse anvendte metode, at en relativt stor del faldt inden for det trykke tilknytningsmønster (76 %), mens 24 % faldt inden for en af de utrykke tilknytningsmønstre. Samlet set sås således en lidt større forekomst af sikker tilknytning i denne undersøgelse end det tentative skøn, man har for den generelle befolkning. Der sås dog en tendens til, at respondenter, der havde gået på kostskole, havde en større grad af usikker tilknytning, da 28 % faldt indenfor denne kategori mod kun 14 % hos dem, der havde gået i dagskole. Forskellen var endnu større blandt dem, der angav, at de havde gået på skandinavisk kostskole, hvor 44 % faldt inden for de utrykke

tilknytningsmønstre. Fundene tyder på, at erfaringer med adskillelser og kostskoleophold *kan* have haft indflydelse på nogle respondenters tilknytningsstil, men billedet er nuanceret, og der findes også mange positive beskrivelser af nære relationer.

Om relationen til voksne på kostskolerne viste svarene et blandet billede. Godt en tredjedel oplevede, at de voksne på kostskolen kunne tilbyde trøst. Flest angav dog, at de blev trøstet af søskende. En femtedel af respondenterne rapporterede, at ingen havde trøstet dem, når de var kede af det. En del af respondenterne beskrev voksne, der bistod med det praktiske og med anvisninger, men som sjældent var følelsesmæssigt tilgængelige. For nogles vedkommende medførte det en tendens til at lukke ned for følelser. Andre beskrev dog, at de oplevede enkelte voksne som betydningsfulde støttepersoner. Samlet tegnes et billede af, at voksenkontakten på kostskolerne for nogle respondenter var utilstrækkelig eller uforudsigelig, idet 34 % beskrev, at de ingen nære voksenrelationer havde på skolen. 17 % angav, at der var en voksen, som hjalp dem med praktiske ting, men som de ikke havde en nær relation til. 11 % havde ingen voksne, som hjalp dem med praktiske ting. Omkring halvdelen af respondenterne oplevede de voksne som tilgængelige.

Traumatiske og krænkende oplevelser

I denne del blev det undersøgt, hvorvidt respondenterne havde været udsat for en række traumatiske eller voldsomme begivenheder, herunder om de havde oplevet omsorgssvigt, psykisk eller fysisk vold, mobning samt seksuelle krænkelser eller overgreb. Indledningsvis blev der redegjort for den eksisterende forskning om traumer. Forekomsten i undersøgelsen blev, hvor det var muligt, sammenlignet med normgruppen, med henblik på at vurdere hvordan forekomsten så ud sammenlignet med gennemsnitsbefolkningen.

Fundene indikerede, at mange af respondenterne (74 %) altid eller ofte havde følt sig trygge. Blandt kostskoleeleverne var tallet 72%. Undersøgelsen viste dog, at 12% af de respondenter, der havde gået på kostskole, sjældent eller aldrig havde følt sig trygge. 12 % havde følt oplevet sig forsømt af deres forældre, hvilket er højere end de 4% i den danske gennemsnitsbefolkning. Grundet historiske og metodiske udfordringer er det ikke muligt på baggrund af foreliggende svar at vurdere, hvorvidt der er tale om omsorgssvigt.

Spørgsmålene om fysisk vold viste, at en større andel af respondenterne (14 %) havde været udsat for fysisk vold og overfald sammenlignet med danske normgrupper, hvor tallet var 3,8 %. Spørgsmålene om psykisk vold viste, at en større andel af respondenterne havde været udsat for psykisk vold i form af hhv. ydmygelse (10 %) og truende adfærd (2 %), sammenlignet med danske normgrupper [hhv. 3,6 % og 0,6 %]. Der kan være usikkerhed forbundet med forskelle mellem denne undersøgelse og de danske normgrupper grundet det lave antal besvarelser på de specifikke spørgsmål om fysisk og psykisk vold.

35 % af de samlede respondenter angav, at de havde oplevet at blive udsat for mobning. Forekomsten var højere blandt de børn, der havde gået på kostskole, hvor 43 % havde oplevet mobning. 56 % af de respondenter, der havde været udsat for mobning, oplevede, at der ikke blev taget hånd om mobning, og enkelte fremhævede at fraværet af voksne, der kunne opdage mobning og gribe ind, forstærkede oplevelsen af at stå alene, og at mobning var en del af hierarkiet på kostskolen.

Der blev desuden spurgt til seksuelle krænkelser, hvor 12 % af respondenterne rapporterede, at de havde oplevet at blive udsat for seksuelle krænkelser i den tid, de var udsendt. De seksuelle krænkelser fandt sted på kostskolen og i lokalområdet. Krænkerne var i et tilfælde en lærer, og i de resterende tilfælde medelever eller andre. Der findes ikke tilsvarende normtal for seksuelle krænkelser.

6 % af respondenterne angav, at de havde været udsat for seksuelle overgreb. De seksuelle overgreb fandt sted på kostskolen og i lokalområdet. Udøverne af overgrebene var i et tilfælde en medelev, i et tilfælde en lærer og i et tilfælde ikke angivet. Uddybende spørgsmål til typen af overgrebene viste, at der var tale om at blive rørt ved under tvang og tvunget til sex. Forekomsten af seksuelle overgreb var samlet set større, end man ville forvente ud fra en dansk normgruppe (2 %). Dog kan der være en usikkerhed forbundet med denne konklusion grundet det lave antal hændelser.

31% af respondenterne havde oplevet andre voldsomme, traumatiske begivenheder såsom krig, naturkatastrofer, røverier mm.

Børn af forældre med livskald

Et særligt tema i undersøgelsen handler om at være barn af forældre, der oplevede deres arbejde i missionen som et meningsfuldt livskald. Flere respondenter angav i de åbne kommentarfelter, hvordan dette kunne skabe både stolthed over, at forældrene gjorde en forskel for andre, men også afsavn og en oplevelse af, at egne behov kom i anden række. Nogle fremhævede, at forældrenes engagement i missionsarbejdet var en kilde til inspiration og oplevede forældrene som nærværende, mens andre oplevede, at forældrenes fokus lå så stærkt på arbejdet, at der blev mindre plads til familien:

58 % af respondenterne var meget enige eller delvist enige i, at de mente, at deres forældre samlet set fandt en god balance mellem arbejdet/kaldet og familielivet, mens 34 % var delvist eller helt uenige heri. De resterende 8% angav, at de ikke vidste det. Respondenterne mente, at deres mor (66 %) var lidt bedre end deres far (56 %) til at finde den gode balance.

Dette spændingsfelt trådte særligt tydeligt frem i de åbne kommentarfelter, hvor respondenterne beskrev, at de som børn på en gang kunne føle sig som en del af en større sag og samtidig savne forældrenes nærvær. Det at sige fra eller udtrykke egne behov kunne være vanskeligt, da det for nogle kunne stå i et modsætningsforhold til forældrenes betydningsfulde arbejde eller kaldet. Det gjaldt især de børn, der gik på kostskoler.

Af de åbne kommentarfelter fremgik det, at begreberne 'kald' og 'mission' for nogle respondenter var forbundet med ambivalens, mens det for andre var dybt meningsfulde og centrale begreber for at forstå forældrenes virke og valg. Samtidig var der nogen, der gav udtryk for, at de senere i livet havde haft brug for at bearbejde de dobbelte følelser – på den ene side en stolthed over forældrenes engagement og på den anden side en oplevelse af svigt.

76% gav udtryk for, at de ville have valgt opvæksten i udlandet til, hvis de kunne spole tiden tilbage - også selv om det for nogle kom med nogle omkostninger. Hver tiende havde hellere været opvæksten i udlandet foruden. Af de åbne kommentarfelter fremgik det, hvordan respondenterne har været glade for deres opvækst i udlandet med de kompetencer og værdier, det havde givet dem i livet.

Respondenterne blev spurgt til, om deres forældres engagement eller kald til arbejde i udlandet mon havde givet dem et særligt engagement i livet. De beskrev, at opvæksten havde haft en stor betydning for deres valg af uddannelse (56 %) og job (32 %), samt økonomiske (28 %) og tidsmæssige (40 %) prioriteringer og engagementer i livet, såsom frivilligt arbejde og foreningsarbejde (54 %). 64 % angav, at social retfærdighed var vigtig for dem. Af de åbne kommentarfelter gik tværkulturel forståelse både i og uden for Danmark også igen, som noget af det, opvæksten havde betydet for dem.

Hver anden beskrev, at opvæksten havde givet dem et ønske om en høj grad af oplevelse af mening eller kald i deres eget arbejdsliv. 87 % havde en oplevelse af at være blevet berigede af opvæksten i udlandet, og tre fjerdedele gav udtryk for selv at kunne selv have lyst til at blive udsendt, hvis alder, helbred, job og familiesituation mv. havde været til stede. Dog ville 72 % i så fald ikke selv vælge at sende deres børn på kostskoler, mens 8 % var i tvivl om, om de ville. Resten var enten positive over for idéen (8 %), hvis det var nødvendigt, eller havde ikke tænkt over det (12 %).

Livssituation i dag

I denne del blev det undersøgt, hvordan respondenterne oplevede deres nuværende livssituation, med fokus på livskvalitet, fysisk og psykisk helbred.

Generelt rapporterede respondenterne en høj livskvalitet. WHO-5-trivselsindekset viste et gennemsnit på 71 point, hvilket lå 5–10 point over normdata for tilsvarende alders- og uddannelsesgrupper. Der forekom variationer, idet enkelte scorede markant lavere og dermed kunne være i risiko for depression eller længerevarende stress. Der blev ikke fundet tydelige forskelle mellem respondenter, der havde gået på kostskole, og dem med andre skoleformer, men små stikprøver og individuelle oplevelser kunne skjule mindre effekter.

Den selvvaluerede fysiske helbredstilstand (SF-36) viste, at 62 % af deltagerne vurderede deres helbred som fremragende eller vældig godt, hvilket var markant højere end forventet ud fra danske normer, hvor kun 25-35 % vurderer deres helbred så positivt. Omvendt angav 14 % mindre godt eller dårligt helbred, hvilket var lavere end de 20 %, der typisk ses i baggrundsbefolkningen. Forskelle mellem kostskole- og ikke-kostskolegrupper kunne delvist

forklares af aldersforskelle, men samlet set vurderede begge grupper helbredet bedre end den danske befolkning.

Langvarig sygdom forekom hos 36 % af respondenterne. Forekomsten lå tæt på danske normer, men kunne forventes at være højere på grund af gruppens gennemsnitsalder. Det høje uddannelsesniveau i gruppen kunne have haft en beskyttende effekt.

Psykisk trivsel målt via selvrapporteret depression og angst viste, at 16 % havde depression (eller eftervirkninger heraf), og 16 % havde angst, hvilket svarede til forekomsten i den generelle befolkning. Screening med SCL-instrumenter indikerede, at 24 % og 16 % havde forhøjede værdier for henholdsvis angst og depression, mens gennemsnitlig psykisk belastning (emotional distress) var let forhøjet i forhold til danske normer. Screeningsskemaer for henholdsvis angst (SCL-4 anx) og depression (SCL-6 dep) viste, at hhv. 24 % og 16 % af respondenterne havde forhøjede værdier, og oplevede en forhøjet forekomst af bekymring og nervøsitet, men alvorlige symptomer var sjældne. Dette adskiller sig fra flere internationale studier, der peger på en højere forekomst. Samlet set lignede respondenterne ud fra sygdomsbyrden den danske befolkning, men rapporterede en bedre fysisk og mental trivsel.

Metode

Baggrund for undersøgelsen

Danmission, tidligere Det Danske Missionsselskab (DMS) og Dansk Santalmission (DSM), har gennem flere årtier udsendt medarbejdere til lande i Afrika, Mellemøsten og Asien.

Medarbejderne havde ofte familien med, og børnene gik i mange tilfælde på lokale kostskoler og dagskoler.

I Norge har der de seneste år været et stort fokus på, at børn af udsendte medarbejdere fra norske missionsorganisationer har været udsat for omsorgssvigt og overgreb. Sagerne fra Norge har givet anledning til, at Danmission har ønsket at undersøge, hvilken betydning det har haft at være skolebarn i udlandet.

Danmission har med undersøgelsen ønsket at give en stemme til de nu voksne børn og være lydhøre over for deres oplevelser på godt og ondt.

Det har været Danmissions ønske at få en nuanceret undersøgelse, der giver plads til både de kompetencer, styrker og positive oplevelser, det kan have givet at vokse op i udlandet, såvel som de mulige afsavn, udfordringer og negative oplevelser, det også kan have været forbundet med.

Mission i Norge og Danmark

Selvom Danmark og Norge deler mange historiske og kulturelle træk – ikke mindst en fælles nordisk identitet og fælles sprogræk, er det vigtigt at understrege, at der også findes væsentlige forskelle både i dag, men også når det kommer til det historiske perspektiv på mission. Det skal derfor understreges, at der udvises forsigtighed med at konkludere, at billedet er det samme for de danske børn af tidligere udsendte, som det billede de norske tidligere udsendte beskriver.

Desuden har der i Norge siden 1739 været skolepligt, mens der i Danmark er undervisningspligt, men ikke skolepligt. Dette betyder, at det for norske børn i langt højere grad har været en forudsætning at gå på kostskole, hvis der har været stor afstand fra hjemmet til

skolen. Danske udsendte vil modsat have haft mulighed for at vælge at hjemmeskole deres børn.

Det er muligt at lære af de norske undersøgelser, men ikke at drage en direkte parallel til forholdene for de danske missionærbørn, omend de danske børn kan have været udsendt i samme tidsperiode og gået på samme skoler som norske børn.

Procedure for undersøgelsen

Alle børn af udsendte gennem Danmission, DMS og DSM, der ved gennemførelsen af rapporten har været 18 år eller derover, har kunnet deltage i undersøgelsen ved at anmode om at få adgang til spørgeskemaet via et link på Danmissions hjemmeside. Danmission har gjort opmærksom på undersøgelsen på deres hjemmeside og via sociale medier og undersøgelsen blev derudover omtalt i de større dagblade og nogle lokalaviser.

Da Danmission ikke har en opgørelse over navne eller antal børn af tidligere udsendte, vides det ikke, hvor mange børn, der har været kvalificeret til at deltage i undersøgelsen.

Danmissions forsigtige skøn er, at mellem 300-400 børn har været udsendt med forældrene. Heraf har ca. 200 børn gået på danske og skandinaviske kostskoler. Dertil kommer et ukendt antal, der har været hjemmeskolet, gået på internationale skoler (fx britiske, amerikanske eller franske skoler) som dagelever eller på kostskoler (Nielsen, 2019). Der er i undersøgelsen differentieret mellem børn, der har gået på kostskole, været dagelever eller modtaget undervisning andetsteds.

Kompetenceenhed for Udstationerede, Styrk Familierne (tidl. Center for Familieudvikling) har stået for undersøgelsesdesign, udformning af spørgeskemaundersøgelsen, analyse af data og rapportskrivning. Undersøgelsen er udformet som en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse, der undersøger respondenternes opvækst og skolegang i udlandet, og den mulige betydning, forældrenes udsendelse i udlandet kan have haft for den enkelte. Resultaterne er sammenlignet - hvor det er muligt - med danske og internationale referenceundersøgelser i samme tidsperiode.

Metodiske overvejelser

Anonymitet og validitet

For at sikre anonymitet og en valid målgruppe har undersøgelsens respondenter ved anmodning om at få link til selve undersøgelsen tilsendt skullet angive forældrenes navne og hvilke(t) land(e), de var udsendt til. En uvildig medarbejder i Styrk Familierne har haft adgang til en liste over navnene på de tidligere udsendte, Danmission har kunnet finde frem til navnene på. Ved at sammenholde respondenternes opgivne navne med Danmissions liste, sikres validiteten, da besvarelsener kun er udfyldt af børn af tidligere Danmissions udsendte. Hverken Danmission eller rapportens forfattere har dermed haft kendskab til identiteten på respondenterne.

For at sikre anonymiteten har hverken Danmission, referencegruppen eller rapportens forfattere haft kendskab til identiteten på respondenterne, der ved fortolkning af data i stedet har fået tildelt et løbenummer.

I designet indbyggedes en ekstra kontrolmekanisme for at øge sandsynligheden for, at de, der besvarede spørgeskemaet, faldt inden for målgruppen.

Tre personer, der anmodede om at få spørgeskemaet tilsendt, indgår ikke i undersøgelsen, da de ikke opfyldte kriterierne for at medvirke i undersøgelsen, idet de ikke var børn af udsendte i DMS/DSM/Danmission.

De besvarelser rapporten er skrevet på baggrund af, falder derfor inden for den beskrevne målgruppe, og det er derfor med til at styrke validiteten af den endelige rapport.

Kvalitetssikring

Validitet, kvalitet og uvildighed er sikret via uvildige faglige tredjeparter, der har udført undersøgelsen samt via projektkonsulent Kristian Kuur fra Rambøll, der er uvildig ekstern leverandør og databehandler. Han har været ansvarlig for opsætning af digitalt spørgeskema og beregninger af analyser, ansvarlig for SurveyXact samt div. målinger. Andreas Schröder, Speciallæge i psykiatri, tidligere forskningsmedarbejder og nu medarbejder i Styrk Familierne har bistået som projektkonsulent med henblik på at kvalitetssikre udformning af spørgsmål, brug af validerede spørgeskemaer samt analyser af resultaterne.

En referencegruppe har fulgt projektet med sparring og sikret undersøgelsens relevans. Referencegruppen har bestået af flg. personer: Caroline Winther, Vicegeneralsekretær i Danmission, Karen Bro Aaen, Lektor og partnerskabskonsulent, EVU Sundhed, VIA University College, Aarhus, (barn af tidligere udsendt i Danmission), samt Henrik Sonne Petersen, Generalsekretær, Dansk Missionsråd

Uvildighed

Ingen af dokumentationsrapportens forfattere har selv været børn af forældre udsendt af Danmission, ej heller arbejdet for eller løst psykologfaglige opgaver for Danmission. De har begge psykologfaglig viden og terapeutisk erfaring med udsendte via hjemkomstsamtaler, børnegrupperfaring med Third Culture Kids og egne private erfaringer med internationale flytninger og opvækst i udlandet.

Maria Techow, psykolog og specialist i psykoterapi og leder af afdelingen, har været dokumentationsrapportens tovholder og projektleder. Hun har erfaring med screening af udstationerede samt rådgivning til organisationer, der udsender, og ligesom ovennævnte mangeårig erfaring med diverse psykologisk hjælp til udstationerede og organisationer. I kraft af rollen som projektleder, hvori indgår samarbejde med Danmission, har hun ikke haft dataadgang og har derfor hverken stået for indsamling, fortolkning af data og ej heller forfattet tekst i rapporten. Dette for at sikre uvildigheden.

Den tidligere nævnte referencegruppe, hvor en medarbejder fra Danmission indgik, har bidraget ved hjælp med at sikre, at undersøgelsens problemformulering og hovedspørgsmål blev besvaret, men har ikke haft indflydelse på fortolkning af data.

Metodetriangulering

Forud for udviklingen af det endelige spørgeskema er der foretaget tre forinterviews med børn af tidligere udsendte, ligesom en stor grad af åbne kommentarfelter i spørgeskemaet har givet mulighed for at nuancere de kvantitative svar, respondenterne afgav. Yderligere kvalitative interviews og fokusgruppeinterview kunne med fordel have været inddraget i undersøgelsen med henblik på metodetriangulering, hvor flere forskellige metoder anvendes til indsamling af data (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette har dog ikke ligget inden for de økonomiske og tidsmæssige rammer for undersøgelsen.

Reliabilitet - Sammenligning med danske normgrupper

Der er i undersøgelsen blevet anvendt validerede spørgeskemaer i den grad, det var muligt. Dette gælder især trivsel, fysisk og psykisk sundhed, angst, depression, tilknytningsstil og voldsomme livsbegivenheder. Fordelen ved at anvende validerede spørgeskemaer er, at det giver mulighed for at kunne sammenligne fundene i denne undersøgelse med en normgruppe. En normgruppe er en repræsentativ gruppe mennesker, som tidligere har udfyldt det samme skema og som danner grundlag for, hvad der kan betragtes som *gennemsnitlige* eller *typiske* værdier i en bestemt befolkning. Ved at bruge en normgruppe kan man vurdere, om en given undersøgelses resultater ligger på niveau med, over eller under, hvad der er almindeligt i sammenlignelige alders- eller befolkningsgrupper.

Undersøgelsens begrænsninger

Selektionsbias

Det skal bemærkes, at undersøgelsen kan være påvirket af selektionsbias, da deltagerne ikke er tilfældigt udvalgt, men har deltaget frivilligt. Det kan betyde, at personer med særligt stærke oplevelser, både positive og negative, kan have været mere tilbøjelige til at deltage, mens andre med mere neutrale erfaringer muligvis kan være underrepræsenterede (Groves et al. 2009). Desuden kan rekrutteringen gennem Danmissions nyhedsbrev og sociale medier have medført, at visse grupper er overrepræsenterede, mens andre mangler, hvis disse ikke har kendt til undersøgelsen eller set annoncering gennem dagblade, nyhedsbrev eller sociale medier.

Selektionsbias kan derfor påvirke generaliserbarheden af resultaterne, og det skal tages i betragtning, når undersøgelsens fund fortolkes. Resultaterne giver primært et billede af netop de deltagende personers erfaringer og kan ikke uden videre generaliseres til alle børn af tidligere udsendte i Danmission.

Det skal bemærkes, at selvom normgrupperne giver en relevant reference, kan forskelle i kontekst og spørgeskemaudformning påvirke sammenligningen. Resultaterne skal derfor fortolkes med omtanke og som indikatorer frem for absolutte mål for afvigelser fra normen.

Antallet af respondenter og manglende generaliserbarhed

En væsentlig begrænsning ved undersøgelsen er det forholdsvis lave antal respondenter. Flere forhold har vanskeliggjort udbredelsen af undersøgelsen, herunder manglende kontaktoplysninger på tidligere udsendte samt hensyn til GDPR. Hertil kommer, at nogle tidligere udsendte eller deres børn må formodes at være afgået ved døden, mens andre muligvis har fravalgt deltagelse. Det er derfor vigtigt at understrege, at undersøgelsen ikke giver et repræsentativt billede af alle børn af udsendte fra Danmission, DMS og DSM. Den kan dog bidrage med vigtig viden om, hvordan en gruppe af dem beskriver deres erfaringer og oplevelser fra deres tid som børn af udsendte.

Så vidt vides, findes der kun få undersøgelser af danske børn af missionærer eller andre udsendte. En undtagelse er Maria Techows studie *Børns opvækst og trivsel ved Den Danske Skole i Tanzania* (2011), der dækkede perioden 1987–2009.

På denne baggrund skal undersøgelsen forstås som en dokumentationsrapport frem for en egentlig trivselsundersøgelse. Den kan ikke tilbyde et samlet eller statistisk generaliserbart billede, men den giver et værdifuldt indblik i, hvordan de børn, der har valgt at deltage, har oplevet deres opvækst og trivsel i en særlig kontekst.

Erindringers pålidelighed over tid

Undersøgelsen bygger i høj grad på respondenternes retrospektive selvrapportering om oplevelser, der kan ligge flere årtier tilbage. Hermed opstår der en risiko for recall bias, hvilket er *systematiske unøjagtigheder i, hvad der huskes, hvordan det fortolkes, og hvad der rapporteres* (Coughlin, 1990). Hukommelse er ikke en neutral “afspilning”, men en rekonstruktion, som påvirkes af efterfølgende erfaringer, aktuelle følelser og dominerende fortællinger.

Samtidig peger litteraturen på området på, at voksne ofte kan give meningsfulde og brugbare retrospektive oplysninger om barndomsforhold - særligt for mere markante og varige hændelser. (Hardt & Rutter, 2004). Tidsplacering af hændelser kan være upræcis, men det overordnede hændelsesforløb vil ofte huskes relativt stabilt. Detaljer og årstal er for denne undersøgelse mindre væsentlig, da der i højere grad ses på respondenternes oplevelse af det,

de har stået i. I spørgeskemaet var der af denne grund ved langt de fleste spørgsmål indlagt svarmuligheder som *“husker ikke/ved ikke”* for at reducere gættende besvarelser.

Nutidigt blik på fortidens begivenheder

Nærværende undersøgelse dækker perioden fra 1930 og frem til 2008 på tværs af tre kontinenter. Det gør, at den giver et bredt snit. Til gengæld gør det lave antal af respondenter sammenholdt med den længere tidsperiode, at det bliver vanskeligere at generalisere ud fra data.

I den tidsperiode er der samtidigt sket en stor samfundsmæssig udvikling. Det er vanskeligt at sammenligne opdragelsesstil, kønsroller, børnesynet og forventninger til work-life-balance eller til hvad en skole eller kostskole skulle kunne tilbyde i midten af det 20. århundrede med i begyndelsen af det nye årtusinde. Dertil kommer de store ændringer i muligheden for at holde kontakt med venner og familie samt forbedringer i transportmuligheder.

I tolkningen af respondenternes svar har der yderligere været opmærksomhed på, at oplevelser må forstås i lyset af de historiske og kulturelle rammer, de fandt sted i. Datidens pædagogiske normer, børnesyn og institutionskultur kan have formet både oplevelserne og de efterfølgende erindringer herom (Elder, 1994). Nutidige vurderinger af fortiden vil desuden ofte være filtreret gennem senere livserfaringer og skiftende samfundsnormer (Elder, 1994). Der må derfor udvises forsigtighed med at bedømme ud fra nutidige idealer om fx opdragelse, skole, betydningen af fysisk og emotionelt nærværende forældre for børns trivsel i opvæksten, ansættelsesvilkår på arbejdspladser, herunder sendeorganisationer under udsendelse.

Respondenterne spørges i undersøgelsen til forhold, som de genkalder sig retrospektivt. Det kan i sig selv være en fejlkilde i forhold til de sidste dele af spørgeskemaet, hvor de skal forholde sig til, hvordan de har det her og nu.

Samtidig er undersøgelsen og rapporten lavet på baggrund af viden, vi har i dag, om forhold der er foregået for op til 95 år siden, hvor man ikke havde den viden tilgængelig. Ved hvert spørgsmål, hvor det historiske perspektiv er en gældende faktor, er analysen tidsopdelt, så der både er spurgt til det historiske perspektiv og til det nutidige perspektiv, dvs. hvad respondenterne i dag tænker om det med nutidigt blik og normer.

Der benyttes så vidt muligt normer, der er tidssvarende den pågældende periode, og hvor det ikke er muligt, vil data fra perioden blive behandlet ud fra viden om denne tidsepoke og ikke ud fra nutidige normer.

Etiske overvejelser

Respondenterne blev ved begyndelsen af udfyldelse af spørgeskemaet informeret om, at udfyldelsen af skemaet kunne vække svære følelser og erindringer. De blev derfor orienteret om, hvor de kunne henvende sig for at få tilbudt en opfølgende samtale med en neutral fagperson.

I slutningen af undersøgelsen blev respondenterne oplyst om Danmissions tilbud om muligheden for opfølgning i form af samtaler med kvalificeret fagpersonale, dvs. psykologer og psykiatere med viden og kompetencer om traumer og udstationering ved behov for dette og hvis henvendelsen falder inden for kategorierne for det, der tilbydes hjælp til. (Se Bilag 1)

Rapportens forfattere er ikke involverede i hvilke respondenter, der bliver tilbudt denne mulighed eller hos hvilken fagperson. Danmission er ligeledes ikke involveret i eller vidende om hvem, der tilbydes yderligere hjælp.

Neutralitet og plads til nuancer i oplevelsen af opvæksten i udlandet

Forud for udvikling af spørgeskemaet, foretog rapportens forfattere en række kvalitative interviews med børn af tidligere udsendte med henblik på at kvalificere spørgeskemaet.

Spørgeskemaet blev desuden afprøvet hos en pilotgruppe for så vidt muligt at sikre, at spørgsmålene fremstod forståelige og relevante og ikke skævvredet i en positiv eller negativ retning ift. betoning af spørgsmål om mulige positive eller negative oplevelser af tiden som udsendt. Ligeledes blev pilotgruppen spurgt, om der var nogle temaer, de savnede at blive spurgt til.

Det var i undersøgelsen afgørende for rapportens forfattere at give plads til både at have en overordnet positiv, negativ og en blandet oplevelse af opvæksten som skolebarn i udlandet. Det har været vigtigt at give god plads til at give uddybende svar på spørgsmålene i åbne kommentarfelter.

Brugen af kommentarer fra åbne kommentarfelter

I gennemgangen af undersøgelsens fund anvendes udvalgte kommentarer, som respondenterne har skrevet i de åbne kommentarfelter. Alle kommentarer, der inkluderes i rapporten, er anonymiserede og kan ikke henføres til enkeltpersoner. Detaljer om navne, lande, skoler eller andet personhenførbart indhold er ændret eller fjernet med henblik på at bevare respondenternes anonymitet. Kommentarerne bruges til at nuancere og illustrere resultaterne fra undersøgelsen uden at der er tale om en systematisk kvalitativ analyse. Når citater anvendes i rapporten, er det således for at underbygge og illustrere. Citater er valgt ud fra, hvad der i datamaterialet var repræsentativt, eller for at illustrere når respondenternes svar gik i helt forskellige retninger. Mange steder har de åbne kommentarfelter været påkrævede, hvilket sikrer, at kommentarerne dækker hele gruppen af respondenter og ikke blot er et udtryk for kommentarer fra de samme respondenter.

Struktur og hovedtemaer

Rapporten er bygget op omkring fem hovedtemaer, som har dannet rammen for undersøgelsen:

- Kulturtilpasning, styrker og ressourcer
- Tilknytning og adskillelse
- Traumatiske og krænkende oplevelser
- Børn af forældre med et livskald
- Livssituation i dag

I behandlingen af hvert tema præsenteres relevant baggrundsteori, hvorefter valg af relevante skalaer, måleinstrumenter og eventuelle validerede spørgeskemaer, begrundes. Dernæst beskrives de specifikke undersøgelsesspørgsmål og operationaliseringer, som er anvendt til at afdække området.

Efter denne rammesætning præsenteres de centrale fund fra vores respondenter, typisk illustreret med tabeller, figurer og ofte suppleret med udvalgte citater fra de åbne kommentarfelter. Hvor det er relevant, ledsages fundene af analyser, der undersøger eventuelle forskelle og mønstre på tværs af udvalgte baggrundsvariable, såsom kostskoleophold eller ej, alder ved udsendelse eller hjemkomst, antal flytninger, samt eventuelle andre karakteristika af betydning.

Hvert tema afsluttes med at opsamle de vigtigste observationer, pege på mulige tendenser og sætte fundene i perspektiv til tidligere forskning og eventuelle danske normdata, hvor det er muligt. Undersøgelsens fund vil således sammenfattes i løbende opsamlinger frem for en afsluttende konklusion.

Baggrundsoplysninger om respondenterne

Spørgeskemaet indsamlede en række baggrundsoplysninger med henblik på at karakterisere respondenterne og muliggøre sammenligninger mellem undergrupper. Nedenfor gives et samlet overblik over de væsentligste baggrundsvariabler.

Overblik over respondenter

I nedenstående tabel ses en oversigt over det samlede antal respondenter. Både de, der anmodede om link til at deltage i undersøgelsen (59), antallet af fulde besvarelser (50) samt antallet af delvise besvarelser (5) og ubesvarede (4).

	Antal	I procent
Anmodet om link til deltagelse	59	100 %
Fulde besvarelser	50	84,7 %
Delvise besvarelser	5	8,5 %
Ubesvarede	4	6,8 %

Tabel 1: Overblik over respondenter

I det følgende rapporteres svar fra de 55 respondenter, der havde udfyldt spørgeskemaet helt eller delvist. Der kan være variationer (mellem 50 og 55) i antallet af svar på et givent spørgsmål, da i alt 5 respondenter faldt fra i løbet af udfyldelsen. Derudover har enkelte spørgsmål i undersøgelsen været valgfri, hvilket gør, at der ved nogle spørgsmål vil være lidt færre respondenter.

Alder

Deltagernes alder var 19-89 år. Gennemsnitsalderen blandt respondenterne var 58 år.

Køn

Kønsfordelingen blandt respondenterne var 52 % mænd (28 respondenter) og 48 % kvinder (26 respondenter) ud af 54 respondenter (1 ikke besvaret).

Uddannelsesniveau

33 ud af 53 (2 ikke besvaret), svarende til 62 % af respondenterne, angav at de havde en lang videregående uddannelse eller ph.d.-uddannelse, 15 (28 %) svarede at de havde en mellemlang uddannelse, 3 (6 %) havde en erhvervsfaglig uddannelse og 2 (4 %) havde gennemført en ungdomsuddannelse.

Til sammenligning viser tal fra Danmarks Statistik (2023), at i den danske befolkning i samme aldersgruppe (55–64 år) har ca. 11–13 % en lang videregående uddannelse eller ph.d., mens omkring 18–21 % har en mellemlang videregående uddannelse. I samme aldersgruppe har ca. en tredjedel (30–35 %) en erhvervsfaglig uddannelse, mens 30–35 % har en gymnasial uddannelse eller kortere uddannelse som højeste fuldførte niveau.

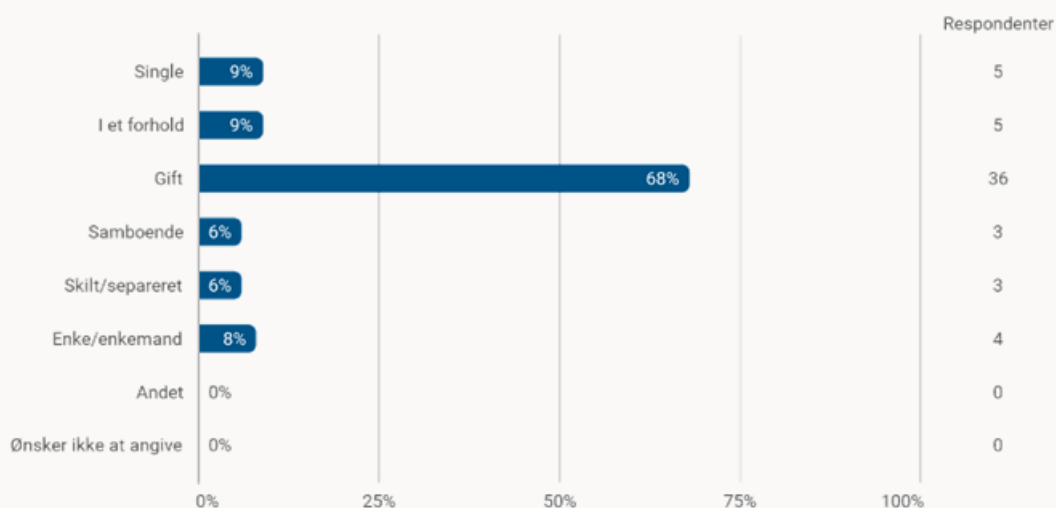
Sammenlignet med den danske befolkning i tilsvarende alder har respondenterne betydeligt længere uddannelser, og andelen med erhvervsfaglige uddannelser er tilsvarende langt lavere end den generelle danske befolkning.

Nuværende beskæftigelse

43 % af respondenterne angav, at de var lønmodtagere og 6 % var selvstændige. 9 % af respondenterne angav, at de var ansat i lederstilling, forskerstilling, eller på lignende specialistniveau. 34 % af respondenterne var pensionerede og 6 % på førtidspension. Desuden var 2 % studerende.

Civilstatus

Som det fremgår af figuren nedenfor, var fordelingen blandt respondenterne at 68 % var gift, 6 % var skilt eller separeret, 15 % var i et forhold eller samboende, 9 % var singler og 8 % var enker eller enkemænd.

Figur 1: Civilstatus

Forældreskab

81 % af respondenterne angav, at de havde børn, mens 19 % ikke havde. Derudover angav 4 %, at de havde bonusbørn.

Søskende

98 % af respondenterne havde søskende, mens 2 % var enebørn.

Alder ved første udsendelse

Som det ses nedenfor, var en betydelig del af deltagerne (40 %) yngre end 1 år ved tidspunktet for den første udsendelse. Dette indbefatter både respondenter, som blev udsendt inden deres første leveår, men også mange, som blev født derude, og derfor angav 0 år som svar. Enkelte respondenter skrev i det åbne kommentarfelt, at de blev født i udlandet, og at de savnede en bedre mulighed for at angive dette i spørgsmålet. Deltagernes alder ved første udsendelse varierede fra 0 til 16 år, men langt størstedelen blev udsendt, før de var fyldt 9 år.

Udsendende organisation

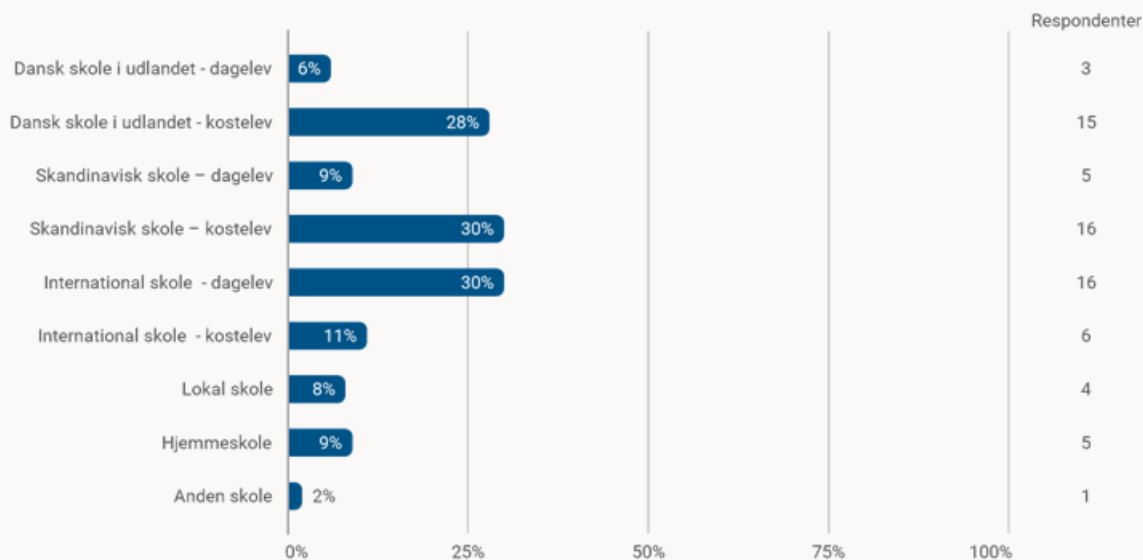
Alle respondenterne havde været udsendt gennem Danmission, Det Danske Mission selskab eller Dansk Santalmission, hvilket der som beskrevet i metodeafsnit var screenet for, inden de modtog spørgeskemaet. Et fåtal havde derudover også været udsendt i andet regi. De konkrete andre regi præciseres ikke her, da det grundet det lille antal kan være personhenførbart.

Repræsenterede lande

Blandt undersøgelsens respondenter var 15 forskellige lande angivet som bopælslande under deres forældres udsendelse. Bangladesh, Indien og Tanzania var de hyppigst forekommende lande. Af hensyn til respondenternes anonymitet vil de øvrige lande ikke specificeres yderligere, men der er tale om lande i både Afrika, Mellemøsten og Asien. Som nævnt ovenfor, har Danmission ikke præcise opgørelser over antallet af udsendte til de forskellige lande, men et skøn over fordelingen. De respondenter, der valgte at deltage i undersøgelsen, repræsenterede i god udstrækning de lande, hvor Danmission skønnede, at der var flest udsendte.

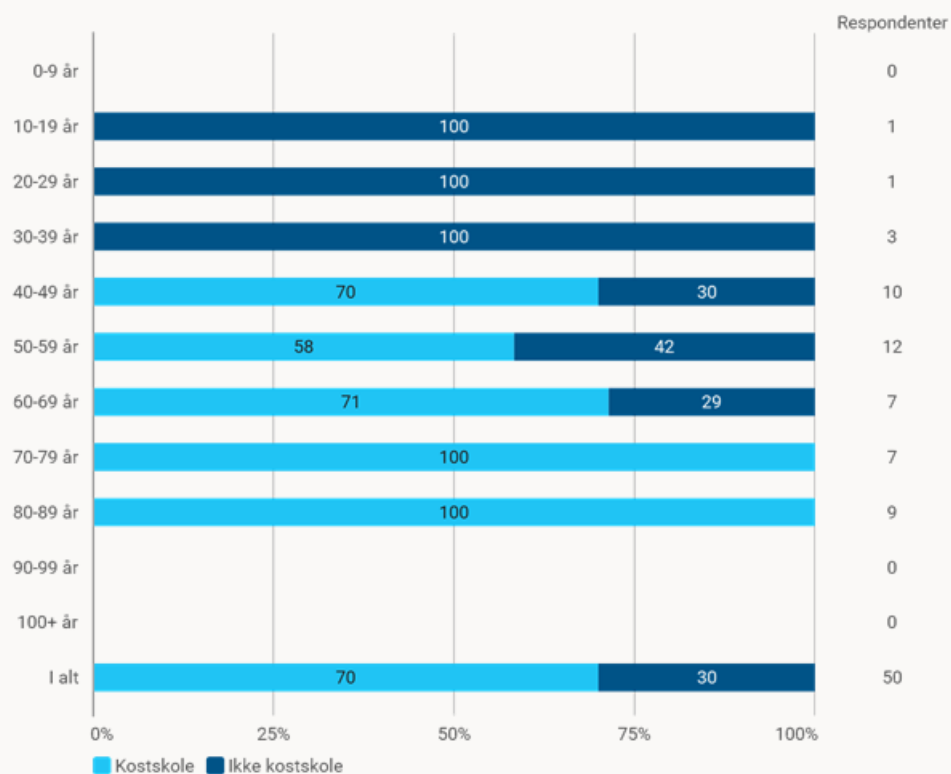
Skoleform under udsendelse

Som det ses på nedenstående diagram, fordelte de forskellige former for skolegang sig som følger (obs. respondenterne måtte her angive flere svar, så procentsatserne vil derfor ikke give 100 i alt):

Figur 2: Skoleform

Som det ses ovenfor, angav 70 % (35) af respondenterne, at de havde gået på kostskole i tiden i udlandet, enten i en dansk, skandinavisk eller international skole. 30 % (15) af respondenterne havde været dagelever i enten dansk, skandinavisk eller international skole. 9 % var blevet hjemmeskolet og 10 % havde gået i lokal eller anden skole. Her skal det pointeres, at den andel, der havde angivet ja til kostskole, var i den ældre del af respondenterne, da de fleste kostskoler lukkede omkring år 2000. Nedenfor ses en oversigt over aldersgruppe og den andel, der gik på kostskole. Her ses der som forventet en faldende udvikling i antallet der gik på kostskole, des yngre respondenterne er.

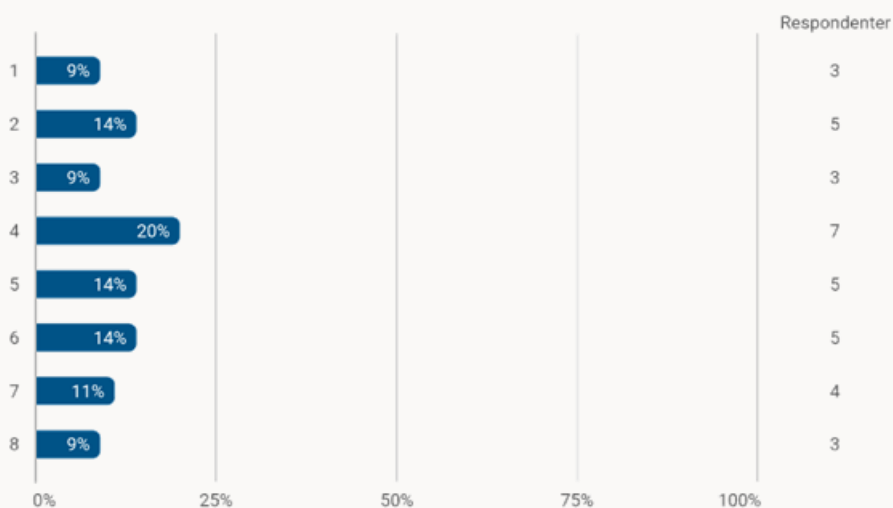

Figur 3: Aldersfordeling og skoleform

Kostskoleophold

Blandt de respondenter, der havde gået på kostskole, startede over halvdelen (57 %) af dem på kostskolen i en alder af 7 år eller derunder. Svarene rangerede fra start ved 5 år til 14 år med en gennemsnitsalder på 7,9 år da de kom på kostskole.

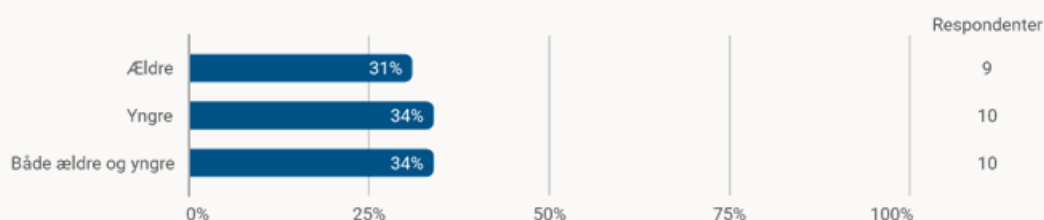
I gennemsnit gik respondenterne på kostskole i 4,5 år, som det ses nedenfor.

Figur 4. Antal år på kostskole

Søskende på kostskole

83 % af respondenterne angav, at de havde søskende på samme kostskole, 17 % havde ingen søskende på skolen. Som det ses nedenfor, havde knap en tredjedel ældre søskende på kostskolen, godt en tredjedel havde yngre søskende på kostskolen og godt en tredjedel havde både ældre og yngre søskende, der også gik på kostskolen.

Figur 5: Søskende på kostskolen

Opsamling

I denne del af rapporten er væsentlige overordnede baggrundsinformationer om undersøgelsens respondenter blevet præsenteret. Undersøgelsen bygger på 55 fulde eller delvise besvarelser (ud af 59 henvendelser). Respondenterne fordelte sig aldersmæssigt fra 19 til 89 år med et gennemsnit på 58 år, og kønsfordelingen var næsten lige. Sammenlignet med den danske befolkning har respondenterne et markant højere uddannelsesniveau, idet næsten to tredjedele har en lang videregående uddannelse eller ph.d. Beskæftigelsesmæssigt var størstedelen enten lønmodtagere eller pensionerede, mens en mindre del var selvstændige, i leder-/specialiststillinger, på førtidspension eller studerende. Hovedparten af deltagerne var gift (68 %), og de fleste havde børn (81 %) samt søskende (98 %).

En stor del (40 %) var under ét år ved deres første udsendelse. Respondenterne havde boet i 15 forskellige lande, primært i Asien og Afrika, hvor Bangladesh, Indien og Tanzania var hyppigst repræsenteret.

Med hensyn til skolegang havde 70 % af respondenterne gået på kostskole, især de ældre respondenter, da mange kostskoler lukkede omkring år 2000. Over halvdelen af disse begyndte på kostskole som syvårige eller yngre, med en gennemsnitsalder på 7,9 år.

Kostskoleopholdene varede i gennemsnit 4,5 år. Desuden havde 83 % af kostskoleeleverne søskende på samme skole, ofte fordelt på både ældre og yngre søskende.

Kulturtilpasning, styrker og ressourcer

I det følgende introduceres det første af de 5 hovedtemaer. Her beskrives tilhørsforhold og kulturtilpasning. Efter en gennemgang af den eksisterende litteratur på området, præsenteres, hvad denne undersøgelse fandt hos respondenterne.

Third Culture Kids

Introduktion og definition

I denne del introduceres begrebet *Third Culture Kids* (TCK), og der gives et overblik over væsentlig eksisterende faglitteratur, for at få indblik i den målgruppe, undersøgelsen beskæftiger sig med.

Sociologerne Ruth Hill Useem og John Useem var blandt de første til at undersøge, hvordan det at bosætte sig uden for sit hjemland påvirker individers kulturelle identitet og sociale tilknytning (Useem et al., 1963). I 1950'erne introducerede de begrebet *Third Culture* for at beskrive en særlig kulturel konstellation, der opstår blandt personer udstationeret i nye kulturer (Useem et al., 1963). David Pollock og Ruth Van Reken videreudviklede denne forståelse med et særligt fokus på børn og unge, der vokser op mellem flere kulturer. Pollock og Van Reken definerede Third Culture Kids som:

"A Third Culture Kid (TCK) is a person who has spent a significant part of his or her developmental years outside the parents' culture. The TCK builds relationships to all of the cultures, while not having full ownership in any. Although elements from each culture are assimilated into the TCK's life experience, the sense of belonging is in relationship to others of similar background."

(Pollock & Van Reken, 2009, s. 13)

Karakteristika for Third Culture Kids

TCK'ers opvækst karakteriseres ved, at de navigerer i flere kulturelle verdener, hvilket adskiller dem fra personer, der udelukkende besøger eller observerer andre kulturer udefra. En væsentlig dimension ved TCK-livserfaringen er *mobilitet*, idet barnet og dets familie hyppigt skifter geografisk og social kontekst, hvilket skaber et dynamisk og omskifteligt opvækstmiljø præget af kulturelle skift (Pollock & Van Reken, 2017). Denne mobilitet omfatter ikke blot fysiske flytninger, men også forandringer i sociale relationer, eksempelvis gennem skift i relationer og netværk, særligt i internationale skolemiljøer, hvor mange børn flytter til og fra i løbet af et skoleår. I deres udforskning af målgruppen fik de øje på, at børnenes oplevelser og reaktioner gik igen, uanset om de var missionærbørn, diplomatbørn, børn af udsendte i NGO, militæret eller andre erhverv (Pollock & Van Reken, 2017). Dette er senere blevet bakket op af andre undersøgelser (Crossman & Wells, 2022).

Barnets alder under udsendelse ser ud til at spille en vigtig rolle med hensyn til, hvordan mobiliteten påvirker barnets identitetsdannelse, verdensforståelse og evne til at etablere nære relationer, da disse processer foregår i nogle udviklingsmæssigt væsentlige år, hvor barnets liv kan være præget af stor omskiftelighed (Bushong, 2013; Minoura, 1992; Campbell, et al. 1996).

Kompetencer og styrker hos TCK'ere

Globalt udsyn og tolerance

Litteraturen fremhæver en række styrker og specifikke kompetencer, der ofte er forbundet med opvæksten som Third Culture Kid (TCK). En af dem er udviklingen af et globalt udsyn og en udvidet forståelse af kulturel mangfoldighed - ikke mindst fordi de fleste TCK'ere tidligt i livet eksponeres for stor kulturel diversitet. I forlængelse heraf peger litteraturen på, at TCK'ere ofte udvikler en øget tolerance og forståelse for andre livsformer, idet de kontinuerligt har måttet forholde sig til forskellige sociale og kulturelle normer (Pollock & Van Reken, 2017, Crossman, 2016).

Sprogfærdigheder og omstillingsparathed

TCK'ere udvikler typisk som følge af deres opvækst i udlandet meget stærke sprogkompetencer, men også kulturel intelligens, som styrker deres fleksibilitet i kommunikation og sociale interaktioner. De lærer ofte flere sprog og internaliserer forskellige måder at tænke og handle på, hvilket forfiner deres forståelse af kulturelle koder (Selmer & Lam, 2003). Denne sproglige og kulturelle smidighed er tæt knyttet til deres generelle omstillingsparathed, idet mange TCK'er bliver særligt dygtige til at tilpasse sig nye miljøer og kontekster, ofte hurtigere end jævnaldrende uden samme erfaring (Moore & Barker, 2012).

Kulturelle kamæleoner

TCK'ere udvikler ofte stærke interkulturelle kompetencer, som gør dem i stand til at opbygge relationer og venskaber på tværs af nationalitet, sprog og kultur (Lijadi & van Schalkwyk, 2017). At vokse op i miljøer med stor forskellighed gør dem vant til at møde andre åbent og fleksibelt, hvilket styrker deres evne til at navigere i multikulturelle sammenhænge både privat og professionelt (Gerner & Perry, 2020; Pollock, Van Reken, & Pollock, 2017). Nogle steder i litteraturen bruges betegnelsen *kulturelle kamæleoner* om denne særlige tilpasningsevne, der ofte ses hos TCK'ere, og som på mange måder kan være en stor gevinst i deres liv.

Det er centralt i TCK-definitionsrammen, at mange oplever en særlig samhørighed med andre, der deler erfaringen af global mobilitet, fremfor samhørighed med andre baseret på fælles nationalitet eller bopæl (Pollock & Van Reken, 2009; Crossman, 2016).

Denne relationelle fleksibilitet anses i stigende grad som en værdifuld ressource i en globaliseret verden, hvor samarbejde på tværs af kulturelle og geografiske grænser er efterspurgt - eksempelvis i en række jobfunktioner.

Samlet peger forskningen på, at TCK'ers opvækst skaber en kombination af global orientering, tolerance, sproglig og kulturel fleksibilitet samt evnen til at skabe relationer på tværs af kulturer—styrker, der både kan være personligt berigende og professionelt nyttige (Lijadi & van Schalkwyk, 2017; Pollock et al., 2017).

Udfordringer hos TCK'ere

Foruden ovennævnte styrker og kompetencer oplever TCK'ere over en bred kam ligeledes en række udfordringer, der kort præsenteres her.

Rodløshed og rastløshed

På trods af fordelene ved fleksibiliteten og at kunne tilpasse sig og opleve tilhørsforhold til flere steder, kan det også betyde, at man mangler tilhørsforhold til én eller nogen specifik kultur eller én eller noget sted, og dermed kan opleve sig rodløs (Killguss, 2008; Bushong, 2013).

De hyppige og gentagne transitioner i løbet af opvæksten kan give anledning til rastløshed for nogle TCK'ere, fordi mobilitet og forandring har været normalen - ikke kun i deres eget liv, men også blandt de sociale kontekster, de har taget del i - eksempelvis på internationale skoler, herunder kostskoler.

Ubearbejdet sorg

En naturlig konsekvens af disse hyppige skift, er for manges vedkommende oplevelsen af gentagne afskeder og dermed tab af betydningsfulde relationer såsom jævnaldrende, lærere, eller andre. Dette kan medføre sorgreaktioner, der i mange tilfælde ikke anerkendes eller tillægges så stor betydning. Der kan derfor være risiko for skjult og ubearbejdet sorg, der ofte vil følge TCK'ere igennem livet, hvis det ikke anerkendes og får plads (Gilbert, 2008; Crossman, 2016).

For de TCK'ere, der har gået på kostskole, kan sorgen have et ekstra lag, da der foruden ovennævnte sorg over afsked med jævnaldrende, lærere eller andre, også er sorgen over adskillelse fra forældrene og måske også søskende. Ruth Van Reken - en af pionererne i TCK-forskningen beskriver sin egen oplevelse som missionærbarn på kostskole i Nigeria i bogen *Letters never sent* igennem en række breve, som hun aldrig har fået sendt. Her stilles skarpt på netop tabet af forældrene, og tabet af muligheden for at genoprette relationen til dem: “*At night I would cry into my pillow, longing for home, but knowing that even if I returned, nothing would be the same again.*” (van Reken, 1988).

Identitet, tilpasning og relationer

Yderligere forskning om TCK'er, der repatrierer til deres hjemland, indikerer, at de kan møde tilpasningsudfordringer og en følelse af fremmedgørelse i hjemlandet. Nogle studier har peget på, at TCK'ere kan udvikle forskellige identiteter, afhængigt af hvilken kultur de befinder sig i. Det kan gøre det sværere at samle deres identitet til en helhed (Campbell, et al, 1996) Flere studier fremhæver, at det kan være vanskeligt for TCK'ere at etablere sociale relationer med jævnaldrende på grund af manglende fælles referencerammer og manglende kendskab til kulturelle normer og sociale spilleregler (Campbell et al, 1996; Fail, Thompson & Walker, 2004). Tilpasningsvanskelighederne ses ofte særligt forstærket for unge, der repatrierer i teenageårene (Minoura, 1992; Huff, 2001).

Missionary kids

Begrebet *Missionary Kids* (MK) bruges internationalt om børn, der er vokset op i udlandet som følge af deres forældres tjeneste som missionærer. De indgår samtidig i den bredere kategori *Third Culture Kids* (TCK), der netop er blevet beskrevet. Mens MK således er en specifik undergruppe, deler de mange af de samme oplevelser og udfordringer som andre TCK'ere, herunder gentagne flytninger, skift i sprog- og tilhørsforhold samt oplevelser af rodløshed og identitetsspørgsmål (Pollock & Van Reken, 2009).

I denne undersøgelse tager vi udgangspunkt i det bredere TCK-begreb, fordi det giver mulighed for at indplacere missionærbørns erfaringer i en bredere international forskningskontekst og dermed åbner for sammenligninger med andre grupper af børn, der har levet i krydsfeltet mellem flere kulturer. Dog skal det understreges at MK'er over en bred kam adskiller sig på en række punkter fra andre TCK-grupper (f.eks. børn af diplomater, militærpersonel eller internationale erhvervsfolk). For det første har missionærers arbejde historisk set typisk været båret af et religiøst kald snarere end en professionel karrierevej, hvilket kan bidrage til at have præget familiens prioriteringer og barnets opvækstvilkår. MK'er har oftere levet på mere beskedne økonomiske vilkår end mange andre TCK'er, idet missionærfamilier typisk har været afhængige af støtte og frivillighed. Desuden har en markant større andel af missionærbørn gået på kostskoler, ofte langt væk fra deres forældre, hvilket indebærer længere separationer, end hvad man ser i de fleste andre TCK-grupper (Crossman, Pollock & Van Reken).

Endvidere ser det i litteraturen ud til, at MK'er kan opleve særlige sociale og værdimæssige forventninger om at repræsentere missionens værdier eller leve op til religiøse normer. Disse forskelle betyder, at MK'er på en række områder deler de samme grundlæggende erfaringer som TCK'er, men at det samtidig kan tyde på, at deres særlige livsvilkår kan have unikke implikationer for deres trivsel og livsforløb.

Med ovenstående viden som baggrund, tog undersøgelsen afsæt i at udforske følgende:

- Der undersøges, hvilke kompetencer og ressourcer respondenterne har tilegnet sig som følge af deres opvækst.
- Der undersøges, om respondenterne fagligt har været klædt på til at fortsætte deres uddannelse i Danmark.
- Der undersøges, om der er øget egen oplevelse af selvstændighed.
- Der undersøges, om de oplever at besidde en øget evne til at navigere i mange kulturer.
- Der undersøges, om de oplever, det har givet dem en øget tolerance og forståelse for forskellighed.
- Det undersøges, hvordan udrejse og hjemrejse har påvirket dem.
- Der undersøges, hvordan de dengang oplevede at skulle tilpasse sig i Danmark.
- Der undersøges, hvorvidt der er en oplevelse af sammenhæng mellem deres oplevelse af deres forældres kulturtilpasning og deres egen kulturtilpasning i såvel udlandet som i Danmark.

Fund

Alder ved tilbagevenden til Danmark

Respondenternes alder, da de flyttede retur til Danmark spændte fra 0-18 år, som udgjorde hele det aldersspænd, der blev spurgt til. Gennemsnitsalder for deres alder, da de kom retur til Danmark var 11,5 år. Enkelte skrev i de åbne kommentarfelder, at de først var flyttet tilbage som voksne, hvorfor gennemsnittet reelt må forventes at være højere.

Set i lyset af ovenfor nævnte pointe om, at tilpasning kan blive vanskeligere, hvis barnet er omkring teenageårerne, er det relevant at være opmærksom på vores respondenternes relativt

høje alder ved deres tilbagevenden til Danmark, hvor knapt halvdelen af dem (49 %) var teenagere, da de vendte tilbage til Danmark.

Længde af udsendelse

Adspurgt om, hvor længe respondenterne havde været udsendt, var den gennemsnitlige længde 8,5 år. Børn af missionærer tilbringer ifølge tidligere internationale undersøgelser i gennemsnit flere år i udlandet og er typisk længere tid i det samme land, hvor andre grupper af TCK'ere flytter oftere, og i gennemsnit er kortere tid hvert sted. Crossman og Wells fandt i deres store undersøgelse af knapt 2000 tidligere udsendte TCK'ere, at børn af missionærer i gennemsnit havde tilbragt 10 år i udlandet, mens gennemsnittet for TCK'ere generelt var 7,5 år (Crossman & Wells, 2022). I en dansk undersøgelse fra 2011, var gennemsnittet for længden af opholdet i udlandet dog 3 år, og dermed mindre (Techow, 2011). Respondenterne i denne undersøgelse har således været udsendt i lidt kortere tid, end hvad andre internationale undersøgelser har fundet for målgruppen, men længere end hvad en tidligere dansk undersøgelse har fundet.

Antal flytninger i opvæksten

I gennemsnit havde respondenterne flyttet bopæl 8,2 gange i løbet af de første 20 år af deres liv. Det hyppigste svar var 5 flytninger efterfulgt af 4 flytninger. Det blev undersøgt, om der sås en sammenhæng mellem antallet af flytninger og oplevelse af tilhørsforhold. Dette så dog ikke ud til at være tilfældet i vores sample. Tilhørsforhold foldes nærmere ud nedenfor.

Forberedelse på at rejse ud og tilbage

Respondenterne blev både spurgt til, hvordan de blev forberedt på at rejse *fra* Danmark, da de skulle udsendes, og hvordan de blev forberedt, da de skulle rejse *til* Danmark.

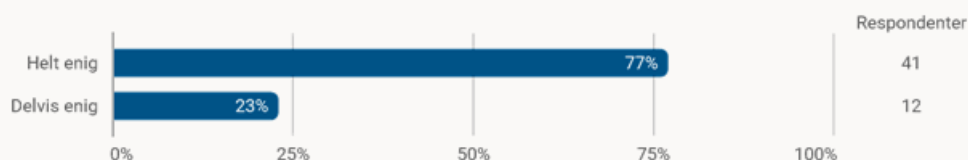
Adspurgt hvordan de blev forberedt inden, svarede 40 % (21 respondenter), at deres forældre fortalte dem, hvad der skulle ske. 32 % kunne ikke huske om eller hvordan, de blev forberedt. Dette kan forklares ved, at det for en stor dels vedkommende lå meget langt tilbage i tid. Derudover var en stor andel af respondenterne aldersmæssigt for små til at kunne huske det. 28 % (15 respondenter) angav, at de ikke blev forberedt. 15 % svarede, at de fik besked i god

tid. Derudover havde 12 % (6 respondenter) set billeder eller videoer af det land, de skulle flytte til eller læst bøger om at flytte. Kun en enkelt respondent angav, at vedkommende modtog sprogundervisning. De resterende 8 % (4 personer) angav, at de var til en samtale med en psykolog eller medarbejder fra organisationen eller fik anden forberedelse.

Anderledes så det ud, når det kom til, hvordan respondenterne var blevet forberedt på tilbagevenden til Danmark. Her svarede langt størstedelen (60 %) svarende til 32 respondenter, at deres forældre forklarede dem, hvad der skulle ske. Knap halvdelen (43 %) 2 respondenter angav, at de havde fået besked i god tid. 7 personer (13 %) sagde, at der blev holdt en afskedsfest for dem, inden de rejste tilbage til Danmark. 6 personer (11 %) modtog sprogundervisning. De resterende angav, at de ikke huskede, om de var blevet forberedt (13 %), at de ikke blev forberedt (9 %), eller fik anden forberedelse (11 %).

Tilhørsforhold og tilpasning

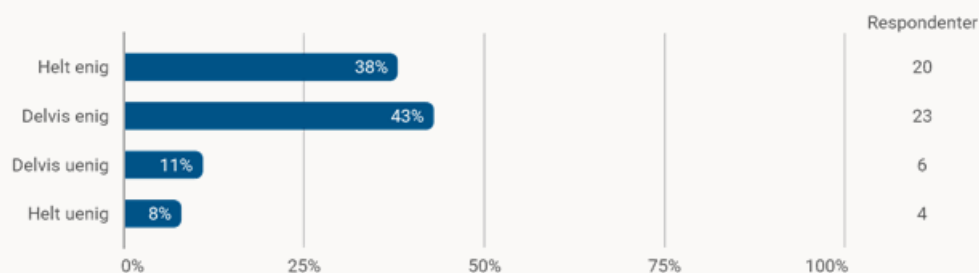
Som vist i figur 6 nedenfor angav 77 %, at de var helt enige i, at de oplevede tilhørsforhold til Danmark, mens 23 % var delvist enige. Ingen var uenige i udsagnet.

Figur 6: Tilhørsforhold til Danmark

Det blev undersøgt, om der kunne være sammenhæng mellem antallet af år tilbragt i udlandet og oplevelsen af tilhørsforhold, for at afsøge, om der kunne være en tendens til at opleve mindre tilhørsforhold til Danmark, hvis man havde boet flere år ude. Dette synes der dog ikke at være tendenser til i undersøgelsen.

Adspurgte om oplevelsen af tilhørsforholdet til et af de lande, respondenterne havde boet i, så fordelingen mere blandet ud som vist nedenfor:

Figur 7: Tilhørsforhold til udsendelsesland(e)

81 % var enten helt enige eller delvist enige i, at de oplevede tilknytning til det/de land(e) de havde boet. 19 % var helt uenige eller delvist uenige. Mange nuancerede deres besvarelse i de åbne kommentarfelter:

“[land] er altid i mit hoved og i min tankegang”

“Jeg havde i mange år en stærk følelsesmæssig tilknytning til [land] (...) jeg har ikke længere de samme følelser (...)”

“Jeg føler mig helt hjemme i Danmark.”

Respondenterne blev bedt om at uddybe, hvor de oplever at føle sig hjemme, hvilket affødte mange interessante beskrivelser af kompleksiteten i dette, ligesom det tidligere er beskrevet i litteraturen om Third Culture Kids. Det var forskelligt, hvad respondenterne fremhævede gav dem en følelse af at høre hjemme. Rigtig mange svarede, at de følte sig hjemme i Danmark, men at dette var efterfulgt af et *men*. Flere beskrev, at relationer og tilknytninger til andre med en tilsvarende baggrund gav en oplevelse af at føle sig hjemme.

Et udvalg af besvarelser fremgår nedenfor:

“Jeg føler mig mest hjemme, der hvor jeg føler mig bedst forstået”

“Jeg føler mig hjemme i Danmark, men jeg føler mig også hjemme i [land], selvom det ikke er mit hjemland.”

“Jeg har følt mig som Third Culture Kid”

“Jeg føler mig ikke hjemme nogen steder”

“Jeg føler mig hjemme hvor min familie er”

“Jeg føler mest genkendelse, når jeg er sammen med indvandrere”

Egen tilpasning og forældres tilpasning

Der blev desuden spurgt til, hvordan respondenterne oplevede tilpasning til livet udenfor Danmark og tilpasning til livet da de kom tilbage til Danmark. Der blev også spurgt til, hvordan de vurderede, at deres forældre havde tilpasset sig til livet ude og tilbage i Danmark. Svarene fremgår af tabellen på næste side.

	Det var helt uproblematisk at falde til	Det tog tid at falde til	Det har været vanskeligt at falde til	Det har været meget vanskeligt at falde til	Det lykkedes aldrig at falde til	Ved ikke/husker ikke
Hvordan tilpassede du dig til livet uden for Danmark?	55 %	21 %	13 %	4 %	1,5 %	1,5 % 1,5 %
Hvordan oplevede du, at dine forældre tilpassede sig livet udenfor Danmark?	45 %	19 %	4 %	6 %	2 %	13 % 11 %
Hvordan har du tilpasset dig livet i Danmark efter hjemkomst?	25 %	36 %	25 %	9 %	2 %	1,5 % 1,5 %
Hvordan har du oplevet, at dine forældre har tilpasset sig livet i Danmark efter hjemkomst?	42 %	36 %	8 %	8 %	0 %	4 % 4 %

Tabel 2: Egen og forældres tilpasning i udlandet og Danmark

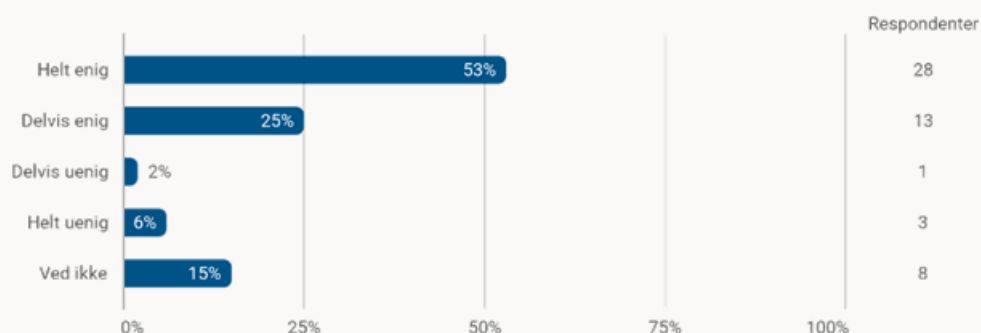
Som det ses i tabellen ovenfor, er der en tendens til at respondenterne vurderede deres egen tilpasning til livet i udlandet som bedre end deres forældres. Modsat vurderede de deres egen tilpasning til livet i Danmark som værende mere udfordrende, end deres forældres.

Ressourcer og kompetencer

Der blev yderligere set på, hvilke særlige kompetencer og ressourcer respondenterne oplevede, kunne tilskrives deres erfaringer som børn af udsendte.

Nedenfor vil svarfordeling vises inden for de forskellige kompetencer, respondenterne blev spurgt til.

Øget selvstændighed

Figur 8 Erfaringerne har givet mig en øget selvstændighed

Der blev spurgt til, om respondenterne oplevede, at deres opvækst i udlandet havde givet dem en øget selvstændighed. Samlet svarede 53 % af alle respondenter, at de var helt enige i dette udsagn, mens yderligere 25 % var delvist enige. Dermed vurderede langt størstedelen, at udlandsopholdet havde givet dem en øget selvstændighed.

Når svarene opgøres efter kostskole og andre skoleformer viste resultaterne en relativt ensartet tendens: blandt tidligere kostskoleelever var 51 % helt enige og 26 % delvist enige, mens tilsvarende 56 % og 22 % af dem, der ikke havde gået på kostskole, angav det samme. Der var dog også en mindre gruppe, som svarede, at de ikke kunne vurdere dette (hhv. 14 og 17 %), samt enkelte, der var uenige i udsagnet (6 og 9 %). Forskellene mellem grupperne er små og er ikke statistisk signifikante pga. det begrænsede antal respondenter.

Der blev ikke uddybet i de åbne kommentarfelter, hvordan øget selvstændighed som kompetence var kommet til udtryk. Dog beskrev flere respondenter, at øget selvstændighed foruden at være en kompetence også var udtryk for en levet erfaring af, at skulle klare sig selv, fordi det var sådan virkeligheden var.

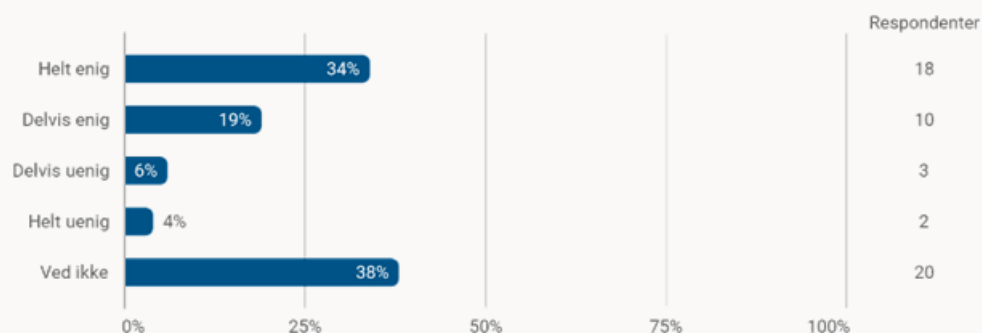
En beskrev det på denne måde:

“Jeg har sikkert fået en øget selvstændighed af de år, for grundlæggende lærte det mig, at jeg primært kunne stole på mig selv.”

I dele af litteraturen om *Third Culture Kids* peges der på en dobbelthed ifm. kostskoleophold og tidlig adskillelse fra forældre: at det kan medføre øget selvstændighed og ansvarsfølelse, men samtidig kan indebære risici for følelsesmæssig nedlukning eller oplevelsen af at skulle *“klare sig selv”* for tidligt (Schaverien, 2011; Pollock & Van Reken, 2009).

Undersøgelsens fund understøtter billedet af, at mange tidligere missionærbørn ser selvstændighed som en central ressource fra deres opvækst, men som for nogle også kan have en bagside.

Indvirkning på rollen som forælder

Figur 9: positiv indvirkning på min rolle som far eller mor

Som det ses i diagrammet ovenfor, var 34% helt enige og 19% delvis enige i, at erfaringerne har haft en positiv indvirkning på deres rolle som far eller mor. Hele 38% angav dog *ved ikke*, hvilket kan tyde på, at det for mange respondenter har været vanskeligt at svare på. Dette blev

ikke uddybet videre i de åbne kommentarfelter. En enkelt skrev, at det var for komplekst at sige, da man ikke ved, hvilken forælder man ville have været, uden at have været udsendt. Enkelte berettede dog om, at deres egen opvækst på kostskole fyldte efter de selv havde fået børn, bl.a. ved, at de var særligt opmærksomme, når deres egne børn nåede den alder, de selv havde, da de gik på kostskole.

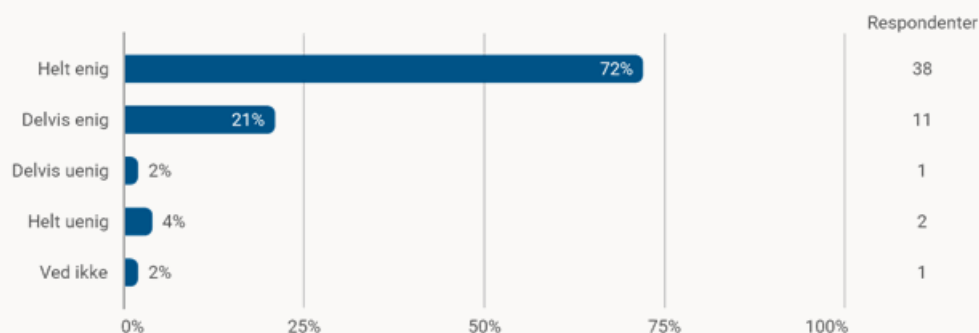
En skriver:

“Jeg er ikke i tvivl om, at min opvækst har givet mig så meget godt med i bagagen, selvom prisen har været høj.” Men i min rolle som forældre har det ikke ubetinget været godt. (...) det [har] taget mig noget tid at lære, at børnene skal have prioritet, når jeg selv er vokset op med, at børn følger med og tilpasser sig.”.

Senere i rapporten ses der nærmere på respondenternes oplevelser af egne livsvalg.

Tilpasning til nye kulturer og omgivelser

Spurgt til hvorvidt de oplever, at erfaringerne fra opvæksten har gjort det lettere for dem at tilpasse sig nye kulturer, er langt de fleste enten helt enige (72 %) eller delvist uenige (21 %). Kun få er uenige eller ved det ikke. Det afspejler den samme tendens, som fremhæves i litteraturen på området - at rigtig mange TCK'ere oplever en smidighed og lethed ved at tilpasse sig nye steder, og agere som kulturelle kamæleoner (Pollock & Van Reken, 2017).

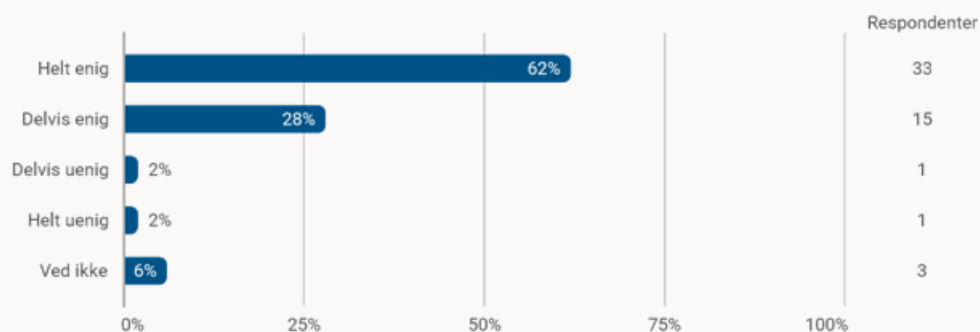

Figur 10: Tilpasning til nye omgivelser og kulturer

En respondent beskriver: *“Jeg har en hurtig tilpasningsevne i nye settings”*

Øget tolerance, empati og forståelse for andre måde at tænke og handle på

Der blev spurgt til, i hvilket omfang respondenterne var enige i, at opvæksten havde givet dem en større grad af tolerance og empati. Langt størstedelen var enten helt enige (62%) eller delvist enige (28%), som det fremgår af nedenstående diagram.

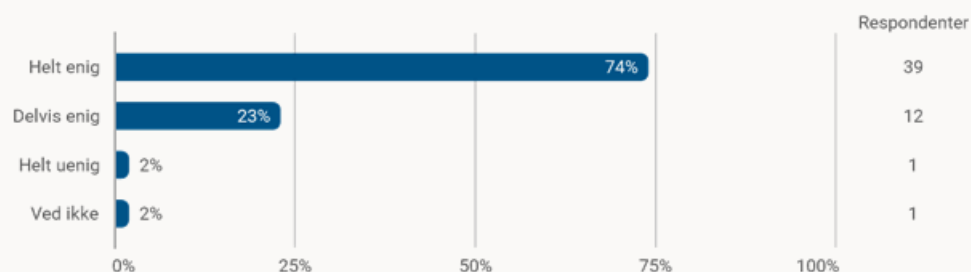
Figur 11: øget tolerance og empati med andre

Der blev ligeledes spurgt til, hvorvidt de oplevede, at deres erfaringer havde givet dem en større forståelse for forskellige måder at tænke og handle på. En skriver:

“Jeg har et udsyn og en grundlæggende erfaring af, hvor sammensat og mangfoldig menneskeheden er.”

En anden skriver:

“Det har givet nuancer og perspektiver til hvordan og hvorfor, man lever, som man gør.”

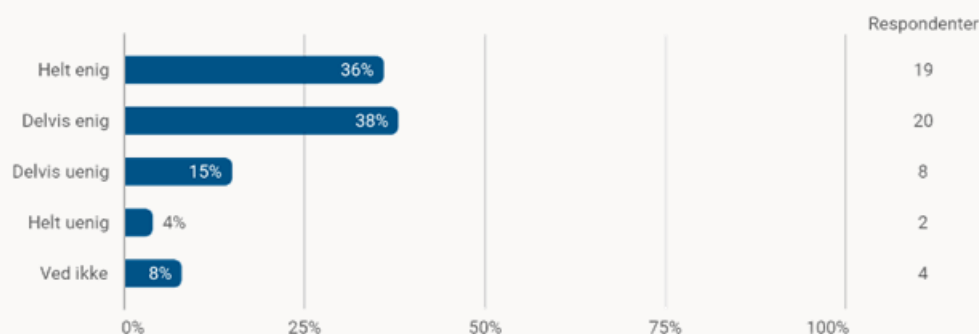
Figur 12: Lettere ved at forstå andre måder at tænke og handle på

Ovenstående fund afspejler, hvad den eksisterende litteratur ligeledes har fundet. Opvæksten i internationale sammenhænge giver ikke blot børn kendskab til forskellige kulturer, men former deres måde at se og forstå verden på. Respondenterne i denne undersøgelse understreger netop, hvordan denne åbenhed gør dem i stand til at møde forskellighed med nysgerrighed frem for skepsis - i tråd med hvad mange forfattere tidligere har skrevet om (Crossman og Wells, 2022; Pollock & Van Reken, 2017).

På den måde placerer TCK'ere sig ofte som en slags brobyggere mellem forskellige kulturer, hvilket kan være en unik ressource. Nedenstående bemærkning fra en respondent afspejler netop denne pointe:

“Jeg fik evnen til tolerance, rummelighed med fra barnsben af - og den evne er der så meget brug for i dag. Jeg skal ikke øve mig i at acceptere at folk tænker og tror forskelligt. Faktisk har jeg det bedst, når folk tænker forskelligt.”

Erfaringernes betydning fagligt og arbejdsmæssigt

Figur 13: Erfaringerne har hjulpet mig fagligt/arbejdsmæssigt

Blandt respondenterne har en stor del oplevet, at deres erfaringer i udlandet har haft indvirkning fagligt og arbejdsmæssigt. Dette fremgår af figuren ovenfor, hvor 36 % er helt enige og 38 % er delvis enige i udsagnet. Flere skriver, at det har haft indflydelse på deres uddannelsesvalg, påvirket deres arbejdsmæssige retning og konkret hjulpet dem til bedre at løfte deres arbejdsopgaver. Særligt de sproglige færdigheder fremhæves, ligesom det globale udsyn og evnen til at forstå og rumme andres perspektiver nævnes som en fordel. Enkelte

beskriver også, at deres eget valg om at bo og arbejde i udlandet i deres voksenliv har været en følge af opvæksten.

Adspurgte om deres skolegang i udlandet havde gjort dem fagligt i stand til at fortsætte skolegang i Danmark svarede 29 ud af 53 respondenter (55 %), at de var helt enige, mens 25 % (13 respondenter) var delvis enige. 7 (14 %) var helt eller delvis uenige og 4 respondenter (6 %) huskede det ikke.

Sorg

Respondenterne blev også spurgt til nogle af de eventuelt vanskelige følelsesmæssige reaktioner, de havde, da de kom tilbage til Danmark. Disse fund præsenteres her.

Flere beskrev nogle smertefulde erindringer om, hvordan de oplevede den første tid i Danmark:

“For at skaffe mig venner, var jeg nødt til at droppe min historie, min baggrund og mine tidligere venner. En rød tråd i mit liv blev skåret over”

Citatet illustrerer tydeligt den sorg, mange TCK'ere beskriver – en sorg forbundet med at måtte give slip på væsentlige dele af egen identitet og livshistorie for at kunne passe ind i nye sammenhænge.

“Jeg græd mig i søvn det første år efter vi kom tilbage til Danmark. Jeg følte, at jeg havde mistet alt. Der var ingen der greb mig, da vi kom tilbage til Danmark”

Udsagnet indkapsler den sorg, som for mange er en del af virkeligheden ved opvæksten som TCK. Fra den ene dag til den anden udskiftes de vante rammer med en ny virkelighed, og den sorg, der følger med, kan være usynlig, ikke anerkendt eller bearbejdet, og man kan føle, at man står alene med den.

Relationer og venskab

Respondenterne blev bedt om at forholde sig til udsagnene *“Jeg havde svært ved at få venner den første tid”* og *“Jeg fik nære venner efterhånden”*. Her fordelte det sig sådan blandt respondenterne, at 21 % var helt enige og 28 % var delvist enige i, at det havde været svært at få venner i den første tid i Danmark. 28 % var helt uenige og 15 % delvis uenige. Med andre ord så det ud til, at en betydelig del af respondenterne oplevede vanskeligheder i etableringen af sociale relationer i den første tid i Danmark. I alt 49 % var helt eller delvist enige i, at det havde været svært at få venner i begyndelsen, mens 43 % var helt eller delvist uenige. Dette peger på, at overgangen til det nye kunne være udfordrende for næsten halvdelen af deltagerne. Knap halvdelen oplevede, at deres jævnaldrende viste interesse for deres udlandsoplevelser, jf. citatet i foregående afsnit om, at savne at blive grebet.

Samtidig viste resultaterne på udsagnet *“Jeg fik nære venner efterhånden”*, at et stort flertal – 75 % – var helt eller delvist enige i, at de med tiden etablerede nære relationer. Kun 25 % var delvist uenige, helt uenige eller usikre. Dette indikerer således, at mange af undersøgelsens respondenter oplevede en udfordrende begyndelse, men at en stor del alligevel formåede at opbygge betydningsfulde sociale bånd i løbet af deres tilværelse i Danmark.

Denne kombination af indledende vanskeligheder efterfulgt af gradvis tilpasning stemmer overens med internationale studier af børn og unge, der vender hjem fra længere ophold i udlandet. Forskningen peger på, at tilbageflytning ofte rummer en periode med *“reverse culture shock”*, hvor følelsen af at være anderledes eller *“uden for”* kan skabe sociale barrierer (Pollock & Van Reken, 2009).

Oplevelsen af at skille sig ud og mangle referenceramme

57 % var helt enige og 32 % var delvist enige i, at de havde oplevet at føle sig anderledes, da de kom tilbage til Danmark. Andre supplerede i det åbne kommentarfelt med, at de følte sig *“mærkelige”*, eller *“jeg følte mig som en kulturel analfabet”*.

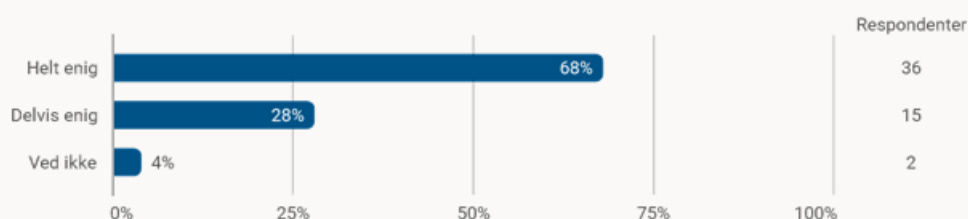
Til udsagnet *“der var mange ting, jeg ikke kendte til, eller ikke kunne snakke med om”* svarede 40 % at de var helt enige og 32 % at de var delvist enige.

En supplerede i det åbne kommentarfelt og uddybede, at det at føle sig anderledes ikke ubetinget havde været negativt, men også havde været en noget, vedkommende havde værdsat. Desuden angav hele 89 % af deltagerne, at de var helt eller delvist enige i, at de havde oplevet at føle sig anderledes ved tilbagekomsten til Danmark. Hertil kommer, at 72 % oplevede, at der var mange ting, de ikke kendte til eller kunne tale med andre om.

På den ene side viste resultaterne, at mange oplevede tilbagekomsten til Danmark som præget af vanskeligheder i etableringen af nye relationer. På den anden side angav en majoritet dog, at de også faldt relativt hurtigt til i Danmark: 26 % var helt enige og 40 % delvist enige i udsagnet "*Jeg faldt hurtigt til i Danmark*". Selvom 32 % var helt eller delvist uenige i dette, indikerer svarene, at tilpasningsprocessen ikke nødvendigvis udelukkende blev oplevet som negativ eller præget af fremmedgørelse. Snarere peger resultaterne på et sammensat billede, hvor oplevelsen af at være anderledes og at mangle fælles referencerammer kunne sameksistere med en oplevelse af, at man alligevel lykkedes med at falde til og skabe nye relationer over tid.

Oplevelse af tilhørsforhold til andre med lignende baggrund

Stort set alle respondenter (96 %) var helt eller delvis enige i, at de oplevede tilhørsforhold til andre med en lignende opvækst og baggrund. Når dette spørgsmål indgik i undersøgelsen, var det med henblik på at afdække, i hvor høj grad respondenterne genkendte den tendens, som er en af de mest centrale i TCK-litteraturen, nemlig, oplevelsen af identificere sig med, eller opleve en særlig form for tilhørsforhold til andre med lignende erfaringer. Dette kaldes i litteraturen for *den tredje kultur*. Den transcenderer geografi, og handler altså hverken om hjemlandet eller værtslandet/værtslandene, men om det særlige tilhørsforhold og oplevelse af at høre hjemme, der kan opstå blandt ligesindede, der har været i samme båd (Pollock & Van Reken, 2017).

Figur 14: Tilhørsforhold til andre med lignende baggrund

Opsamling

I denne del af rapporten er der set nærmere på respondenternes tilhørsforhold til Danmark og de lande, de har boet i samt de kompetencer og ressourcer, de har tilegnet sig gennem opvæksten. Der blev undersøgt, hvordan de oplevede at vende tilbage til Danmark igen efter årene i udlandet, både den kulturelle og sociale tilpasning, men også de følelsesmæssige reaktioner på transitionen.

Her sås det, at mange af respondenterne vendte tilbage til Danmark i ungdomsårene, en livsfase hvor man i den såkaldte re-entry fase kan være særligt sårbar. Flere beskrev, hvordan det var vanskeligt at finde fodfæste i en ny kontekst, men at det for langt de fleste lykkedes over tid.

Ressourcer og kompetencer

Der var en tydelig tendens til, at opvæksten i udlandet havde givet deltagerne ressourcer, de oplevede som værdifulde. Mange fremhævede sproglige færdigheder, kulturel fleksibilitet og tolerance som centrale styrker. Flere gav udtryk for, at de besad en veludviklet empatisk sans, og at de trives godt med forskellighed. Desuden oplevede mange en høj tilpasningsevne i mange sammenhænge, hvilket også blev betragtet som en styrke. Respondenternes høje uddannelsesniveau, der lå markant højere end gennemsnittet i en tilsvarende dansk gruppe, blev også fremhævet.

Udfordringer og sorg

Samtidig fremgik det af fundene, at *re-entry* blev forbundet med sorg og tab. Enkelte beskrev, at de måtte tilsidesætte deres egen baggrund for at passe ind, mens andre oplevede hjemkomsten som et brud, der ikke blev grebet eller anerkendt af omgivelserne. Tallene viste, at 40 % var under ét år ved første udsendelse, hvilket betyder, at en betydelig del af gruppen tilbragte hele deres tidlige barndom uden for Danmark. Hertil kom, at 69 % havde gået på kostskole, ofte i flere år (gennemsnitligt 4,5 år). For over halvdelen begyndte kostskoleperioden allerede som 7-årige eller yngre. Dette førte for en del af respondenterne til et yderligere lag af sorg og adskillelse, hvilket der ses nærmere på i afsnittet om tilknytning og adskillelse.

Relationer og tilhørsforhold

Undersøgelsens fund indikerede, at respondenterne havde oplevet, at det kunne være vanskeligt at etablere nye relationer efter hjemkomsten. Samtidig fremgik det, at fællesskaber med andre i samme situation blev oplevet som særligt meningsfulde. Dette peger på, at relationel genkendelighed og fællesskab med ligesindede blev en vigtig kilde til tilhørsforhold, i tråd med hvad litteraturen på området tidligere har fundet (Pollock & Van Reken, 2017). Der sås en tendens til, at mange af undersøgelsens respondenter oplevede en udfordrende begyndelse, præget af det såkaldte *omvendte kulturchok*, men at en stor del alligevel formåede at opbygge betydningsfulde sociale bånd i løbet af deres tilværelse i Danmark.

To sider af samme mønt?

Der sås en dobbelthed i erfaringerne: På den ene side markante styrker i form af uddannelsesparathed, sproglig og kulturel fleksibilitet samt tolerance; på den anden side erfaringer af tab, rodløshed og skjult sorg. Denne dobbelthed er velkendt i den eksisterende litteratur og understreger, at TCK-opvæksten både rummer unikke ressourcer og særlige sårbarheder, som kan få betydning langt ind i voksenlivet.

Tilknytning og adskillelse

Som det fremgik af forrige afsnit, har respondenterne flyttet mange gange i deres opvækst og dermed oplevet mange skift i relationer. I denne undersøgelses kontekst er det derfor relevant at undersøge, hvordan deltagerne selv vurderer deres oplevelse af relationer, følelsesmæssig tryghed, afsked og tilknytning – både i barndommen og i voksenlivet. Dette gøres med afsæt i tilknytningsteori.

Tilknytningsteorien er en af de mest empirisk funderede og bredt anvendte udviklingspsykologiske teorier i forståelsen af menneskets sociale og emotionelle udvikling (Bowlby, 1999). Tilknytningsteorien blev grundlagt af John Bowlby i slutningen af 1950'erne og løbende videreudviklet. Bowlby blev i kølvandet på 2. verdenskrig, ansat som konsulent for WHO og beskæftigede sig særligt med børn, der havde været adskilt fra deres primære omsorgsgivere eller havde mistet dem. Dette resulterede i publikationen '*Maternal Care and Mental Health*' (Bowlby, 1951), hvor Bowlby understregede, at et nært bånd mellem barn og omsorgsgiver var af væsentlig betydning for barnets udvikling. Mens andre psykoanalytikere på den tid beskæftigede sig med barnets indre verden, var Bowlby snarere optaget af samspillet mellem barnet og dets nærmeste, og samspillet betydning for barnets psykiske udvikling. Han var banebrydende for sin tid i sin understregning af, at tilknytning ikke blot handler om fysisk nærhed, som man tidligere havde fokuseret på, men om oplevet tryghed, følelsesmæssig tilgængelighed og konsistent respons fra omsorgsgiveren.

Adskillelse og genforening

Mange års arbejde med observation af børns reaktioner på adskillelse fra deres primære omsorgsgiver lagde grundlaget for at kunne kortlægge hvilken tilknytning, børn havde til omsorgsgiveren. Den amerikansk-canadiske udviklingspsykolog Mary Ainsworth udviklede i 1970'erne *Strange situation procedure*, der systematisk undersøgte børns reaktion på adskillelse fra- og genforening med den primære omsorgsgiver igennem en række forskellige situationer. Observationerne ledte til identificeringen af tre tilknytningsstile. Tryk tilknytning,

utryg-ambivalent og usikker-undgående. Senere blev en fjerde tilknytningsstil tilføjet: den desorganiserede tilknytning. (Main & Solomon, 1990).

Et trygt tilknytningsmønster udvikles, når barnet oplever, at dets behov konsistent mødes med omsorg og regulering. Utrygge mønstre – herunder ængstelig-afvisende, ængstelig-ambivalent og desorganiseret tilknytning – udvikles når omsorgspersonen er fraværende, uforudsigelig eller opleves direkte skræmmende for barnet (Ainsworth et al., 1978; Main & Solomon, 1990).

Når tilknytningen udfordres

Ifølge Bowlby (1999) er kontinuerlig adgang til en *tryk base* – typisk forældre eller andre primære omsorgspersoner – afgørende for barnets evne til at regulere affekt og udvikle en følelse af sikker tilknytning. Når børn tidligt i livet alder adskilles fra deres primære tilknytningspersoner i længere perioder, kan det udfordre deres følelsesmæssige reguleringsstrategier og give anledning til usikkerhed. Tilknytningserfaringer får særlig betydning under overgange, der er særligt kritiske for udvikling og i situationer med adskillelse, tab, stress eller forandring. Netop derfor er tilknytningsteoretiske perspektiver særligt relevante for målgruppen for denne undersøgelse, hvor en betydelig del af respondenterne har oplevet geografiske og kulturelle skift, og i mange tilfælde med ophold på kostskole - for nogles vedkommende fra en tidlig alder.

Bowlby understreger, at barnets tidlige samspil med omsorgsgivere – særligt i de første to leveår – fører til udviklingen af såkaldte *indre arbejdsmodeller*: ubevidste forventninger til sig selv og andre i tætte relationer, som individet bærer med sig og anvender i samspillet med nye tilknytningspersoner senere i livet. Tidligere studier om børn, der har gået på kostskole, har vist, at børn på kostskoler ofte oplever omsorgshjemve og stress i de første måneder af opholdet (Fisher et al., 1986), og nyere kvalitative studier peger på, at voksne tidligere kostskoleelever rapporterer vedvarende vanskeligheder med intimitet, følelsesudtryk og følelsesmæssig tillid (Schaverien, 2004; 2011). Selvom det er vigtigt at understrege, at ikke alle børn påvirkes negativt af kostskoleophold, synes der i litteraturen at kunne ses, at fravær af stabile, trygge voksenrelationer i barndommen – herunder grundet adskillelse fra forældre –

kan have indvirkning på individets tilknytningsmønster og relationelle strategier senere i livet (Main & Solomon, 1990; Luyten et al., 2021).

Meget kan tyde på, at den følelsesmæssige og relationelle kontekst under adskillelsen har betydning for, hvordan barnet oplever og internaliserer relationer – særligt når adskillelsen sker tidligt og over længere tid.

I denne undersøgelses kontekst er det derfor relevant at undersøge, hvordan deltagerne selv vurderer deres oplevelse af relationer, følelsesmæssig tryghed, afsked og tilknytning – både i barndommen og i voksenlivet. Det vil i denne undersøgelse ikke være muligt at pege på årsagssammenhænge, men at undersøge hvordan gentagne mønstre i samspillet med nære voksne *kan* have formet grundlæggende forventninger til tryghed, tilgængelighed og følelsesmæssig kontakt.

Bowlbys tilknytningsteori beskæftigede sig med helt små børn inden for de første leveår, mens den målgruppe der undersøges her, er ældre. Senere tilknytningsforskning har tydeliggjort, at tilknytning ikke er statisk, men kan påvirkes af nye erfaringer gennem hele livet (Mikulincer & Shaver, 2016). Relationer i barndom og ungdom, og senere parforhold er med til at forme og nuancere de indre arbejdsmodeller, som udvikles i forhold til sig selv og andre (Johnson, 2008).

Bowlby havde selv erfaringer med tidlig adskillelse: Han blev som mange andre børn i den øvre middelklasse i England sendt på kostskole i 8-års-alderen og oplevede også i 4-års-alderen bruddet med sin barnepige gennem flere år, som han tilbragte langt mere tid med end med sine egne forældre, og var stærkt knyttet til. Disse oplevelser menes at have været medvirkende til hans livslange fokus på betydningen af nære relationer til omsorgspersoner (Drønen & Skortnes, 2010)

Boarding School Syndrome

Begrebet *Boarding School Syndrome* blev introduceret af den britiske professor i psykoterapi *Joy Schaverien*, som gennem flere årtiers klinisk arbejde med tidligere kostskoleelever identificerede gennemgående psykologiske reaktionsmønstre. Hun argumenterede for, at tidlig adskillelse fra forældre og institutionalisering kunne føre til mulige langtidseffekter som

følelsesmæssig frakobling, vanskeligheder med intimitet og tillid, skyldfølelse, præstationsbehov og ambivalens i nære relationer (Schaverien, 2004; 2011).

Schaverien baserede sine observationer på kvalitative studier inden for målgruppen. Boarding School Syndrome dækker således ikke over en klinisk diagnose, men bidrager som en forståelsesramme.

I første halvdel af det 20. århundrede blev kostskoleophold ofte betragtet som et privilegium og en god investering i barnets fremtid. Argumentationen byggede på, at et struktureret og disciplineret skolemiljø ville fremme dannelse, akademiske færdigheder og selvstændighed (Gathorne-Hardy, 1977; Walford, 1986).

For udsendte familier, fx. missionærfamilier var beslutningen desuden ofte formet af geografi og infrastruktur, i de tilfælde hvor børn ikke kunne modtage undervisning af tilsvarende kvalitet lokalt (Drønen, T.S. & Skjortnes, M. (red), 2010). Datidens dominerende pædagogiske forståelse hvilede på forestillingen om, at børn tidligt kunne klare sig uden daglig fysisk nærhed til forældrene, så længe de var omgivet af kompetente voksne, der kunne varetage omsorgs- og opdragelsesopgaver.

Denne opfattelse skal ses i lyset af, at centrale indsigter fra tilknytningsteorien først blev formuleret af John Bowlby i slutningen af 1950'erne (Bowlby, 1958) og først opnåede bred pædagogisk og samfundsmæssig gennemslagskraft årtier senere (Bretherton, 1992). For en del af de respondenter, der deltager i denne undersøgelse, fandt kostskoleopholdene sted i en periode, hvor viden om de følelsesmæssige konsekvenser af tidlig og langvarig adskillelse fra primære omsorgspersoner endnu ikke var tilgængelig eller anerkendt i bred forstand.

Det er derfor vigtigt at forstå beslutningen om at sende børn på kostskole i dens historiske kontekst. Valget blev i mange tilfælde truffet ud fra datidens bedste viden og intentioner, og uden den nutidige viden om, hvordan det kan påvirke barnets trivsel. I dag, med et nutidigt børnesyn og et videreudviklet teoretisk fundament, kan vi i højere grad analysere og reflektere over, hvordan sådanne erfaringer opleves retrospektivt.

Forskning peger på, at oplevelsen af kostskolelivets indvirkning på tilknytning ikke alene afhænger af separationen fra forældrene, men i høj grad af kvaliteten af de erstatnings-omsorgsgivere, barnet møder (Howes & Spieker, 2008; Schaverien, 2011). Stabile, emotionelt tilgængelige voksne på institutionen kan fungere som sekundære trygge baser og dermed afbøde nogle af de potentielle negative konsekvenser af adskillelse (Rutter, 1981). Omvendt kan fravær af sådanne relationer forstærke oplevelsen af tab, ensomhed og usikkerhed i barndommen, med mulige implikationer for senere relationelle mønstre.

I lyset af dette er det i nærværende undersøgelse relevant at se på, hvordan deltagerne oplevede kvaliteten af relationer på kostskolen, samt hvilken betydning de voksne havde for følelsen af tryghed og tilknytning i en periode præget af adskillelse fra forældrene.

I udformningen af spørgeskemaet er følgende spørgsmål omkring tilknytning og adskillelse undersøgt:

- Der undersøges, hvorvidt respondenterne har haft nære relationer til primære voksne i opvæksten med forældrene og på kostskole.
- Der undersøges, hvordan respondenterne har oplevet livet på kostskole. Respondenternes oplevelse af tryghed, ensomhed, omsorg undersøges.
- Der undersøges om respondenterne har oplevet nære relationer som tilgængelige, responsive og emotionelt tilgængelige i deres opvækst.
- Der undersøges om respondenterne har haft oplevelse af at blive set, hørt og forstået af nære voksne i deres opvækst.
- Der undersøges, hvordan respondenterne har oplevet forældrekontakten under ophold på skolen, samt hvordan den konkret udformede sig.
- Der undersøges, hvordan respondenterne har oplevet adskillelsen fra forældrene, om adskillelsen har været præget af savn, sorg eller vrede.
- Der undersøges hvorvidt respondenterne var forberedt på kostskoleliv og adskillelse og i givet fald, hvad forberedelsen indebar.
- Der undersøges, om respondenterne i dag er præget af problematikker knyttet til tilknytning og adskillelse.

- Der undersøges, hvorvidt der i relationen til forældrene har været mulighed for konflikthåndtering og aggressionsforvaltning, særligt i teenageårene.
- Der undersøges, hvordan relationerne til jævnaldrende var på kostskolen, og om de oplevede tilhørsforhold til jævnaldrende både før kostskoleopholdet, under kostskoleopholdet og efter.
- Der undersøges, hvorvidt respondenterne har oplevet udfordringer ifm. at opbygge eller bevare længerevarende relationer og parforhold.

Revised Adult Attachment Interview

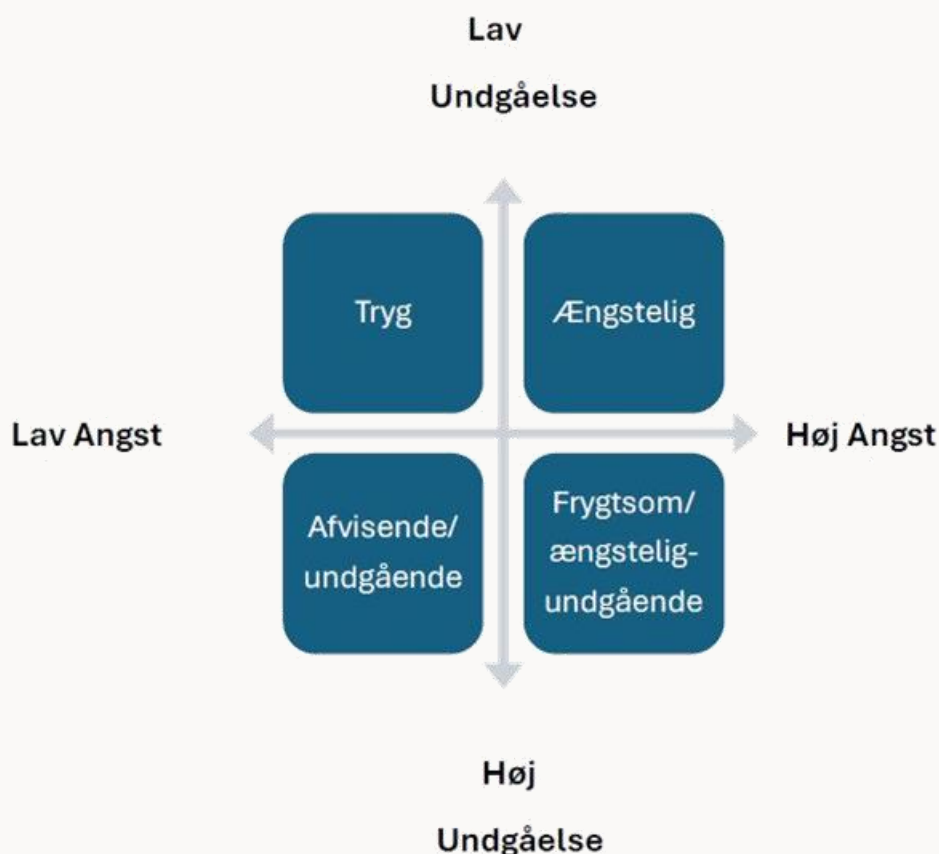
Til at undersøge dele af ovenstående anvendes *Revised Adult Attachment Scale (RAAS)*. RAAS er et anerkendt og internationalt udbredt spørgeskema udviklet af Nancy Collins og Susan Read (Collins & Read, 1990; Collins, 1996). Skemaet anvendes til at vurdere voksnes tilknytningsstil. Det er valgt, fordi det er enkelt for respondenterne at udfylde, har dokumenteret psykometrisk validitet, og anvendes bredt i både forskning og praksis. RAAS, består af tre delskalaer, som måler forskellige aspekter af voksnes tilknytningsmønstre i nære relationer:

1. **Close** – graden af tryghed ved følelsesmæssig nærhed og intimitet
2. **Depend** – i hvilken grad man stoler på, at andre er tilgængelige og hjælpsomme
3. **Anxiety** – tendens til bekymring for afvisning og frygt for ikke at være elsket

I nyere tilknytningsforskning kombineres *Close* og *Depend* ofte analytisk til én samlet dimension, som betegnes *undgående tilknytning*, idet lav score på disse to skalaer afspejler en modstand mod følelsesmæssig nærhed og tillid til andre. *Anxiety* vurderes som en selvstændig dimension og udtrykker *ængstelig tilknytning*, karakteriseret ved bekymring for, om relationer er stabile og trygge.

Denne to-dimensionelle forståelse af tilknytning (avoidance og anxiety) anvendes bredt i voksen-tilknytningsforskning og gør det muligt at placere individet på et kontinuum frem for i

faste tilknytningstyper. I nærværende undersøgelse anvendes RAAS netop ud fra dette to-dimensionelle perspektiv, idet der fokuseres på deltagerens relative placering på akserne *undgåelse* og *angst i relationer* som et mål for tilknytningsmønstre i voksenlivet.

Figur 15: En grafisk repræsentation af den to dimensionelle tilknytningsmodel, egen udgave

Selvom tilknytning i voksenlivet i dag oftest forstås dimensionelt, som det blev beskrevet ovenfor – med fokus på grader af henholdsvis *attachment anxiety* (ængstelighed for afvisning) og *attachment avoidance* (tendens til at undgå følelsesmæssig nærhed) – anvendes disse dimensioner ofte i kombination, for at kategorisere individer i de fire klassiske tilknytningsstile.

Når scorer fra RAAS (Revised Adult Attachment Scale) afbildes i et koordinatsystem med angst og undgåelse som akser, placerer den enkeltes svar sig i en af fire kvadranter: tryk, ængstelig, afvisende/undgående eller frygtsom/ængstelig-undgående. Denne oversættelse fra kontinuum til kategorier er en forenkling, men giver et pædagogisk overblik og gør det lettere at sammenligne resultater med tidligere undersøgelser, som ofte har anvendt de fire stile. I denne undersøgelse er der derfor både arbejdet med gennemsnitsscorer på de to dimensioner og en kategorisering af respondenterne ud fra Nancy Collins' (1996; jf. også Brennan, Clark & Shaver, 1998) foreslåede fordelingsnøgle.

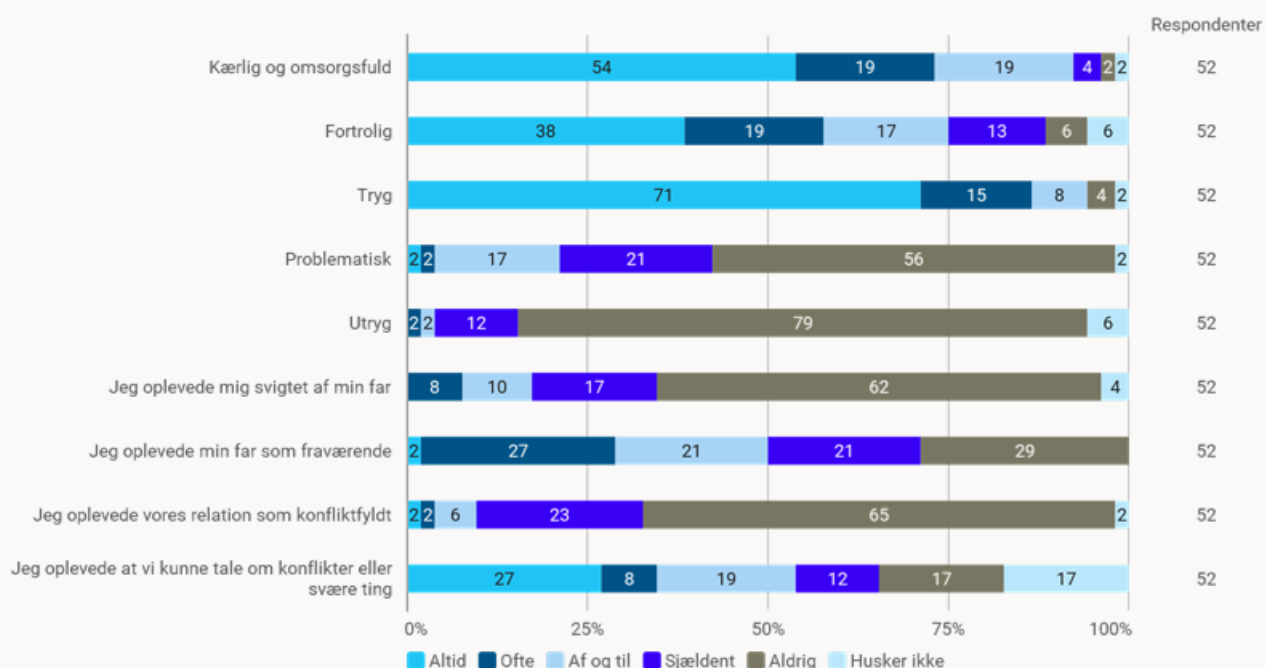
Foruden brugen af RAAS er der suppleret med en række selvkonstruerede spørgsmål, der undersøger respondenternes oplevelse af kvaliteten af relationen til såvel forældre som til sekundære voksne.

Fund

Relation til forældre

Far dengang

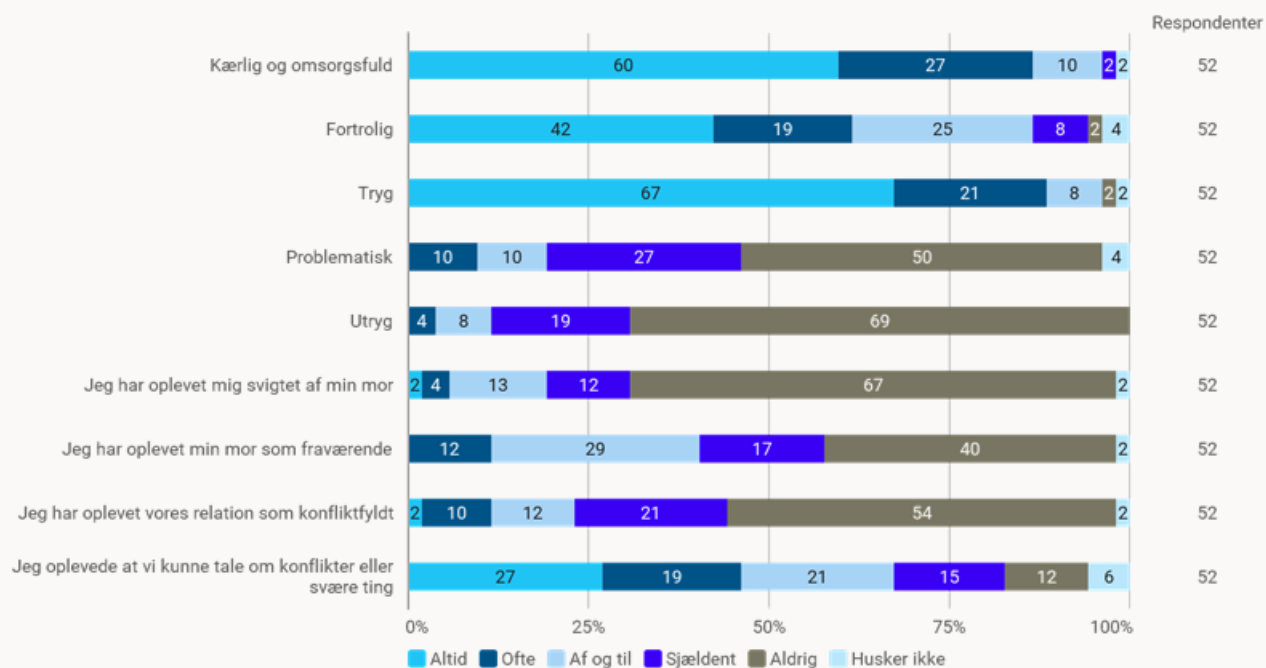
Respondenterne blev bedt om at angive, hvordan de oplevede relationen til deres forældre hhv dengang og i dag. Deres svar ses i nedenstående:

Figur 16: Relation til far dengang

Overordnet angav en stor del af respondenterne, at de altid (54 %) eller ofte (19 %) havde oplevet relationen til deres far som kærlig og omsorgsfuld. Langt de fleste 71 % havde altid og 15 % ofte oplevet relationen som tryk. Enkelte angav, at relationen sjældent eller aldrig havde været tryk, kærlig eller omsorgsfuld. Relationen til far dengang blev af 38 % altid oplevet som fortrolig og af 19 % ofte. 8 % oplevede, at de ofte havde følt sig svigtet af deres far, mens 10 % svarede *af og til*. Halvdelen af respondenterne havde i forskellige grader oplevet deres far som fraværende.

Mor dengang

Figur 17. Relation til mor dengang.

Ovenfor ses hvordan svarene fordelte sig, når respondenterne blev spurgt til, hvordan de oplevede relationen til deres mor dengang. Størstedelen angav, at de altid eller ofte havde oplevet relationen til deres mor som kærlig og omsorgsfuld, fortrolig og tryk. 10-12 % angav dog, at relationen aldrig eller sjældent havde været kærlig og omsorgsfuld eller fortrolig. Ganske få havde aldrig oplevet relationen som tryk. Adspurgt til, om de havde oplevet sig svigtet af deres mor, svarede 2 % *altid*, 4 % *ofte* og 13 % *af og til*. Flere angav således, at de havde følt sig mere svigtet af deres mor, end af deres far. Dette kan evt. hænge sammen med

en større forventning til mor om omsorgen for børnene - særligt i et historisk perspektiv. 41 % angav, at de havde oplevet deres mor som fraværende, hvilket er lidt færre, end det antal, der havde angivet far som fraværende.

Respondenterne blev spurgt om de dengang, når de var sammen med forældrene, havde haft mulighed for at vise vrede, tristhed og savn. Knap en tredjedel af respondenterne huskede ikke, om der havde været mulighed for at vise vrede. 26 % angav, at der *indimellem* havde været mulighed for det, og 26 % angav, at der sjældent havde været mulighed for det.

26% huskede ikke, om der havde været mulighed for at vise tristhed og savn, 26 % skrev at der altid havde været mulighed for det, mens 11 % skrev ofte og 17 % skrev ind imellem. 20 % oplevede, at der sjældent havde været mulighed for det.

Relation til mor og far i dag

Respondenterne gjorde sig mange tanker om hvordan deres relation til deres forældre havde ændret sig over tid. Det gik igen, at synet på forældrene havde ændret sig med alderen, og dette kunne både være i retning af en tættere eller en sværere relation.

I nogle tilfælde oplevede respondenterne, at de havde fået en tættere relation til deres forældre efter hjemkomst til Danmark, og som årene gik. Nogle af de respondenter, der havde gået på kostskole, beskrev, at de havde formået at reparere på relationen, så denne blev tættere, end den havde været under årene, de gik på kostskole. Langt størstedelen (to tredjedele af respondenterne) angav, at relationen til deres forældre i dag var kærlig og omsorgsfuld, fortrolig og tryk. Omkring en tredjedel beskrev relationen som *god, men ikke dyb og nær*.

En af de respondenter, der havde gået på kostskole skrev:

“Det mærkelige har altid været, at vi var adskilt, men jeg har aldrig været i tvivl om, at jeg var elsket”

Nogle beskrev i de uddybende kommentarer, at der var mulighed for at tale med forældrene, og også bringe svære emner op og tage konflikter på en god måde. Andre beskrev, at der slet

ikke var mulighed for dette, eller at forældrene afviste at tale om svære følelser omkring opvæksten og oplevede det som kritik af deres forældreskab.

Om udviklingen af relationen til og synet på deres forældre, gik det igen hos flere respondenter, at årene med adskillelse havde gjort det svært at genetablere en nær relation.

"Min opvækst har i høj grad påvirket min relation til mine forældre, da jeg ikke havde dem, i den vigtige tid da jeg var lille barn (red.alder fjernet). Jeg har ikke efterfølgende fået et nært forhold til dem"

En anden skrev:

"På en måde føler jeg, at jeg flyttede hjemmefra, da jeg blev sendt på kostskole som 7-årig. Efter denne tid har jeg ikke haft den nære kontakt til mine forældre, fordi de ikke var der, da jeg havde mest brug for dem"

Samlet billede af tilknytning blandt alle respondenter

Når vi ser på respondenternes tilknytningsstil, tegner der sig et billede, som i store træk ligner det, man kunne forvente i en gruppe med deres baggrund: mange med lang uddannelse og stabile parforhold. Det gennemsnitlige niveau for både *attachment anxiety* (ængstelighed i relationer) og *attachment avoidance* (tilbøjelighed til at holde følelsesmæssig afstand) ligger på 2,2 på en skala fra 1 til 5. Når vi placerer deltagerne i de fire klassiske tilknytningsstile efter en metode foreslået af Nancy Collins (2008), viser resultaterne en overvægt af tryk tilknytning (76 %), mens 24 % falder inden for en af de utrygge tilknytningsmønstre. Samlet set kan der derfor anes en svag tendens til mere sikker tilknytning end det, man tidligere har set i andre studier af tilknytning (van IJzendoorn & Kroonenberg, 1988).

Det er dog vigtigt at understrege, at der ikke findes danske – og heller ikke nyere internationale – normtal for det anvendte spørgeskema (RAAS), så tallene må tolkes med megen forsigtighed.

Der findes ikke præcise opgørelser af, hvordan tilknytningsstil fordeler sig i en dansk population, men der er foretaget større metaanalyser af tilknytning, der bekræfter, at tilknytningsstilene er universelle, ses på tværs af kulturer og at disse overordnet set fordeler

sig relativt ens (Mickelsen, Kessler & Shaver, 1997) van IJzendoorn & Kroonenberg, 1988). Der kan være små variationer, men det skønnes, at der i en vestlig befolkning er omkring 50-60 % trygt tilknyttede, 20-25 % er utrygt undgående, 15-20 % er utryg ængstelige/ambivalente, mens 10-15 % skønnes at have en desorganiseret tilknytning (van IJzendoorn & Kroonenberg, 1988). Uden at vi kan sammenligne fordelingen direkte, kan undersøgelsens fund dog give en indikation.

Tilknytning og kostskole

Når vi ser nærmere på, hvordan resultaterne fordeler sig indenfor den gruppe der har gået på kostskole, og for den gruppe, der ikke har, ses en forskel mellem kostskoleelever og dagelever: blandt kostskoleelever ligger 28 % i kategorien usikker tilknytning, mod kun 14 % blandt dagelever. Tendensen er endnu tydeligere, hvis der ses isoleret på respondenter, der angav, at de havde gået på *skandinaviske kostskoler*, hvor næsten halvdelen (44 %) placeres i kategorien usikker tilknytning. Hos denne gruppe ligger gennemsnitsscoren også højere for både *anxiety* og *avoidance* (2,5).

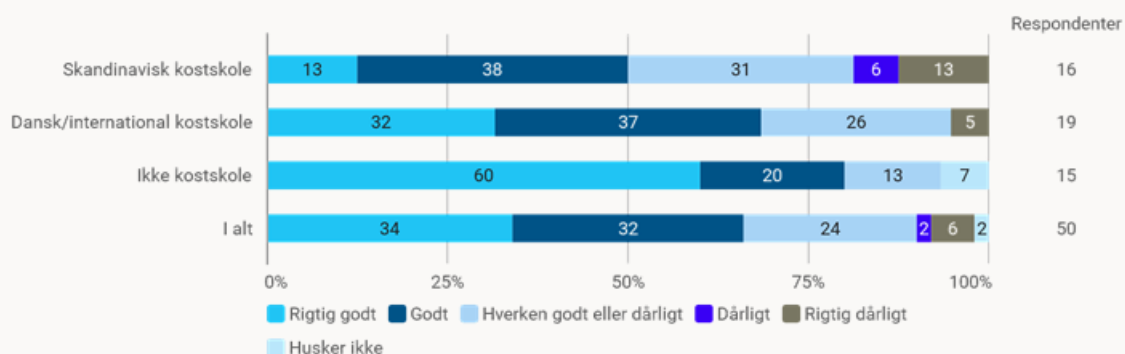
Samlet set peger resultaterne altså på, at mens de fleste respondenter beskriver sig selv med mønstre, der svarer til tryk tilknytning, er der en tendens til, at tidligere kostskoleelever – og særligt dem, der gik på den skandinaviske kostskole – i højere grad oplever relationelle mønstre præget af utryghed.

Børnenes trivsel under skoletiden

Alle respondenter blev bedt om at angive, i hvor høj grad de oplevede at trives på skolen. 34 % (18 personer) svarede *rigtig godt*, og 32 % (17 personer) *godt*. 23 % (12 personer) svarede *hverken godt eller dårligt*. De resterende 12 % (6 personer) svarede, at de trivedes dårligt, rigtig dårligt, eller ikke huskede, hvordan de trivedes.

Når der ses nærmere på svarfordelingen blandt de respondenter, der havde gået på kostskole og dem, der ikke havde, ses en forskel afhængig af skoleformen, som det fremgår af figuren nedenfor. Der ses en tendens til, at de respondenter, der rapporterer dårligst trivsel, har gået på skandinaviske kostskoler. De, der har gået på danske eller internationale kostskoler,

rapporterer lidt højere grad af trivsel, mens de, der ikke har gået på kostskole, angiver højst trivsel.

Figur 18: Trivsel på skolen

En stor del af respondenterne udtrykker, at de altid (15 %) eller ofte (62 %) har følt sig glade på skolen. 6 % svarede af og til, 9 % var sjældent glade på skolen, og de resterende huskede det ikke.

Relation til voksne på kostskolen

Hvad angår respondenternes forhold til personalet på skolen angav 40 % (21 personer) forholdet til personalet som godt og 26 % (14 personer) som rigtig godt. 15 % (8 personer) oplevede det som vanskeligt, 13 % (7 personer) husker ikke hvordan de oplevede relationen. De resterende 6 % (3 personer) angav det som dårligt eller rigtig dårligt.

Adspurgte til kvaliteten af relationen til de *primære* voksne på kostskolen svarede 34 %, at de havde en nær relation til mindst 1 voksen på skolen. 34 % beskrev dog modsat, at de ingen nære voksenrelationer havde på skolen. 17 % angav, at der var en voksen, som hjalp dem med praktiske ting, men som de ikke havde en nær relation til. 11 % havde ingen voksne, som hjalp dem med praktiske ting, og 3 % huskede ikke om de havde nære voksenrelationer på skolen.

Der blev også set på, om der i besvarelsenerne kunne ses nogle tendenser i forhold til, hvordan respondenternes tilknytning så ud, og hvorvidt de havde haft nær voksenkontakt, med henblik på at undersøge om der kunne ses en sammenhæng mellem kvaliteten af erstatnings-voksne på skolen og tilknytning. Fordelingen var dog for lille til, at dette kunne ses. Få respondenter sætter i de åbne kommentarfelter ord på kvaliteten af eventuelle *erstatningsvoksne*. Enkelte

beskriver, at personalet var omsorgsfulde, venlige, eller at forholdet var 'godt', men flere beskriver snarere forholdet til personalet lidt mere nøgternt. Dette skal ses i lyset af det historiske perspektiv, og at tiderne og forventningerne til relationerne mellem barn og voksen har forandret sig betydeligt. Fraværet af beskrivelser om betydningsfulde erstatningsvoksne kan i høj grad - i særdeleshed blandt de ældste respondenter - skyldes, at dette ikke var en opmærksomhed, og at en eventuel nær relation mellem børnene og de ansatte slet ikke har haft denne karakter.

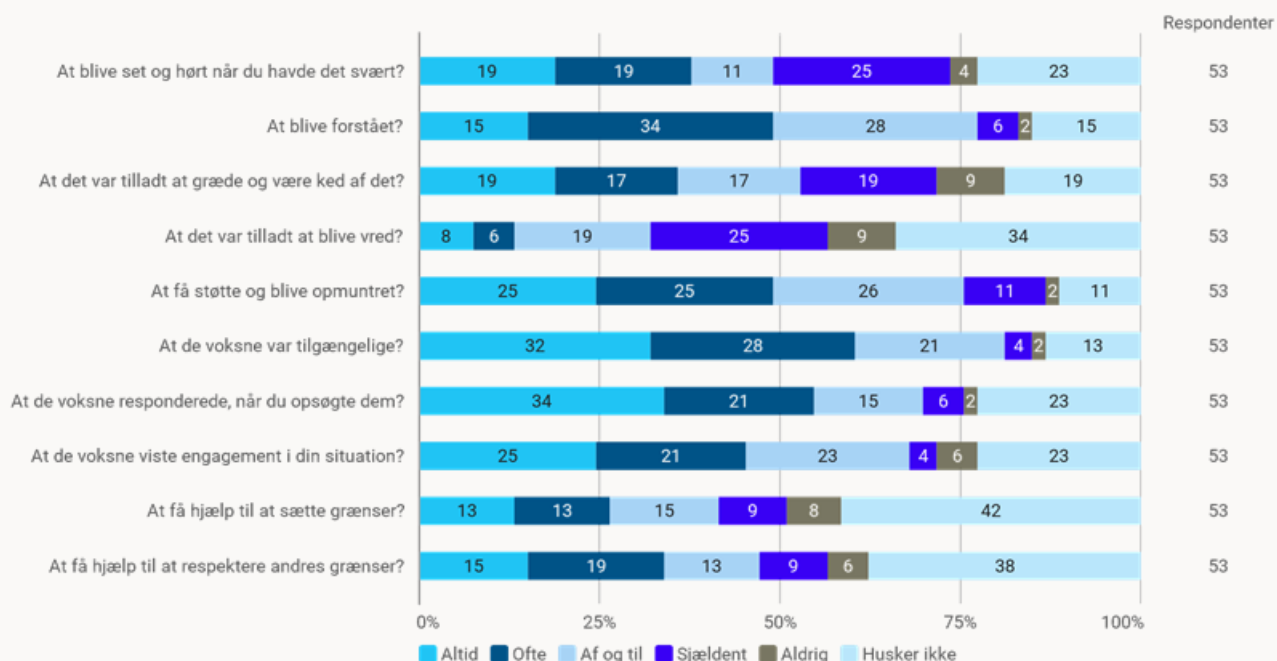
En respondent beskriver med nutidens øjne sin oplevelse:

"Der var selvfølgelig andre voksne primærpersoner på kostskolen, som gjorde, hvad de kunne for at skabe en god ramme om vores hverdag. De sørgede for mad på bordet, aktiviteter og praktisk hjælp – men det var en langt mere distanceret relation, og de formåede aldrig at blive en reel erstatning for en hverdag med en far og mor."

En stor andel af respondenterne har oplevet *altid* (53 %) eller *ofte* (21 %) at føle sig tryk på kostskolen. 9 % oplevede det *af og til* 8 % oplevede kun *sjældent* eller *aldrig* at føle sig trykke.

Adspurgte til oplevelsen af ensomhed, angav en relativt stor del af respondenterne at de havde oplevet dette. 26 % oplevede det af og til, 21 % oplevede det ofte, og 4 % angav, at de oplevede det altid. 28 % angav, at de sjældent havde følt sig ensomme, mens 11 % aldrig havde oplevet det, og 9 % ikke huskede, om de havde oplevet det.

Der blev spurgt til, om respondenterne havde oplevet de voksne på kostskolen som tilgængelige, responsive, og emotionelt tilgængelige. Der blev undersøgt, om respondenterne havde haft oplevelse af at blive set, hørt og forstået af de voksne på kostskolen. I nedenstående diagram ses et overblik over svarene:

Figur 19: Oplevelse af voksne på kostskolen

I ovenstående ses det, at en del respondenter havde svært ved at genkalde sig, hvordan de blev mødt af de voksne på kostskolen – i flere af spørgsmålene angav helt op til 42 %, at de *ikke huskede det*.

Kun få af respondenterne oplevede, at det var tilladt at vise vrede, betydeligt flere havde oplevet, at det var tilladt at græde og blive ked af det. 34 % huskede ikke, om de havde fået lov til at vise vrede.

Spurgt til om de oplevede de voksne på kostskolen som tilgængelige og engagerede, oplevede over halvdelen, at de altid eller ofte havde oplevet de voksne som engagerede og godt halvdelen, at de voksne altid eller ofte havde responderet, når de opsøgte dem.

Støtte i forhold til grænsesætning var der mange respondenter, der ikke havde erindringer om. 42 % huskede ikke om de selv havde fået hjælp til grænsesætning, og 38 % huskede ikke, om de havde fået hjælp til at respektere andres grænser. I de åbne kommentarfelter skrev flere respondenter, at mange af disse spørgsmål ikke var noget, der dengang var fokus på, og at tiden var en anden, dette kan være med til at forklare forekomsten af *husker ikke* svar.

Reaktioner på adskillelse fra forældre

43 % af respondenterne angav, at de var helt enige i udsagnet *“jeg var glad for at gå på kostskole”*, 31 % var delvist enige. Om deres reaktioner på adskillelse fra deres forældre angav 20 %, at de altid viste deres forældre deres følelser, når de skulle rejse hjemmefra til kostskolen. 14 % var delvis enige i udsagnet. Flest var dog delvist uenige, eller helt uenige. Knap halvdelen angav, at de delte med deres forældre, hvordan de trivedes på skolen. 11 % skrev at de var helt enige i udsagnet *“jeg lukkede ned, og kunne ikke mærke noget”*. 29 % var delvist enige og 14 % delvis uenige.

Dette fund indikerer, at mindst 40 % af børnene, der havde gået på kostskole i en eller anden grad kendte til at lukke ned og lukke af for deres følelser. Når der ovenfor blev beskrevet om Boarding School Syndrome, er denne strategi netop et af de fund, Joy Schaverien har fundet igen og igen i sine undersøgelser af målgruppen. Som en måde at cope med smerten over adskillelsen udvikler nogle børn en strategi, hvor de undertrykker eller *“afkobler”* deres følelser for at kunne klare adskillelsen fra forældre og livet på kostskolen. Barnet opretholder en ydre tilpasning og klarer sig, men prisen kan for nogle børn være en indre følelsesmæssig frakobling. Tallene i denne undersøgelse er som nævnt små, så der kan ikke konkluderes noget med sikkerhed. Dog giver denne andel af respondenterne udtryk for, at det vækker genkendelse. En respondent beskriver sin oplevelse på denne måde:

“Jeg begyndte efterhånden at lukke lidt ned for svære og tunge følelser omkring sorg, savn og vrede, fordi jeg oplevede, at de voksne ikke forstod mig, og ikke kunne håndtere det på en brugbar måde. Jeg havde en oplevelse af, at jo mere man snakkede om fx. at savne sine forældre, jo mere blev det negligeret eller forsøgt at distrahere en fra sorgen, så man tænkte på noget andet i stedet for at komme ud med det til én, der reelt kunne hjælpe med at bære det.”

Betydning af reservefamilie i Danmark

Blandt nogle af undersøgelsens deltagere gjorde det sig gældende, at de flyttede tilbage til Danmark for at begynde uddannelse, mens en eller begge forældre fortsat var udsendt. Det præcise antal er ikke opgjort, da der ikke blev spurgt eksplicit til dette. Dog går det igen i flere af besvarelsene. I litteraturen om repatriering fremhæves dette som en sårbar overgang, idet

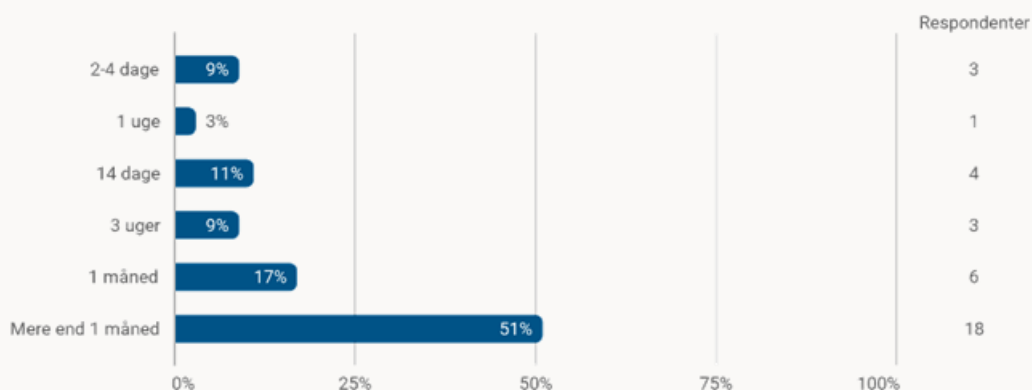
fraværet af forældre kan forstærke oplevelser af isolation og kulturchok (Pollock & Van Reken, 2009). Modsat fremhæves det også, at tilstedeværelsen af støttende relationer i hjemlandet – såsom bedsteforældre, reservefamilier eller andre trygge voksne – kan fungere som en beskyttende faktor. Sådanne relationer kan skabe en form for sikker base, der kan tilbyde emotionel og praktisk støtte i en sårbar fase (Lijadi & Van Schalkwyk, 2017).

Trøst

I undersøgelsen er der også spurgt ind til, hvem der trøstede, hvis man blev ked af det på kostskolen. Flest angav (40 %) at deres søskende trøstede dem. 37 % angav, at en lærer eller anden primær voksen trøstede dem. 31 % sagde, at skolekammerater trøstede dem. 26 % svarede, at ingen havde trøstet dem. Et fåtal svarede, at de var blevet trøstet af forældre over telefon eller af andre. Og 14 % huskede ikke, hvem der havde trøstet dem.

Kontakt til forældre under kostskoleophold

37 respondenter angav, at de havde gået på kostskole under deres forældres udsendelse. Ud af disse 37 respondenter, angav størstedelen (71 %), at de under kostskoleopholdet havde besøgt deres forældre 1-2 gange årligt. De resterende besøgte deres forældre en gang i kvartalet (17 %) og enkelte hver 14. dag. Derudover angav godt halvdelen af respondenterne, at de havde fået besøg af deres forældre på kostskolen 1-2 gange årligt. De resterende angav, at de havde fået besøg hvert kvartal (11 %), at de ikke huskede det (14 %) eller 'andet'. Som det fremgår af diagrammet nedenfor, var varigheden af ferierne hos forældre for en stor dels vedkommende 1-2 måneder - 51 % angav, at ferierne varede mere end 1 måned og 17 % angav, at de varede 1 måned. I de åbne kommentarfelder skrev flere, at ferierne ofte var lange, over halvdelen skrev, at nogle ferier varede 1-2 måneder. Nogle beskrev, at feriens længde også var påvirket af ydre forhold som temperaturer, der lukkede skolen ned.

Figur 20: varighed af besøg hos forældre i ferier

Foruden ferier blev det også undersøgt, hvor ofte respondenterne havde været i kontakt med deres forældre, mens de var på kostskole i form af telefonsamtaler, mail, radiokontakt og brev. 54 % respondenterne angav, at de havde ugentlig kontakt med deres forældre, 17 % hver 14. dag, 11 % hver måned, De resterende havde kontakt hvert kvartal (9 %), og ganske få havde daglig eller anden kontakt, eller huskede det ikke. Der blev spurgt til, om breve til forældre blev censureret, hvortil kun meget få svarede ofte (6 %) eller af og til (3 %). Dette blev ikke uddybet i de åbne kommentarfelter.

Afsked med forældre efter ferier

Det blev endvidere undersøgt, om respondenterne havde oplevet afskeden med forældre efter ferier eller besøg som værende problematisk. 29 % var helt enige i, at det havde været problematisk, 20 % var delvis enige. 23 % var helt uenige, og 23 % var delvist uenige.

Adspurgt til, om respondenterne oplevede, at de senere i livet har haft svært ved afsked, var 23 % helt enige, 20 % delvist enige, mens 37 % var helt uenige, og 14 % var delvis uenige. 6 % vidste det ikke.

Savn

Det blev undersøgt, i hvilken grad respondenterne oplevede at savne deres forældre. Langt de fleste angav, at de af og til (40 %) eller ofte (29 %) savnede deres forældre. 11 % svarede, at de altid savnede deres forældre, 9 % svarede sjældent, og 11 % huskede det ikke.

Adspurgte til savn og forældres reaktion beskrev flere respondenter i de åbne kommentarfelt, at eventuelle reaktioner på at skulle på kostskole var et 'nødvendigt onde', og at det bare var vilkårene, som fulgte med.

En skriver:

"Det lå lidt mellem linjerne, at det ikke kunne være anderledes - og så var det en "lev med det"-situation".

Flere skriver, at de aldrig talte med deres forældre om savnet - hverken deres eget eller deres forældres, selvom flere beskriver, at de mærkede, at deres forældre også kunne kæmpe med savnet.

Relationer til jævnaldrende

Der blev set på, hvorvidt respondenterne klarede sig godt socialt, og om de havde gode relationer til medelever på skolen.

Resultaterne inden for dette tema viste, at næsten alle respondenter havde haft mindst én god ven eller veninde på skolen. Når der blev spurgt til deres generelle forhold til klassekammerater, angav 62 %, at de var helt enige i, at de havde et godt forhold til de fleste medelever, og yderligere 21 % var delvis enige. Kun 12 % var helt eller delvis uenige, hvilket tyder på, at de fleste respondenter generelt har formået at etablere sociale relationer på skolen. Når man ser på venskabernes nationalitet, fremgår det, at et flertal af respondenterne (55 %) hovedsageligt havde venner af andre nationaliteter på skolen, mens 41 % havde haft danske venner, og kun 4 % havde haft lokale venner.

Om eventuelle venskaber uden for skolen, svarede at 40 % af respondenterne, at de *ikke* havde lokale venner uden for skolen, og yderligere 19 % angav, at de var delvist uenige, hvilket kan indikere at de måske har haft lokale venner, men i givet fald har det været et fåtal. Under halvdelen havde tæt kontakt til lokale børn, med 23 % helt enige og 19 % delvis enige i, at de havde lokale venner uden for skolen. Dette kan give anledning til at tro, at skolen for manges vedkommende har fungeret som den primære arena for udviklingen af sociale relationer, mens kontakten til lokalsamfundet for de flestes vedkommende har været mere begrænset.

Der synes dog også at være tegn på, at nogle respondenter har oplevet udfordringer socialt, da mere end en tredjedel af alle respondenter angiver, at de har oplevet at blive mobbet i løbet af deres skolegang i udlandet. Dette vil blive udfoldet særskilt i næste afsnit af rapporten.

Relation til søskende

Som beskrevet tidligere, havde næsten alle respondenter søskende. Adspurgte til deres relation til deres søskende i dag, var beskrivelserne overvejende positive. I dette spørgsmål havde respondenterne mulighed for at sætte flere krydser, hvorfor den samlede fordeling ikke giver 100. 38 respondenter (73 %) beskriver relationen som kærlig og omsorgsfuld. 36 (69 %) beskriver den som fortrolig og 37 respondenter (71 %) beskriver den som tryk. Knap en fjerdedel af respondenterne (23 %) beskriver den som *god, men ikke dyb og nær*. 7 af respondenterne angav, *Vi har vanskeligt ved at tale om konflikter eller svære følelser* og 5 (10 %) skrev: *Jeg oplever dem fraværende*. Et lille fåtal angav, at relationen var *konfliktfyldt eller problematisk*.

I de åbne kommentarfelter blev relationen til søskende uddybet. Det gik igen i besvarelsene, at en del respondenter havde oplevet et særligt bånd til hinanden som søskende. Flere beskrev, at de med årene var blevet tættere, særligt ifm. større transitioner som da de flyttede tilbage til Danmark, da de fik børn, eller da deres forældre gik bort. Nogle beskrev deres søskende som vigtige *livsvidner*, hvor de fælles oplevelser under opvæksten gav et fællesskab og en fælles forståelse. I enkelte besvarelser blev relationen til søskende dog beskrevet mere problematisk. For nogle vedkommende fordi de havde oplevet opvæksten forskelligt fra deres søskende, hvilket skabte udfordringer eller afstand. Nogle få beskriver, at årene hvor de som søskende var adskilt - herunder i de tilfælde hvor kostskolen var meget kønsopdelt, eller deres søskende boede hjemme, mens de var kostskole, har skabt en afstand og manglende bånd til hinanden senere i livet og den dag i dag.

Overordnet syn på skoletiden i dag

Adspurgte hvilke følelser, respondenterne havde, når de tænkte tilbage på skoletiden, angav 57 % (30 respondenter), at de havde overvejende positive følelser, 32 % angav, at de havde både positive og negative følelser. 6 % (3 personer) havde overvejende negative følelser. 6 % (3

personer) vidste det ikke. Dette perspektiv udfoldes yderligere senere i rapporten i afsnittet om respondenternes syn på deres opvækst i dag.

Opsamling

Denne del af rapporten har beskæftiget sig med tilknytning og adskillelse. Der blev set nærmere på respondenternes relation til deres forældre, deres tilknytningsstil samt relationer til andre væsentlige relationer. Der blev undersøgt, hvordan de respondenter, der havde gået på kostskole havde oplevet tiden på skolen, og hvordan de havde oplevet at være adskilt fra deres forældre

Relation til forældre

En stor del af respondenterne (75 %) angav, at de dengang oplevede relationen til deres mor og far som kærlig og omsorgsfuld, tryk, fortrolig. Knap en femtedel af respondenterne angav, at de dengang følte sig svigtet af deres far eller mor. Omkring halvdelen angav, at de havde oplevet deres far som fraværende, mens lidt færre angav dette om deres mor. Det var vanskeligt at se et mønster i besvarelserne omkring, hvorvidt respondenterne havde haft mulighed for at vise svære følelser som vrede, savn og tristhed, da knapt en tredjedel af respondenterne ikke kunne huske det. Kun omkring en fjerdedel af respondenterne svarede ja til hhv vrede og tristhed. 40 % lukkede ned og kunne ikke mærke deres følelser ifm. afsked med forældrene.

Flere beskrev ændringer over tid i relationen til deres forældre. Nogle fremhævede, at de med tiden havde fået en bedre relation, andre beskrev, hvordan årene med adskillelse under kostskoletiden havde gjort det for svært at genetablere en nær relation.

Tilknytningsstil

Når det gælder tilknytningsmønstre, viste besvarelserne, at en relativt stor del faldt inden for det trygge tilknytningsmønster (76 %), mens 24 % faldt inden for en af de utrygge tilknytningsmønstre. Samlet set kan der derfor anes en svag tendens til mere sikker tilknytning end det, man tidligere har set i andre studier af befolkningen generelt.

Der ses en tendens til, at respondenter, der havde gået på kostskole, havde en større grad af usikker tilknytning, da 28 % faldt indenfor denne kategori mod kun 14 % hos dem, der havde gået i dagskole. Forskellen var endnu større blandt dem, der angav, at de havde gået på skandinavisk kostskole, hvor 44 % faldt inden for de utrygge tilknytningsmønstre. Fundene tyder på, at erfaringer med adskillelser og kostskoleophold *kan* have haft indflydelse på nogle respondenteres tilknytningsstil, men billedet er nuanceret, og der findes også mange positive beskrivelser af nære relationer.

Relation til voksne på kostskolen

Om relationen til voksne på kostskolerne viste svarene et blandet billede. Godt en tredjedel oplevede, at de voksne på kostskolen kunne tilbyde trøst. Flest angav dog, at de blev trøstet af søskende. En femtedel af respondenterne rapporterede, at ingen havde trøstet dem, når de var kede af det. En del af respondenterne beskrev voksne, der bistod med det praktiske og med anvisninger, men som sjældent var følelsesmæssigt tilgængelige. For nogles vedkommende medførte det en tendens til at lukke ned for følelser. Andre beskrev dog, at de oplevede enkelte voksne som betydningsfulde støttepersoner. Samlet tegnes et billede af, at voksenkontakten på kostskolerne for nogle respondenter var utilstrækkelig eller uforudsigelig, idet 34 % beskrev, at de ingen nære voksenrelationer havde på skolen. 17 % angav, at der var en voksen, som hjalp dem med praktiske ting, men som de ikke havde en nær relation til. 11 % havde ingen voksne, som hjalp dem med praktiske ting. Omkring halvdelen af respondenterne oplevede de voksne som tilgængelige.

Relationer til jævnaldrende

I forhold til jævnaldrende spændte oplevelserne bredt. Flere berettede om gode relationer til jævnaldrende (80 %) og fællesskaber, der havde haft stor betydning, mens andre beskrev perioder med ensomhed og mobning. Stort set alle respondenter angav, at de havde mindst én ven eller veninde (98 %). De fleste havde under opvæksten i udlandet primært haft internationale venner (55 %), mens færre havde lokale venner i eller udenfor skolen (4 %)

Relationer til søskende

De fleste respondenter (70 %) beskrev en god relation til deres søskende, ofte præget af kærlighed, tryghed og fortrolighed. Flere fremhævede, at fælles barndomsoplevelser skabte et særligt bånd, som blev styrket i forbindelse med livsovergange som hjemflytning til Danmark, forældres død eller etablering af egen familie. Enkelte oplevede dog relationen som mere problematisk, enten pga. forskellig oplevelse af opvæksten eller længere perioder med adskillelse.

Når respondenterne så tilbage på skoletiden, beskrev de fleste oplevelsen som overvejende positiv, mens en del pegede på både gode og dårlige sider af skoletiden, og kun få forbandt perioden med primært negative følelser.

Traumatiske og krænkende oplevelser

Det har længe været kendt, at det at være udsat for voldsomme og traumatiske begivenheder i opvæksten både kan sætte spor, mens det står på, og også efterfølgende have betydning for den fysiske og psykiske trivsel (Carstensen et al., 2020). At være udsat for traumatiske begivenheder, øger risikoen markant for at opleve en lang række fysiske og psykiske lidelser, herunder angst, depression samt en række funktionelle lidelser (Ahn, Sangnam et Al. 2024; Carstensen et al, 2020). Eksisterende litteratur (Schaverien, 2015) og erfaringer fra andre undersøgelser af missionærbørns opvækst har fundet, at børn, der går på kostskoler, kan være i øget risiko for at opleve omsorgssvigt, mobning, og overgreb.

Det er endvidere velkendt inden for traumeforskningen, at det ikke blot er traumet i sig selv, der i sidste ende udgør en risikofaktor og determinerer, hvordan offeret vil klare sig på lang sigt. Det, der i ligeså højere grad bliver afgørende, er, hvordan der tages hånd om det, den enkelte har været udsat for, og at denne får tilstrækkelig hjælp til at forstå og bearbejde det, der er sket (Herman, 1992; Van der Kolk, 2014).

Derfor har der i undersøgelsen været en opmærksomhed på, foruden at spørge til forekomsten af eventuelle traumer, ligeledes at undersøge, hvorvidt de, der har været udsat for disse ting, har fået tilstrækkelig hjælp til den efterfølgende bearbejdning og støtte. Særligt væsentligt er det i de tilfælde, hvor det er forekommet under respondenternes kostskoletid, fordi børnene i dagligdagen har været afhængige af andre end deres forældre til at tilbyde dem omsorg og støtte.

Enkeltstående og gentagne traumer

Der skelnes, inden for forskningen på området, generelt mellem enkeltstående traumatiske hændelser, såsom trafikulykker og naturkatastrofer og gentagne eller komplekse traumer, hvor

barnet udsættes for langvarige eller gentagne belastninger, ofte i nære relationer, som burde være præget af omsorg og tryghed (Herman, 1992; van der Kolk, 2014).

Gentagne traumer i barndommen har vist sig at kunne have mere omfattende og langvarige konsekvenser end enkeltstående hændelser. Det kan være konsekvenser som kronisk stress, vanskeligheder med følelsesregulering, problemer med selvopfattelse og relationer til andre, samt øget risiko for psykiske lidelser som angst og depression (Elklit et al, 2016; van der Kolk, 2005)

Af samme grund er der i denne undersøgelse spurgt til forekomsten og karakteren af potentielt belastende oplevelser i barndommen, men ligeledes, om det er foregået over længere perioder.

Traumer og tilknytning

En omfattende mængde studier har endvidere peget på et tæt samspil mellem traumer og tilknytningsmønstre. Barnets tidlige tilknytning til sine omsorgspersoner har betydning for, hvordan det senere overkommer belastende oplevelser. En tryk tilknytning kan virke som en beskyttende faktor, mens utrygge eller desorganiserede mønstre kan øge sårbarheden (Elklit et al, 2016). Det ser ud til, at børn, der falder inden for de utrygge og i særdeleshed de desorganiserede tilknytningsmønstre, er i øget risiko for at opleve traumer, men også i risiko for at have flere negative eftervirkninger. Den desorganiserede tilknytning opstår ofte i kontekster, hvor omsorgspersonen både er kilde til tryghed og til frygt (fx vold, misbrug eller uforudsigelig adfærd). Barnet mangler dermed en stabil strategi for at søge omsorg og beskyttelse, hvilket i sig selv øger risikoen for at blive udsat for omsorgssvigt eller andre traumer (Main & Solomon, 1990).

Ordet *traume* spænder meget bredt, og kan både dække over hyppigt forekommende, men stadig belastende oplevelser som eksempelvis mobning, til alvorlige hændelser som psykisk vold, seksuelle krænkelse og andre former for overgreb. Det er vigtigt at understrege, at disse erfaringer ikke kan skæres over én kam. Grundlæggende kan en traumatisk hændelse forstås som en begivenhed, enten enkeltstående eller gentagne. Judith Herman har defineret traume som; "et resultat af begivenheder, der overvælter den sædvanlige kapacitet for mestring og

fremkalder en følelse af hjælpeløshed, tab af kontrol og trussel mod selvet." (Herman, 1992.) Det ligger i definitionen, at traumer handler om den enkeltes subjektive oplevelse af det, der er forekommet. (Herman, 1992).

Voldsomme livsbegivenheder

I undersøgelsen er der inddraget udvalgte spørgsmål fra det validerede instrument *The Cumulative Lifetime Adversity Measure* (CLAM), der er udviklet med henblik på at måle livslang eksponering for belastende eller potentielt traumatiske hændelser (Turner & Lloyd, 1995). CLAM anvendes i både kliniske og epidemiologiske sammenhænge og er anerkendt for sin bredde i dækningen af livsomstændigheder, der kan have betydning for psykisk trivsel og sundhed.

Inklusionen af spørgsmål fra CLAM tjener flere formål. For det første tilfører anvendelsen af et valideret redskab en højere grad af metodisk robusthed til undersøgelsen. For det andet giver det mulighed for – i et vist omfang – at sammenholde respondenternes svar med eksisterende data fra danske normgrupper, hvor CLAM er anvendt som sammenligningsgrundlag (Carstensen et al., 2020). Dermed skabes mulighed for at identificere eventuelle forskelle i belastningsniveauer mellem målgruppen og befolkningen generelt.

Det skal understreges, at der er tale om 8 udvalgte spørgsmål, som er vurderet relevante i forhold til målgruppen og undersøgelsens kontekst, og at det således ikke er hele måleinstrumentet, der indgår. Formålet med at inkludere disse spørgsmål er ikke diagnostisk, men deskriptivt og eksplorativt: at belyse, i hvilken grad der rapporteres om hændelser eller livsforhold, der i forskningslitteraturen forbindes med øget sårbarhed over tid.

Når CLAM anvendes, er det for at kunne sammenligne fundene i denne undersøgelse med en normgruppe. En normgruppe er en repræsentativ gruppe mennesker, som tidligere har udfyldt det samme skema og som danner grundlag for, hvad der kan betragtes som *gennemsnitlige* eller *typiske* værdier i en bestemt befolkning. Ved at bruge en normgruppe kan man vurdere, om en given undersøgelses resultater ligger på niveau med, over eller under, hvad der er almindeligt i sammenlignelige alders- eller befolkningsgrupper.

I det følgende undersøges det på ovenstående baggrund, om de respondenter, der har deltaget i denne undersøgelse, har været udsat for hhv. omsorgssvigt, mobning, psykiske, fysiske eller seksuelle overgreb. Der vil desuden blive spurgt til, om de har oplevet eventuelle andre voldsomme livsbegivenheder såsom fx. naturkatastrofer, røveri, krig e.l. i den tid, de boede i udlandet.

- Der undersøges om respondenterne har været udsat for omsorgssvigt, og hvor det er foregået henne, og af hvem (lærer, jævnaldrende, familie).
- Der undersøges i specifikke spørgsmål, hvad omsorgssvigt i givet fald har bestået af.
- Der undersøges, om respondenterne har været udsat for mobning, overværet mobning eller udsat andre for mobning,
- Der undersøges, om respondenterne har været udsat for seksuelle overgreb, mens de har været udsendt, og hvor det er foregået, og af hvem (lærer, jævnaldrende, familie).
- Der undersøges i specifikke spørgsmål, hvad de seksuelle krænkelser i givet fald har bestået af.
- Der undersøges, om respondenterne har været udsat for psykisk vold, mens de har været udsendt, og hvor det er foregået, og af hvem (lærer, jævnaldrende, familie).
- Der undersøges, om respondenterne har været udsat for trusler, fysisk vold eller overfald.
- Der undersøges, om respondenterne har været udsat for andre voldsomme livsbegivenheder såsom naturkatastrofer, ulykker, krig, alvorlig sygdom, røveri mv.

Omsorgssvigt

Der spørges dels ind til, om deltagerne har oplevet omsorgssvigt, mobning, fysiske eller seksuelle overgreb under deres opvækst. Spørgsmålene omhandler både, hvor hændelserne eventuelt har fundet sted, og hvem der har været involveret, samt hvilke former for krænkelser eller hændelser, der har været tale om. Baggrunden for, at der eksplicit spørges til dette er, at tidligere undersøgelser blandt børn i sammenlignelige opvækstmiljøer, primært i Norge, men også en enkelt svensk og en enkelt dansk undersøgelse, har vist, at nogle har oplevet svigt og

overgreb. Der har derfor været en opmærksomhed på at tage dette alvorligt og få eventuelt lignende oplevelser frem.

Først en kort definition og begrebsafklaring af begrebet omsorgssvigt.

Definition af begrebet omsorgssvigt

Med omsorgssvigt menes, at forældre eller de personer, der har omsorgen for barnet, påfører det fysisk eller psykisk skade eller forsømmer det så alvorligt, at barnets fysiske og/eller psykiske sundhed og udvikling er i fare (Kempe 1979,: s. 41 iflg. Killén, 2004).

Der findes forskellige inddelinger af typer af omsorgssvigt.

Eksempelvis hos den norske socionom og professor med speciale i omsorgssvigt, Kari Killén: Vanrøgt, fysiske overgreb, psykiske overgreb og seksuelle overgreb.

- **Vanrøgt:** Når barnets fysiske behov ikke bliver mødt. Det kan f.eks. være, at det ikke får tilstrækkeligt mad eller varmt tøj, mangler et sted at sove, når der ikke bliver taget hånd om hygiejne, eller når barnet ikke oplever at blive beskyttet.
- **Fysiske overgreb:** Eksempelvis slag
- **Psykiske overgreb:** Når barnet ikke oplever den nødvendige følelsesmæssige støtte, sikkerhed, mangler kærlighed, hengivenhed eller psykologisk hjælp. Det kunne også kaldes emotionelt eller psykologisk omsorgssvigt.
- **Seksuelle overgreb**

En anden og ligeledes bred inddeling finder man hos forskeren Else Christensen (1992).

Hun inddeler i følgende fire kategorier:

Aktiv fysisk omsorgssvigt, Aktiv psykisk eller følelsesmæssig omsorgssvigt, Passiv fysisk omsorgssvigt og endelig Passiv psykisk eller følelsesmæssig omsorgssvigt (Christensen, 1992).

Ofte vil et barn have været udsat for mere end én type omsorgssvigt (Christensen, 1992).

Der spørges i undersøgelsen ligeledes til, hvorvidt respondenterne har været udsat for

mobning, hvilket kan placeres under psykiske overgreb eller *aktivt eller passivt følelsesmæssigt omsorgssvigt*. I denne rapport forstås omsorgssvigt således ud fra hhv. Killéns og Christensens brede forståelser af begrebet. Spørgsmålene i undersøgelsen spørger ind til nuancerne i forekomsten.

Fund

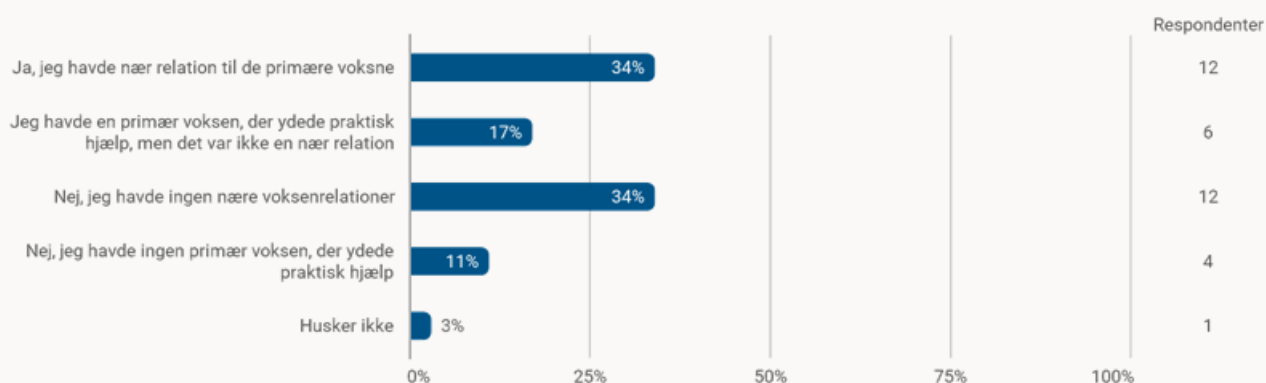
Vanrøgt

6 af 50 (12 %) angiver, at de har oplevet sig forsømt af deres forældre i opvæksten. De 4 personer angiver, at det skete over en årrække. Sammenholdt med normgruppen er tallet højere, da der i normgruppen i den danske befolkning er 4 %, der angiver at have oplevet dette. Det betyder, at flere respondenter angiver at have oplevet at blive forsømt af deres forældre sammenlignet med gennemsnitsbefolkningen.

Trøst, følelsesmæssig støtte og praktisk omsorg på kostskolen

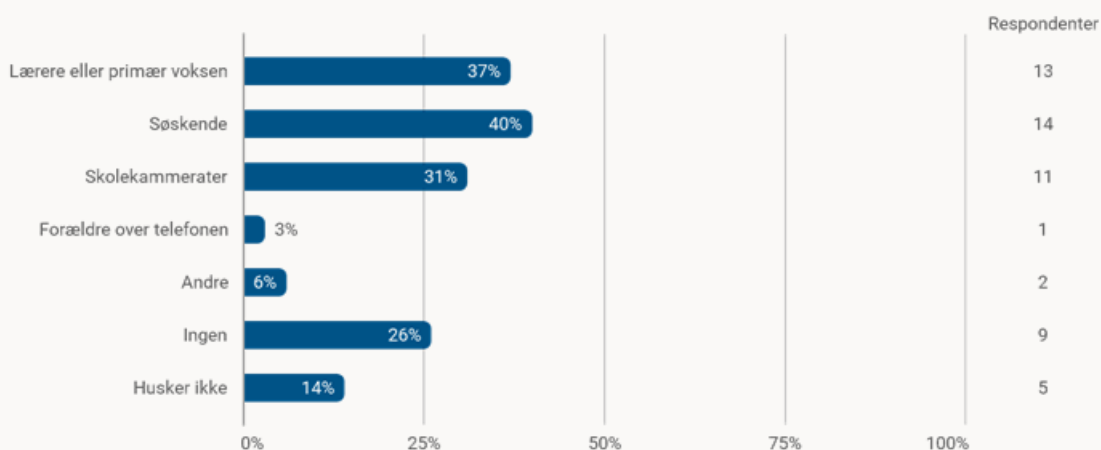
For at konkretisere spørgsmålene om, hvorvidt respondenterne har været udsat for omsorgssvigt i form af vanrøgt og psykiske/emotionelt omsorgssvigt, spørges kostskoleeleverne til, om deres fysiske og psykiske eller følelsesmæssige behov er blevet mødt på kostskolen.

Som beskrevet i afsnittet om tilknytning, og som vist i diagrammet nedenfor, beskriver en tredjedel af de, der havde gået på kostskole (12 af 35 svarende til 34 %,) at de havde min. en nær relation til en voksen under kostskoleopholdet, som de ville henvende sig til, hvis de var kede af det, ensomme, utrygge mv, og som kunne se, hvis man havde det skidt. 17 % fik praktisk hjælp, uden det dog var en nær relation. Hver tredje (34 %) havde ingen nære voksenrelationer. 11 % havde ingen voksen, der ydede praktisk hjælp. 1 person husker det ikke.

Figur 21. Relation til en voksen under kostskoleopholdet

Som beskrevet, og som det ses nedenfor, blev hver fjerde (26 %) ikke trøstet, hvis de blev kede af det. 37 % angiver, at en lærer eller primær voksen trøstede. Kun en enkelt person (her svarende til 3 %) nævner, at forældrene trøstede per telefon. Her skal man tage tiden og de geografiske lokationer i betragtning, idet telefonisk kontakt særligt blandt de ældste respondenter har været vanskeligt tilgængeligt. 14 % husker det ikke.

Figur 22: Trøst på kostskolen

	Altid	Ofte	Af og til	Sjældent	Aldrig	Husker ikke
Oplevede du god fysisk kontakt fra ansatte på skolen og primære voksne på kostskolen - for	11 %	6 %	26 %	23 %	17 %	17 %

eksempel i form af knus, sidde på skødet mm.						
Fik du hjælp til vask og påklædning, når du havde brug for det?	17 %	6 %	14 %	11 %	37 %	14 %
Fik du omsorg og pleje, når du var syg?	31 %	20 %	20 %	3 %	0 %	26 %
Følte du dig i fysisk sikkerhed på kostskolen? (i tryghed og udenfor farer)	66 %	20 %	3 %	9 %	0 %	3 %

	Ja	Ja, men ikke tilstrækkeligt	Nej	Husker ikke
Fik du nødvendig lægebehandling, børneundersøgelser m.m.?	69 %	6 %	6 %	20 %
Fik du nødvendig tandlægebehandling?	43 %	11 %	31 %	14 %

Tabel 3: Kostskoleelevernes oplevelse af trøst, omsorg og praktisk hjælp

35 respondenter har besvaret spørgsmålene om trøst, omsorg og praktisk hjælp på kostskolen. 17 % oplevede altid eller ofte god fysisk kontakt fra ansatte på skolen og primære voksne på kostskolen, mens 40 % angiver sjældent eller aldrig. 23 % fik hjælp til vask og påklædning ved behov, mens næsten halvdelen (48 %) ikke gjorde det. 51 % husker at have

fået omsorg og pleje, når de var syge, mens 3 % ikke gjorde. 86 % oplevede sig i fysisk sikkerhed på kostskolen, mens 3 % ikke gjorde.

To ud af tre fik nødvendig lægebehandling, børneundersøgelser m.m. En femtedel husker det ikke, hvilket er forventeligt, da de kan have været meget unge. 6 % (2 personer) oplever, at det ikke var tilstrækkeligt, mens 6 % skriver nej. 43 % fik nødvendig tandlægebehandling. 14 % husker det ikke, hvilket er forventeligt, da det er længe siden, og de var forholdsvis små børn på dette tidspunkt. Hver tiende (11 %) oplevede, at det ikke var tilstrækkeligt, mens hver tredje (31 %) skrev nej.

Det store flertal af børn oplevede at føle sig i fysisk sikkerhed på kostskolerne. Og samlet set fik kostskolebørnene tilstrækkelig lægehjælp. Halvdelen husker at have fået omsorg og pleje, når de var syge. Under halvdelen fik tilstrækkelig tandlægebehandling. Her kan tiden dog også spille ind.

Næsten halvdelen svarer, at de sjældent eller aldrig fik hjælp til vask og påklædning ved behov. Det kan ikke ses af undersøgelsen, hvor gamle de har været på dette tidspunkt, men vi ved at børnene har været ned til 5 år ved opstart på kostskolen og op til 15 år. Når knapt halvdelen angiver, at de ikke fik hjælp til ovenstående, kan der opstå usikkerhed om, hvorvidt de aldrig fik hjælp eller om de har været for store til at have brug for netop denne hjælp.

Det historiske perspektiv kan også spille ind ved besvarelsen om, hvorvidt de oplevede god fysisk kontakt med ansatte på skolen og primære voksne på kostskolen. Når 40 % svarer, at de sjældent eller aldrig oplevede god fysisk kontakt fra ansatte på skolen og primære voksne på kostskolen, må det også spejles op imod en historisk tid for flere af respondenternes vedkommende, hvor fysisk kontakt i form af fx. kram mellem børn og voksne var mindre hyppig. I spørgsmålet om fysisk kontakt indgår også, om de har siddet på skødet af primære voksne på kostskolen, og for de lidt ældre elever vil dette spørgsmål også være irrelevant, hvorfor de kan have svaret *aldrig* til dette. Endelig kan svaret også afdække, at nogle har savnet fysisk kontakt med ansatte og primære voksne på kostskolen. Men det er ikke metodisk muligt at afdække, hvad der ligger til grund for disse besvarelser, hvorfor der heller ikke kan drages konklusioner om evt. omsorgssvigt ud fra dette spørgsmål og spørgsmålet om hjælp til vask og påklædning.

En stor procentdel 14-26 % svarer *husker ikke* på spørgsmålene om, hvorvidt de modtog omsorg og praktisk hjælp, hvilket både kan skyldes, at det ligger langt tilbage i tiden for respondenterne, eller at det ikke blev tillagt betydning på daværende tidspunkt.

I afsnittet om tilknytning kom vi ind på respondenternes generelle trivsel på skolerne - ikke bare kostskoleelevernes. Af de tal fremgik det, at 57 % havde overvejende positive følelser, når de tænkte tilbage på skoletiden, 32 % angav, at de havde både positive og negative følelser, mens 6 % (3 personer) havde overvejende negative følelser. Det fremgik dog tydeligt, at trivslen var lavere for især de, der havde gået på skandinaviske kostskoler.

Psykisk vold

Psykisk vold defineres her som: *gentagne handlinger, som nedgør, ydmyger, krænker, manipulerer, truer eller isolerer. Handlingerne kan ske i affekt eller være planlagte og have til formål at kontrollere eller begrænse den voldsudsattes livsudfoldelse* (Lev uden vold, 2018). Til at undersøge dette blev der anvendt spørgsmål fra det validerede spørgeskema CLAM, hvor der blev spurgt til forskellige former for psykisk vold. Der blev suppleret med konstruerede spørgsmål, som ikke sammenlignes med normgruppe. I det følgende gennemgås fundene.

Blandt respondenterne rapporterede 6 respondenter ud af 50 (12 %) at de *sjældent* havde oplevet det. 5 (10 %) angav, at de *af og til* havde oplevet sig truet og skræmt af lærere eller andet personale på skolen. 38/51 (75 %) havde aldrig oplevet det.

Adspurgt om de havde oplevet at være *“Blevet nedgjort, ydmyget eller fortalt gentagne gange, at de ikke er noget værd”*, svarede 10 % af respondenterne, 5 personer ja. For 3 af personerne fandt det sted over en årrække. Det var enten lærere, andre elever eller forældre, der nedgjorde og ydmygede dem for de 10 %, der svarede ja til dette. Det foregik enten på kostskole eller hjemme. Inden for normgruppen er tallet 3,6 %, hvorfor der er tale om en større forekomst blandt vores respondenter.

Adspurgt om de havde oplevet at blive tvunget til noget under trusler om, at deres familie bliver gjort fortræd, svarede blot en enkelt respondent (2 %) ja og 98 % nej. Der var tale om en

hændelse med en medelev, og det var foregået på kostskolen. Begivenheden fandt ikke sted over en årrække. Når 2 % af respondenterne svarer ja til spørgsmålet, ligger dette højere end normen, hvor kun 0,6 % svarer ja til at have oplevet dette.

Der blev endvidere spurgt til, om respondenterne havde oplevet manipulerende adfærd fra lærere. Størstedelen svarede aldrig (34 respondenter svarende til 67 %), 12 % svarede sjældent og 10 % svarede af og til. 12 % huskede ikke, om de havde oplevet det.

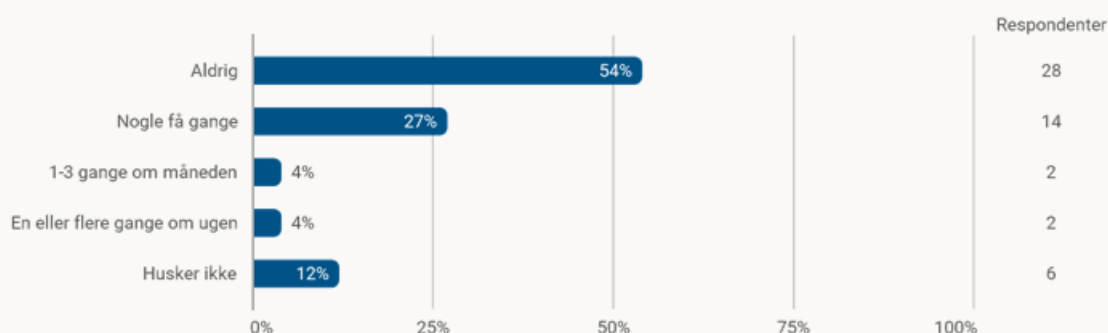
Mobning

Definition af mobning

Mobning defineres, ifølge Børns Vilkår (2023) som *gentagen negativ adfærd rettet mod en person med det formål at såre, ydmyge eller udstøde vedkommende fra en gruppe*. Mobning kan forekomme fysisk, som slag eller skub, og psykisk, som hån, trusler, udelukkelse, eller ved at der spredes rygter om offeret. Konsekvenserne af mobning kan være alvorlige og langvarige. Ud over kortvarige følelser af tristhed, angst og lavt selvværd, kan mobning føre til depression, sociale vanskeligheder og manglende tillid til andre mennesker senere i livet (Børns Vilkår, 2023).

Forekomst af mobning blandt respondenterne

Som det fremgår af figuren nedenfor, har over halvdelen af respondenterne 54 % (28 respondenter) *aldrig* oplevet at være blevet mobbet. 27 % angiver, at de nogle få gange har oplevet det, 4 % angiver at de har oplevet det 1-3 gange om måneden og 4 % har oplevet det en eller flere gange om ugen, og 13 % husker ikke, om de har oplevet det. Samlet set ses det således, at 35 % på et tidspunkt har oplevet det, men omfanget varierer.

Figur 23: Forekomst af mobning

	Aldrig	Nogle få gange	1-3 gange om måneden	En eller flere gange om ugen	Husker ikke
Blev du udsat for mobning?	54 %	27 %	4 %	4 %	12 %
Så du andre elever blive mobbet af medelever?	29 %	33 %	8 %	6 %	25 %
Udsatte du selv andre for mobning?	54 %	19 %	0 %	0 %	27 %

Tabel 4: Forekomst af mobning

Af de 18 respondenter (35 %), der angav, at de på et tidspunkt havde været udsat for mobning, var det i 16 af tilfældene blevet udført af en medelev, og kun i et enkelt tilfælde af personale på skolen. 13 personer angav, at mobningen havde fundet sted på kostskolen. 4 personer angav, at mobning havde fundet sted på dagskole. En enkelt angav, at mobningen var foregået andetsteds, men dette blev ikke uddybet. Langt de fleste (16 ud af de 18) fortalte ikke til nogen, at de var blevet mobbet. Årsagerne til, at de ikke havde sagt det til nogen, var forskellige. En tredjedel sagde, *“Jeg tav, fordi jeg tænkte, at jeg skulle være stærk”*. En tredjedel huskede ikke, hvorfor de ikke havde sagt det til nogen. 2 angav *Jeg tav, for ikke at gøre mine forældre kede af*

det. 2 angav *“Jeg tav, fordi jeg var bange for hævn, og 2 angav “Jeg tav, fordi jeg ikke havde nogen, jeg turde betro mig til. En enkelt angav “Jeg fik at vide, at jeg måtte lære at klare mig”*

De to, der havde fortalt til nogen, at de var blevet mobbet, havde sagt det til deres forældre eller til en lærer eller primær voksen på skolen.

Blev der taget hånd om mobning?

Adspurgt til, hvorvidt der blev taget hånd om mobning, svarede 10 respondenter (56 %) nej. 4 respondenter (22 %) svarede ja, og 4 (22 %) huskede ikke, om der var blevet taget hånd om mobning.

Respondenterne blev også spurgt til, hvorvidt de havde været vidne til, at andre elever selv havde udsat andre for mobning. Som det fremgår af tabellen ovenfor, havde knapt halvdelen været vidne til, at andre blev mobbet - dog med variation i hvor ofte. En fjerdedel huskede ikke, om de havde oplevet det. Og knap en tredjedel havde aldrig oplevet det.

Der blev afslutningsvis spurgt til, om respondenterne selv havde udsat andre for mobning. Som det fremgår af tabellen ovenfor, angav over halvdelen, at de aldrig havde udsat andre for mobning, mens knap en femtedel angav, at de havde udsat andre for mobning nogle få gange. Lige under en tredjedel huskede ikke, om de havde udsat andre for mobning.

I de åbne kommentarfelter blev nogle oplevelser uddybet. Nogle berettede om rigtig gode og trygge sociale miljøer på skolen, hvor mobning ikke var forekommet. Nogle beskrev, at de ikke ville karakterisere det, der foregik som mobning, men snarere *drillerier* af mildere karakterer, og der blev også i enkelte kommentarer berettet om, at lærere og forældre greb ind og hjalp til at løse det.

Dog var der flere beretninger om mere systematisk mobning på kostskolen, hierarkier hvor de ældste mobbede de yngre elever og manglende tilstedeværelse fra de voksne. En skrev:

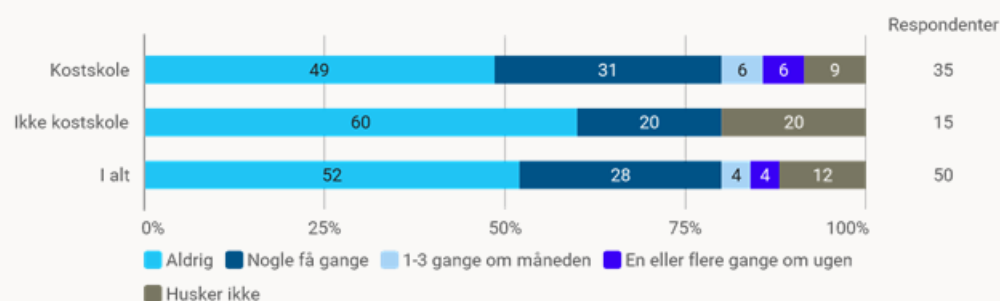
“Jeg tror en grad af mobning indgik i de fleste af vores dage. Ikke vedvarende, ondsindet mobning mod enkelte, med til og fra alle i større eller mindre omfang. Det var en del af det uregulerede miljø”

“Der var ingen af de voksne på skolen, der opdagede, hvad der foregik. Jeg tænkte, at måtte klare mine egne problemer selv”

I disse og flere andre kommentarer, blev der henvist til, at der ikke var nogle voksne, der opdagede, og dermed ikke kunne gribe ind over for, den mobning, der fandt sted.

Forekomst af mobning på kostskole

Der blev også undersøgt, om der var forskel på forekomsten af mobning på hhv. kostskole og andre skoleformer. Som det fremgår af diagrammet nedenfor, er der samlet set en større del af de respondenter, der har gået kostskole, der har været udsat for mobning end ved andre skoleformer. I kostskolegruppen svarer 43 % at de har været udsat for mobning nogle få gange, 1-3 gange om måneden eller en eller flere gange om ugen. Dog svarer flest, at det har fundet sted nogle få gange. Blandt de øvrige respondenter, der havde gået på andre skoler, var forekomsten lavere, da blot 20 % havde oplevet det.

Figur 24: Forekomst af mobning kostskole og ikke kostskole.

Denne tendens gik igen, når den samme sammenligning blev lavet ud fra de øvrige spørgsmål om mobning: om de havde overværet at andre mobbede samt om de selv havde mobbet andre. Indenfor alle kategorier var forekomsten større blandt de respondenter, der havde gået på kostskole. Særligt bemærkelsesværdigt var det, at knap en tredjedel af de tidligere kostskoleelever angav, at de selv havde mobbet andre, mens ingen i den gruppe, der havde gået i øvrige skoleformer, angav, at de havde mobbet andre.

Fundene i denne undersøgelse læner sig meget op ad, hvad eksisterende forskning har peget på. Joy Schaverien (2015), som definerede den tidligere beskrevne term *boarding school syndrome*, beskriver, hvordan kostskolernes hierarkiske strukturer og lukkede miljøer gør børn

særligt udsatte, idet mobning ofte bliver en del af skolens “skjulte pensum”, hvor ældre elever socialiserer yngre gennem både drilleri og hårdhændet behandling.

Andre undersøgelser har ligeledes vist, at forekomsten af mobning på kostskoler ofte er højere end i andre skoleformer netop fordi eleverne lever sammen døgnet rundt i et lukket system, hvor roller og relationer kan være vanskelige at undslippe (Thurber & Walton, 2012).

Mobning i et historisk perspektiv

Afslutningsvis blev der i de åbne kommentarfelder også skrevet om, at “*tonen var en anden dengang*”, hvilket er en relevant opmærksomhed, idet fokus på mobning er et nyere fænomen set i lyset af, at nogle af undersøgelsens ældste respondenter gik på kostskole i 50’erne. I Danmark begyndte begrebet *mobning* først at vinde indpas i den offentlige debat fra 1980’erne, men det var især i 1990’erne og 2000’erne, at det fik udbredt opmærksomhed i forskning, medier og skolepolitiske tiltag (Olweus, 1993).

Denne undersøgelses fund, hvor både mobning og oplevelsen af manglende voksenstøtte træder frem, ser ud til at bekræfte det billede, som tidligere undersøgelser har peget på: at mobning i kostskolemiljøer kan være mere udbredt, og der kan mangle voksne, der kan gribe ind. Dog skal det historiske blik have sin plads i mente, når resultaterne gennemgås.

Fysisk vold

I undersøgelsen blev der spurgt til, hvorvidt respondenterne havde været udsat for fysisk vold i løbet af deres opvækst i udlandet. Til at undersøge dette blev der anvendt spørgsmål fra det validerede spørgeskema CLAM, hvor der blev spurgt til forskellige former for fysisk vold. Der blev suppleret med få selvkonstruerede spørgsmål. I det følgende gennemgås fundene.

7 personer ud af 50 personer (14 %) beskriver, at de har været udsat for fysisk vold eller overfald, mens de voksede op i udlandet. (86 %) svarer nej til spørgsmålet. Ud af de 7 personer fandt det for de 2 personer sted over en årrække. Udøvere af volden var hhv. en forælder, en lærer, husefader, medelever, røvere og andre.

Det kan umiddelbart undre, at tallet er så lavt, og at kun en enkelt person svarer 'forælder' og en anden svarer 'lærer'. Det fremgår da også af andre uddybende kommentarer senere, at der har været flere tilfælde af det, der i dag betegnes som fysisk vold. Her må det historiske perspektiv igen haves in mente. Forældres revselsesret ophørte i Danmark i 1997, og i danske skoler blev det forbudt lærere at slå elever i 1967 (Lyk-Jensen et al, 2017). I betragtning af gennemsnitsalderen på respondenterne ville det ikke være overraskende, hvis nogle respondenter ikke dengang har haft samme syn på, hvad fysisk vold er, som den yngre gruppe af respondenterne. Det fremgår ikke af data.

Som en respondent beskriver:

"Mine forældre brugte en gang imellem fysisk straf. Det var normalt i 60'erne."

Sammenholdt med normgruppen ud fra det validerede spørgeskema CLAM, er en forekomst på 14 % blandt vores respondenter dog høj, da tallet ligger på 3,8 % i normgruppen. Det betyder, at betydeligt flere af respondenterne i vores undersøgelse har været udsat for vold eller overfald inden for de første 18 år af deres liv, end i normgruppen.

2 personer, svarende til 4 % beskriver, at de er blevet gjort fysisk fortræd som barn (blevet slået så hårdt at det har givet blå mærker, sparket, brændt, m.v.), For den ene skete det første gang tidligere end 6-årsalderen og for den anden tidligere end 10-årsalderen For den ene skete det over en årrække. De danske normtal ligger her på 2,9. Inden for denne undersøgelses respondenter er forekomsten derfor større end i gennemsnitsbefolkningen.

Der beskrives desuden af 3 respondenter, at vold er forekommet på kostskolen. En enkelt skriver, at lærerne ofte slog eleverne, og at mobningen mellem eleverne ofte var af fysisk voldelig karakter.

2 ud af 35 (6 %) har af og til prøvet at blive låst inde på værelset som straf. 11 ud af 35 (11 %) har sjældent prøvet det. Det store flertal (26 af 35 lige med 74 %) har aldrig prøvet det, mens de resterende 3 (9 %) ikke husker det. En enkelt nævner i de uddybende kommentarfelter, at de af og til blev lukket inde på værelset uden mad som straf.

Igen skal det understreges, at der er tale om en lille undersøgelse, og forekomsten derfor skal betragtes med det forbehold.

Seksuelle krænkelser og overgreb

I det følgende ses der nærmere på, om nogle af respondenterne var udsat for seksuelle krænkelser og overgreb. Detaljeringsgraden i gennemgangen af fundene omkring seksuelle krænkelser og overgreb kan synes ganske høj. Når der i spørgeskemaet er spurgt meget eksplicit til eventuelle krænkelser og overgreb, er det for at skabe tydelighed omkring, hvornår der er tale om krænkelser og overgreb. Til at undersøge dette blev der derfor anvendt spørgsmål fra det validerede spørgeskema CLAM, hvor der blev spurgt til forskellige former for krænkelser og overgreb. Dette gør det ligeledes muligt at sammenligne forekomsten i denne undersøgelse med normgruppen. Der indgik spørgsmål i undersøgelsen, som ingen respondenterne svarede ja til, og som derfor ikke gennemgås her. Alle spørgsmål forefindes i spørgeskemaet i bilag 2.

Det skal understreges, at alle respondenter blev spurgt til, om de havde været udsat for hhv. seksuelle krænkelser og seksuelle overgreb. Kun hvis der blev svaret ja til et af disse to spørgsmål, blev der spurgt mere detaljeret ind til karakteren af krænkelser og overgreb i en række uddybende spørgsmål, herunder fra et valideret spørgeskema. Dette betyder, at der kan være større forekomst af konkrete oplevelser, men respondentens egen vurdering af, om der var tale om krænkelser eller et evt. overgreb, var udslagsgivende for, hvorvidt de fik opfølgningsspørgsmålene. Denne vurdering kan muligvis også være formet af tiden, hvori det har fundet sted, da der historisk set er kommet langt større opmærksomhed på krænkelser og overgreb.

I spørgeskemaet defineres hhv. seksuelle krænkelser og overgreb som følgende:

Krænkende seksuel adfærd:

Hvis én eller flere personer groft eller flere gange udsætter dig for en seksuel adfærd, som du oplever som nedværdigende eller upassende.

Seksuelt overgreb:

Involvering i uønskede seksuelle handlinger på baggrund af vold, trusler eller tvang. Det er en seksuel handling, der skader, skræmmer eller krænker en anden person.

Seksuelle krænkelser

6 personer ud af 50 (svarende til 12 %) angav, at de har været udsat for seksuelle krænkelser under udstationeringen. 44 personer svarer nej, hvilket svarer til 88 %.

Seksuelle overgreb

3 personer ud af 50 (svarende til 6 %) angav, at de har været udsat for et seksuelt overgreb under deres skoleophold. 47 ud af 50 (94 %) svarer nej på spørgsmålet. 2 af de 3, der angav, at de havde været udsat for seksuelle overgreb, angav også, at de havde været udsat for seksuelle krænkelser. Der er således i alt tale om 7 respondenter, der enten har oplevet krænkelser, overgreb eller begge dele. Både mænd og kvinder har været udsat for overgrebene.

Sted

3 personer angav, at de seksuelle krænkelser og overgreb var foregået på en kostskole. For de øvrige gælder det, at det enten er foregået et tilfældigt sted på gaden eller i byen. 2 personer eller derunder angiver, at det er foregået på compounden.

Type af krænkelse/overgreb	Antal respondenter
Udsat for en eller flere seksuelle overgreb	3
Udsat for en eller flere seksuelle krænkelser	6
Blottelser	3
Uønskede eller krænkelende kys	2
Berøring på intime steder under tvang/trusler	5
Tvunget/truet til sex	1

Tabel 5: Omfang og type af seksuelle krænkelser og overgreb. Der gøres opmærksom på, at tabellen viser svar på samlet set 7 respondenter, der har oplevet enten krænkelser, overgreb eller begge dele.

I det følgende er typen og omfanget af overgreb og krænkelser uddybet, se også tabel 5.

Blottelser

Af de 6 personer, der har oplevet seksuelle krænkelser, har 3 personer været udsat for, at en person har blottet sig for dem imod deres vilje. En af disse personer angiver, at det er sket i Danmark, og denne person bør således sandsynligvis ikke regnes med i de 3 personer, der har oplevet det.

En person har oplevet det en enkelt gang, mens 2 personer har oplevet det <6 gange. En person har angivet, at personen ikke ønsker at svare på spørgsmålet.

Det er for alle 3 respondenters vedkommende foregået uden for skolernes grund og hverken blevet begået af lærere, elever eller forældre. En person har ikke ønsket at svare. De tre øvrige har svaret nej til, at de har oplevet blottelser.

Uønskede og krænkende kys

2 personer har oplevet uønskede og krænkende kys. En af disse var fra en lærer, den anden fra en anden person, og det foregik på kostskolen.

For den ene respondent skete det en enkelt gang. For den anden respondent skete det færre end 5 gange. I det ene tilfælde skete det på kostskolen.

I det andet tilfælde skete det ikke på skolens grund og personen havde ikke noget med skolen at gøre og var ikke et familiemedlem.

Berøringer på intime steder under tvang/trusler

5 af de 6 respondenter, der har oplevet seksuelle eller fysiske krænkelser, er under tvang/trusler blevet rørt intime steder på kroppen eller tvunget/truet til at røre ved en andens intime steder på kroppen af enten en lærer (eleven var <15 år på det tidspunkt), ældre medelever, andre medelever (alder ukendt), lokale eller en nabo.

I 3 af tilfældene skete det på skolens grund. 3 af de 5 personer var i alderen 10-15 år, da det skete første gang. De resterende 2 personer var under 7 år.

I 1 af 5 tilfælde strakte krænkelsen sig over en årrække. I de øvrige 4 tilfælde gjorde det ikke.

Når 5 svarer ja til *under tvang/trusler blevet rørt intime steder på kroppen eller tvunget/truet til at røre ved en andens intime steder på kroppen* udgør dette således 10% af den samlede respondentgruppe. Dette spørgsmål var ligeledes et af de udvalgte spørgsmål fra det større CLAM skema, sammenholdt mod den danske normgruppe ligger forekomsten blandt denne undersøgelses respondenter langt højere, da forekomsten i normgruppen er 1,2 %.

For yderligere specifikationer af hvad respondenterne er blevet spurgt til vedrørende fysiske og seksuelle krænkelser, henvises til bilag 2.

Sex under tvang eller trusler

1 person angiver, at de blev *tvunget eller truet til sex*. Personen, der svarede ja, angiver, at det skete en enkelt gang, og at det var ældre medelever, der gjorde det. Personen var under 7 år på daværende tidspunkt.

Når 1 angiver, at vedkommende er blevet *tvunget eller truet til sex*, er andelen på 5 % ligeledes forhøjet, da forekomsten i normgruppen er 2 %.

Fortalte respondenterne til nogen, at de var blevet krænket?

3 respondenter angav, at de dengang ikke fortalte til nogen, at de var blevet krænket.

1 person fortalte det til sine forældre, mens 1 anden fortalte det til andre venner. 2 personer husker ikke, om de fortalte det til nogen.

Blev der gjort noget for at stoppe krænkelserne?

5 af respondenterne svarede, at der ikke blev gjort noget for at stoppe krænkelserne, for ingen andre vidste om det. 1 svarede, at der ikke blev gjort noget, selv om andre vidste om det. 1 respondent svarede, at vedkommende ikke husker det.

Der blev også undersøgt, hvorvidt respondenterne, der havde været udsat for seksuelle krænkelser og overgreb, efterfølgende fik hjælp. Hertil angav 4 respondenter, at de ingen hjælp fik. 3 svarede, at de ikke husker, om de fik hjælp.

De præsenterede fund viser dermed, at de respondenter, der blev udsat for en seksuel krænkelse eller et overgreb sjældent fortalte nogen om det, da det skete, og at de enten ikke fik

hjælp eller ikke husker, om de fik det. Af hensyn til respondenternes anonymitet udelades citater, men indholdet af dem er overordnet, at krænkelserne var forbundet med enorm skam og var utroligt svært at tale om. Det nævnes også, at tiden, hvori det foregik, spillede en rolle.

Kendskab til tilfælde af seksuelle krænkelser eller overgreb på kostskolen

Respondenterne blev også spurgt til, om de havde været vidende om, at elever på kostskolen havde været udsat for seksuelle krænkelser eller overgreb. Af de 35 personer der besvarede spørgsmålet, svarede 3 personer (9 %), at de kendte til mindst ét andet tilfælde af seksuelle overgreb blandt andre elever på kostskolen, 28 personer (80 %), svarede nej, og 4 personer (11 %) svarede ved ikke.

Andre voldsomme livsbegivenheder

Der blev afslutningsvis spurgt til, om respondenterne havde oplevet andre voldsomme livsbegivenheder, som der ikke specifikt var blevet spurgt til i skemaet. Her svarede hele 32 % ja, og uddybede. Overordnet set var krig, borgerkrig, optakt til skyderi, røveri og overfald, alvorlig sygdom, trafikulykker, naturkatastrofer mv. for flere af respondenterne en del af deres virkelighed og flere nævnte i de åbne kommentarfelter, at det var med til at skabe utryghed. Andre nævnte, at det skete, men ikke var noget, der blev talt ret meget om. Dette tal er bemærkelsesværdigt højt ud fra danske forhold hvilket forskellige faktorer kan bidrage til at forklare, herunder, at mange af respondenterne befandt sig på geografiske lokationer, hvor der var langt større risiko for at opleve en lang række voldsomme begivenheder herunder krig, røveri og naturkatastrofer, som flere berettede om i de åbne kommentarfelter.

Opsamling

I denne del af rapporten er der blevet undersøgt, hvorvidt respondenterne var udsat for en række traumatiske eller voldsomme begivenheder. Af fundene fremgik det, at kostskolebørnene oplevede sig i fysisk sikkerhed og stort set altid fik tilstrækkelig læge hjælp. Halvdelen huskede at have fået omsorg og pleje, når de var syge. Under halvdelen fik tilstrækkelig tandlægebehandling - men her kan den historiske periode også spille en rolle. Dog angav kun en tredjedel, at de havde en nær relation til en primær voksen på kostskolen, og

under halvdelen angav, at det var en voksen, der trøstede dem, når de var kede af det. Ligeledes huskede 40 % sjældent eller aldrig at have oplevet god fysisk kontakt fra ansatte på skolen og primære voksne på kostskolen. Med nutidens øjne kan dette synes problematisk, men det er af metodiske årsager ikke muligt at konkludere, hvorvidt der er tale om omsorgssvigt, og der kan være en række grunde til, at svarene fordelte sig, som de gjorde, herunder det historiske perspektiv.

Psykisk vold forekom hos en mindre, men ikke ubetydelig del af respondenterne. Omkring hver tiende angav at have følt sig truet eller skræmt af lærere eller andet personale, (10 %) havde oplevet gentagne ydmygelser eller nedgørelser – en forekomst, der var højere end i normgruppen. Enkelte havde været udsat for trusler om, at deres familie kunne blive ramt, eller for manipulerende adfærd fra voksne. Flertallet havde dog aldrig oplevet det.

Omkring en tredjedel havde oplevet mobning i større eller mindre grad, og det var næsten altid andre elever, der stod bag. Langt de fleste havde ikke fortalt det til nogen, ofte fordi de følte, de måtte klare sig selv. Flere oplevede også, at voksne ikke greb ind. Sammenlignet med andre skoleformer var mobning mere udbredt på kostskoler, og nogle respondenter pegede på et hierarkisk miljø, hvor ældre elever havde magt over yngre. Halvdelen havde dog aldrig oplevet mobning. Resultaterne stemmer overens med tidligere forskning, der har vist, at kostskolers strukturer kan skabe særlige rammer for mobning (Schaverien, 2015; Thurber & Walton, 2012). Igen var der en opmærksomhed på det historiske perspektiv i tolkningen af fundene.

I alt 14 % af respondenterne angav at have været udsat for fysisk vold eller overfald i deres opvækst i udlandet, hvilket er højere end i normgruppen. Udøverne omfattede både voksne og medelever. Enkelte rapporterede mere systematisk fysisk straf, bl.a. på kostskole. Kommentarer peger på, at forståelsen af, hvad der betegnes som vold, kan være præget af tidens normer, idet fysisk afstraffelse tidligere var mere accepteret.

Sammenholdt med normtal for en tilsvarende gruppe i den danske befolkning, var tallet for forekomster af seksuelle krænkelser (12 %) og seksuelle overgreb (6 %) højere blandt de 50 respondenter, der havde svaret på disse spørgsmål i undersøgelsen.

Næsten ingen fortalte det til nogen, da det skete, og de fik enten ikke hjælp til at bearbejde det eller husker ikke, at de fik det. Det fremgår af de uddybende kommentarer, at det var omfattet af skam og tavshed.

Antallet af andre voldsomme livsbegivenheder, som respondenterne var udsat for såsom krig, borgerkrig, optakt til skyderi, røveri og overfald, alvorlig sygdom, trafikulykker og naturkatastrofer var højt (31 %). Denne forekomst kunne dog forklares ved de geografiske lokationer, respondenterne havde befundet sig i.

Det er ikke muligt ud fra denne undersøgelse at konkludere, at de samme tal gør sig gældende for alle børn af udsendte gennem Danmission. Det er uvist, om der er et mørketal, og man skal derfor være varsom med at konkludere noget om en gruppe, der ikke har medvirket i undersøgelsen. Undersøgelsen viser nuancerne i, hvordan respondenterne i denne undersøgelse har oplevet det.

Børn af forældre med et livskald

I dette afsnit vil det først opridses, hvordan balancen mellem forældreskab og arbejde/kald har gjort sig gældende for udsendte familier. I spørgeskemaet undersøges det, hvordan respondenterne har oplevet forældrenes balancegang mellem det at være forældre og det at være udsendt med en opgave og et arbejde.

I den næste del udfoldes, om respondenterne har en oplevelse af, om forældrenes engagement har haft en særlig betydning for respondenternes egne livsvalg inden for f.eks. valg af uddannelse og job, engagement i mission, frivillige foreninger og prioriteringer i livet inden for bl.a. tid og økonomi.

I den sidste del videregives respondenternes tilbageblik på opvæksten og om de overordnet set har været glade for den og kunne tænke sig at give deres egne børn muligheden for at vokse op i udlandet og evt. gå på kostskole, hvis alder, helbred og omstændighederne var til det.

Spændet mellem forældreskab og arbejde/livskald

At der er en indbygget spænding mellem forælderrollen og ens arbejdsliv og ønsket om at realisere et livskald er hverken nyt eller særegent for hverken missionærer eller udsendte generelt.

Modernitetens opdeling af livet i et arbejdsliv og forældreskab øgede presset på den moderne familie, og hensynet til de individuelle behov – herunder børnenes - i den enkelte familie

forstærkede dilemmaerne. (Asplund, 1983 og Alfsvåg (i: Drønen, T.S. & Skjortnes, M. (red), 2010)).

Denne indbyggede konflikt har ifølge teolog og kirke- & missionshistoriker Knut Alfsvåg (Ibid.) været særligt tydelig i den moderne protestantiske missionsbevægelse. Kritikken af, når forældrene har prioriteret et livskald på børnenes bekostning, har derfor også været særlig stærk. Dette ligger i forlængelse af de norske undersøgelser på området (Lie & Abrahamsen (2009) & Bergås, U. (2008).

Alfsvåg understreger samtidigt, at missionsbevægelsen ikke er et enestående eksempel herpå, som det ses ved de engelske kostskoler (Alfsvåg, K. i Drønen, T.S. & Skjortnes, M. (red), 2010). Dette uddybes nærmere i afsnittene om tilknytning og *Boarding School Syndrome*, der netop er beskrevet ud fra børns erfaringer med de engelske kostskoler.

Som nævnt i indledningen har den samfundsmæssige udvikling og synet på, hvad den gode balance mellem forælderrollen og arbejdslivet er, i høj grad ændret sig i de sidste hundrede år. Vores forståelse og bedømmelse af det kan derfor aldrig forstås uden for sin kulturelle og historiske kontekst.

Meningsfulde livsmålsprojekter

Menneskets stræben efter mening ligger helt centralt i mennesket ((Frankl, 1980), Danbolt, L.D. i Danbolt, Engedal, Hestad, Lien og Stifoss-Hanssen (red.), 2014) og Schnell, 2021). Som den eksistentialistiske psykiater Viktor Frankl, der brugte hele sit virke efter sit ophold i kz-lejren til at skrive om og hjælpe mennesker i deres bestræbelser på at finde mening i tilværelsen og ikke at miste håbet, skriver: “...*hvis en person finder den mening han har ledt efter, vil han være rede til at lide, til at bringe ofre, endda ofre sit eget liv for dens skyld, hvis det blev nødvendigt*” (Frankl, 1980 s.15).

I nyere tid har bl.a. professor i psykologi, Tatjana Schnell forsket i, hvordan mennesker kan opleve meningsfuldhed.

Ifølge Schnell kan mennesket opleve kilder til mening i tilværelsen på fire hovedområder:

Selvtranscendering, selvaktualisering, orden og struktur samt velvære og relationer (Schnell, 2021 og Schnell iflg. Danbolt, L.D. i Danbolt, Engedal, Hestad, Lien og Stifoss-Hanssen (red.), 2014)).

Både arbejdet og familielivet kan være arenaer, hvor mennesket oplever det meningsfulde i at sætte sine egne behov til side for at arbejde for en større sag - som f.eks. familiens eller andre menneskers trivsel.

Den eksistentielt orienterede psykiater Irvin D. Yalom beskriver, at livsmålsprojekter får en dybere og stærkere mening, hvis de rækker ud over sig selv. Livmålsprojekterne kan indebære altruisme (næstekærlighed), kreativitet, engagement i en sag, selvrealisering og det at sætte børn i verden. Det kan omhandle kærligheden til en sag, til en skabende proces, til andre eller til Gud (Yalom, 2007 iflg. Danbolt, L.D. i Danbolt, Engedal, Hestad, Lien og Stifoss-Hanssen (red.), 2014).

Også den amerikanske professor i psykologi Kenneth Pargament beskriver relationen til det transcendent som en betydningsfuld kilde til at opleve mening i tilværelsen (Pargament, 2007). Han nævner både arbejde, relationen til andre, en evt. gudstro, kreativitet og familien som eksempler på kilder til mening.

Fælles for ovenstående forskere, psykologer og psykiater er, at de angiver, at oplevelsen af meningsfuldhed opstår, når mennesket retter opmærksomheden mod noget uden for sig selv frem for ind mod sig selv. Kærligheden til og engagementet i altruistiske projekter såvel som i menneskene rundt omkring en - herunder familien - er gennemgående.

Dilemmaet opstår, når behovene indimellem kommer i konflikt med hinanden, og noget må prioriteres over noget andet, hvilket er et gennemgående tema for respondenterne i dette afsnit.

Når kald og tilvalg betyder afkald og fravalg

Forældrenes motiver for at rejse ud kan have betydning for respondenternes forståelse for og oplevelse af forældrenes valg og fravalg. Det kan påvirke deres relation til sig selv, deres forældre, deres arbejde, deres syn på og relation til den organisation, der sendte deres forældre ud og deres evt. guds billede.

For mange missionærer har et gudgivent kald været af afgørende betydning for beslutningen om at forlade hjemmet. Et gudgivent kald, der var uløseligt forbundet med tilværelsen i udlandet og et kald, som man ikke kunne forhandle med. Det kunne både være forbundet med oplevelsen af stor meningsfuldhed, men også med nogle ofre f.eks. at måtte sende børnene på kostskole om nødvendigt.

Dog kan forældrenes oplevelse af et evt. religiøst/gudsgivent kald til udsendelsen for nogle børn tilføje et ekstra lag af kompleksitet – særligt hvis børnene ikke har trivedes i opvæksten i udlandet evt. ikke mindst hvis kostskoleophold var eneste mulighed for skolegang. For hvor går man så hen med de svære følelser af kedafthed, svigt, savn og vrede? Og hvor placerer man bebrejdelserne og ansvaret? (Alfsvåg, K. i Drønen, T.S. & Skjortnes, M. (red), 2010)

Alfsvåg anfører, at der ingen grund er til at betvivle de gode hensigter hos hverken forældre eller den norske organisation, NMS, der sendte missionærerne ud (Alfsvåg, K. i Drønen, T.S. & Skjortnes, M. (red), 2010). Ikke desto mindre kom nogle børn i klemme og fik ikke deres grundlæggende behov mødt.

Ifølge Alfsvåg begyndte problematiseringen af de norske missionærers brug af internatskolerne først for alvor i 1989. Indtil da blev det i høj grad anset for et pædagogisk godt tilvalg. Dette må ses i lyset af den norske skolepligt, hvor alternativet var at efterlade børnene i Norge, som beskrevet i indledende afsnit.

Han beskriver, at kvalificeringen af personalet og omfanget af personalet på kostskolerne ikke altid var tilstrækkelige. Og mange børn på kostskolerne har siden hen berettet om at føle sig overset og overladt til sig selv med deres oplevelse af savn og frustrationer. (Alfsvåg, K. i Drønen, T.S. & Skjortnes, M. (red), 2010).

Med afsæt i ovenstående viden blev følgende undersøgt:

Følgende undersøges:

- Der undersøges, hvordan respondenterne har oplevet forældrenes kald/arbejde og prioriteringer i forhold til arbejde og familie.

- Der undersøges, hvilket forhold respondenterne i dag har til nødhjælp, mission og andre aktiviteter, organisationer, som deres forældre var engagerede i.
- Der undersøges, hvorvidt de i dag ville have ønsket en anden opvækst, og hvorvidt de i dag ville vælge samme opvækst til deres børn.

Fund

Balancen mellem forældrenes arbejds- og familieliv

Der spørges i undersøgelsen til, hvordan respondenterne som børn oplevede deres forældres prioriteringer mellem kald/arbejde og familie. Der blev skelnet mellem oplevelsen af fars og mors og den samlede prioritering for at give plads til flere nuancer.

De blev desuden spurgt til, om tidens gang skulle have medført et ændret deres syn på forældrenes prioriteter, da oplevelsen af nære relationer kan ændre sig over tid, og kønsrollemønstre kan have spillet ind - eksempelvis forventninger til mor som primære omsorgsgiver.

Respondenterne har svaret på flg.:

Hvordan oplevede du *dengang* dine forældres prioriteringer mellem kald/arbejde og familie?
(angivet med normal skrifttype)

Hvordan ser du *i dag* på dine forældres prioriteringer mellem kald/arbejde og familie?
(angivet med **fed skrifttype**)

	Helt enig	Delvist enig	Delvist uenig	Helt uenig	Ved ikke
Mine forældre fandt samlet set en god balance mellem kaldet/arbejdet og forælderrollen	54 % 42 %	20 % 16 %	14 % 18 %	2 % 16 %	10 % 8 %
Min far fandt en god balance mellem kaldet/arbejdet og forælderrollen	42 % 34 %	26 % 22 %	18 % 20 %	8 % 20 %	6 % 4 %
Min mor fandt en god balance mellem kaldet/arbejdet og forælderrollen	56 % 42 %	24 % 24 %	10 % 14 %	4 % 16 %	6 % 4 %

Tabel 6: Oplevelsen af forældrebalance.

Respondenternes oplevelse som børn:

Far: Samlet set var 68 % helt enige eller delvist enige i, at de *dengang* oplevede, at deres far *dengang* fandt en god balance. 26 % var delvist eller helt uenige heri.

Mor: 76 % var helt enige eller delvist enige i, at de *dengang* oplevede, at deres mor fandt en god balance. 14 % er delvist eller helt uenige heri.

Forældrene: 74 % var meget enige eller delvist enige i, at de *dengang* oplevede, at deres forældre samlet set fandt en god balance. 16 % var delvist eller helt uenige heri.

Respondenternes vurdering som voksne:

Far: Samlet set var 56 % meget enige eller delvist enige i, at de *i dag* mener, at deres far fandt en god balance. 40 % var delvist eller helt uenige heri.

Mor: 66 % var meget enige eller delvist enige i, at de mener, at deres mor *i dag* fandt en god balance. 30 % var delvist eller helt uenige heri.

Forældrene: 58 % var meget enige eller delvist enige i, at de oplevede, at deres forældre *i dag* samlet set fandt en god balance. 34 % er delvist eller helt uenige heri. De resterende 8% angav, at de ikke vidste det. Der ses ingen videre kønsforskelle i respondenternes besvarelser.

Opsummerende kan man sige, at flere end 7 ud af 10 angav, at de dengang oplevede, at forældrene fandt en god eller nogenlunde balance, mens ca. 6 ud af 10 med den voksnes tilbageblik vil sige det samme.

Respondenterne mente generelt, at deres mor fandt en lidt bedre balance end deres far. En fjerdedel (25 %) var uenige i, at forældrene overordnet set fandt en god balance. Når de som voksne i dag tænkte tilbage på det, var andelen af respondenter, der ikke mente, forældrene samlet set fandt en god balance mellem kald/arbejde og familie, steget en smule til ca. 1/3. Samlet set var respondenterne i dag altså lidt mere kritiske over for forældrenes prioriteringer mellem arbejdet og familielivet.

Grundet undersøgelsens relativt lille antal respondenter, skal man være forsigtig med at udlede for meget af en mindre procentvis stigning eller fald, da en stigning eller fald på 2 % kun udgøres af en enkelt person i denne besvarelse.

I de åbne svarmuligheder fremgår det tydeligt, hvordan respondenterne har meget forskellige oplevelser af, om forældrene lykkedes med at finde en god balance mellem arbejde og familieliv. Der synes dog at være en overvægt af, at arbejdet fyldte for meget i børnenes optik.

Det spændte lige fra:

"Bedste work/life balance jeg har set. Jeg havde en meget lykkelig barndom"

til:

"De arbejdede meget, og der var ofte dagligt (når vi var hjemme på ferie) et ønske fra mig om at være mere sammen, som de sagde nej til pga. arbejde"

Andre gange beskrives skiftet fra intenst samvær i ferien til ganske anderledes hverdag som et vilkår for familien, som det ses i de følgende to citater:

”Jeg husker det som at de arbejdede helt vildt meget, og hvis vi skulle være rigtigt sammen som familie, var det ved at rejse væk på ferie. Så det blev ret intenst nærvær i en uge eller to, og så tilbage til fravær.”

”Det var nærmest umuligt at holde ferie i hjemmet, fordi de blev opsøgt af lokale (samarbejdspartnere, lokale borgere, osv.) uden varsel, og de kunne sjældent afvise folk, bl.a. pga. vigtigheden af gæstfrihed i den lokale kultur.”

Enkelte respondenter beskrev også, at forældrene muligvis ikke har været helt enige internt om prioriteringen af tiden.

Nogle beskrev, at de *”savnede en følelsesmæssig understøttelse”*, mens andre nævner, at forældrene tydeligt fortalte børnene, at de altid var de vigtigste for dem.

Kostskoleopholdets betydning for synet på forældrenes prioriteringer

I forlængelse af ovenstående afsnit er det interessant, hvilke overvejelser respondenterne - alt efter alder og livssituation - har gjort og gør sig om, hvilke elementer fra deres egen opvækst, de har kunnet eller kan tænke sig at give videre til deres egne børn, og hvilke de har fravalgt. Der sås en svag tendens til, at de, der havde gået på kostskole i opvæksten (69 %), i dag ikke har et helt så positivt syn på, hvorvidt de synes, forældrene samlet set fandt en god balance mellem kald/arbejde og forælderrolle sammenlignet med dem, der ikke gik på kostskoler. Det skal dog ses i lyset af det begrænsede antal respondenter.

Senere i afsnittet vendes der tilbage til, hvilken betydning det har og har haft for lysten til selv at blive udsendt.

Ændringer i synet på familieliv og kønsrollemønstre

Af afsnittet om tilknytning fremgik det, at en del respondenter oplevede deres far som fraværende i en stor del af tiden.

Det er ikke overraskende set i lyset af samtidens kønsrollemønstre og set i lyset af, hvordan arbejdsopgaverne inden og uden for hjemmet tidligere har været organiseret - også i missionsorganisationerne. Det gør flere respondenter også opmærksom på i de åbne

kommentarfelder.

Endvidere er det vigtigt at holde sig den generelle samfundsmæssige udvikling for øje, hvor et ændret syn på familielivet har skabt andre forventninger til forælderrollen. Idealet om at forældre er mere nærværende hos deres børn og tilbringer flere timer sammen vil sandsynligvis have en indvirkning på respondenternes syn på forældrenes vægtning af kaldet til arbejde over for forældrekalderet, hvilket f.eks. ses i disse citater fra følgende respondenter:

“Det var naturligt dengang at indrette sig som mine forældre gjorde, og jeg opfatter mig som barn af tiden og dermed indforstået med normen. I dag har folk svært ved at forstå, hvordan forældre kunne sende små skolebørn flere tusind km væk i adskillige måneder”.

Og:

“Der er ingen tvivl om, at tiden var en anden i 19XX`erne, da vi var i udlandet, og at man ikke havde samme fokus på, hvad adskillelse af børn fra forældre kunne have af konsekvenser. Det har været rigtig svært, at mine forældre ikke har villet anerkende, at deres valg har haft konsekvenser for deres børn.” (tidspunkt sløret for anonymitet, red.)

En del respondenter nævnte, at tiden var en anden, og de havde en forståelse for forældrenes valg, uden at de dog selv ville have truffet det samme valg i dag.

“Jeg har stor respekt for, hvad mine forældre udrettede. Jeg har som sagt aldrig tvivlet på, at jeg var elsket, men det var alligevel et liv, jeg ikke selv har ønsket at leve.”

Andre respondenter beskrev, at de har oplevet forældrene som nærværende, kærlige og har positive minder forbundet med tiden som udsendte:

“Jeg oplevede, at familien blev prioriteret først. Og det var trygt og godt”

og:

“Jeg husker, at vi havde meget god kvalitetstid sammen som familie og tog på mange gode ture i bjergene. Jeg tror næsten at vi fik mere familietid sammen, fordi vi boede i udlandet”.

De åbne kommentarfelter viser en bred vifte af syn på og reaktioner på opvæksten og forældrenes vægtning mellem arbejde/kaldet og familielivet lige fra kritik, uforståenhed, og undren over, til nøgtern accept af de givne vilkår, til forståelse, værdsættelse og positive oplevelse af tiden sammen.

De mange forskellige besvarelser vidner om, at man må være varsom med at komme til at tegne et for ensidigt enten positivt eller negativt billede af opvæksten som barn af udsendte forældre med Danmission.

Arbejdet som et kald

I spørgeskemaet har begrebet *kald* ikke været defineret. Der er konsekvent blevet spurgt til 'arbejdet/kaldet', så der var plads til, at forældrenes virke kunne have forskellige betydninger ud fra et ønske om at respektere flere mulige tolkninger og forståelser af virket som udsendte og for respondenternes egne forståelser. Det er i overensstemmelse med god fænomenologisk praksis.

For nogle af respondenterne lader kaldet til at være af afgørende betydning både for forældrene og for dem selv. Det lader til både at kunne have en positiv og en negativ betydning for respondenterne. Nogle af respondenterne nævner i kommentarerne, at de har det ambivalent med begrebet kald.

Det kom særligt til udtryk, når respondenterne kommenterede på oplevelsen af forældrenes valg og fravalg - især i forbindelse med spørgsmål, der indebærer temaer om kostskole og om balancen mellem familieliv og kald/arbejde.

For nogle har kaldsforståelsen altså været af væsentlig betydning, mens det ikke nævnes af andre.

"Jeg forstod, at det var et kald for mine forældre at være udsendt, og derfor følte jeg mig tryk ved deres håndtering af forældrerollen. Jeg ville imidlertid ikke selv have sendt mine børn på kostskole som 6-årige".

En anden respondent havde en anden oplevelse:

"Jeg er dybt uenig i det valg, mine forældre traf dengang om at følge et kald/arbejde. Mine forældre har aldrig villet acceptere og respektere, at deres valg har påvirket mit liv, vores relation, og den jeg er i dag. Tiden var en anden dengang, men det ville betyde alverden at blive mødt med en forståelse af, at de ikke traf de bedste valg for deres børn."

For nogle respondenter bar deres besvarelser præg af accept og nøgtern konstatering af de givne vilkår.

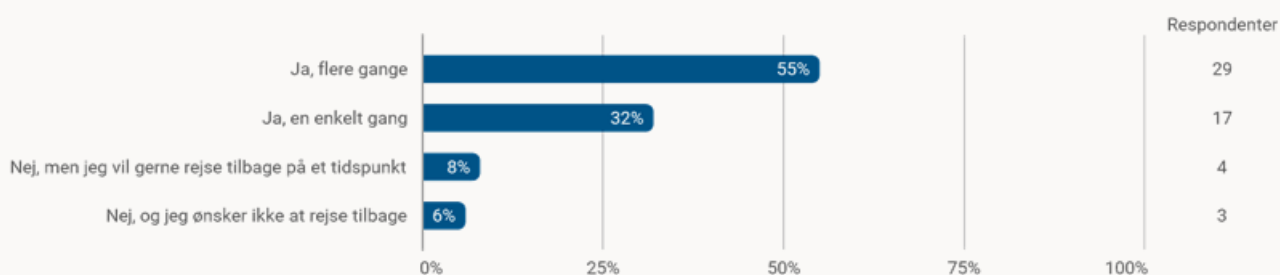
"Jeg accepterede dengang som nu, at det var deres kald og mit og mine søskendes livsvilkår".

Nogle respondenter berettede om oplevelsen af svigt, andre om en længsel efter at opleve samme fornemmelse af kald, og en del beskriver konsekvenserne af forældrenes kald som både forbundet med noget positivt og negativt, der stadig har betydning for dem i dag som i dette udsagn:

"Det var en anden tid." Sådan siger jeg tit, når jeg skal fortælle venner om, hvad jeg oplevede i min barndom. Og der var mange ting, vi ser anderledes på i dag - lige fra rygning til brug af sikkerhedsseler. Så noget var bare tiden, og mine forældre gjorde til dels det, andre gjorde. Men der ligger noget afgørende for mig i, at de (og DMS) stadig havde et valg, som vi ikke havde som børn. De valgte, at vi som familie skulle rejse ud. De valgte at fastholde opgave, selv da betingelserne ændrede sig. Vi fik aldrig valget. Derfor var ansvaret også deres som voksne. (...) Jeg synes, kald er en dybt problematisk størrelse. Og man kan også tilføje, at DMS i langt højere grad burde have sikret, at mine forældre ikke blev stillet over for umulige valg"

Besøg i opvækstlandet efter hjemkomst til Danmark

Respondenterne blev spurgt til, om de på noget tidspunkt har rejst tilbage til de(t) land(e), de havde været udsendt til med familien, og om det var noget, de kunne tænke sig. Deres besvarelser ses på diagrammet nedenfor. 55 % (29 af 54 personer) svarede ja, flere gange. 32 % (17 personer) havde været tilbage en enkelt gang. 8 % (svarende til 4 personer) svarede, at det havde de endnu ikke, men at de gerne vil rejse tilbage på et tidspunkt. Kun 6 % (3 personer) angiver, at de aldrig har besøgt landet/landene, og at de heller ikke har lyst til det.

Figur 25. Tilbagerejse til udsendelsesland efter hjemkomst til Danmark

At hele 95% således enten har haft lyst til eller har genbesøgt landet/landene, de har tilbragt en stor eller lille del af deres opvækst og skolegang i, vidner om, at perioden har været af betydning for respondenterne også senere i livet.

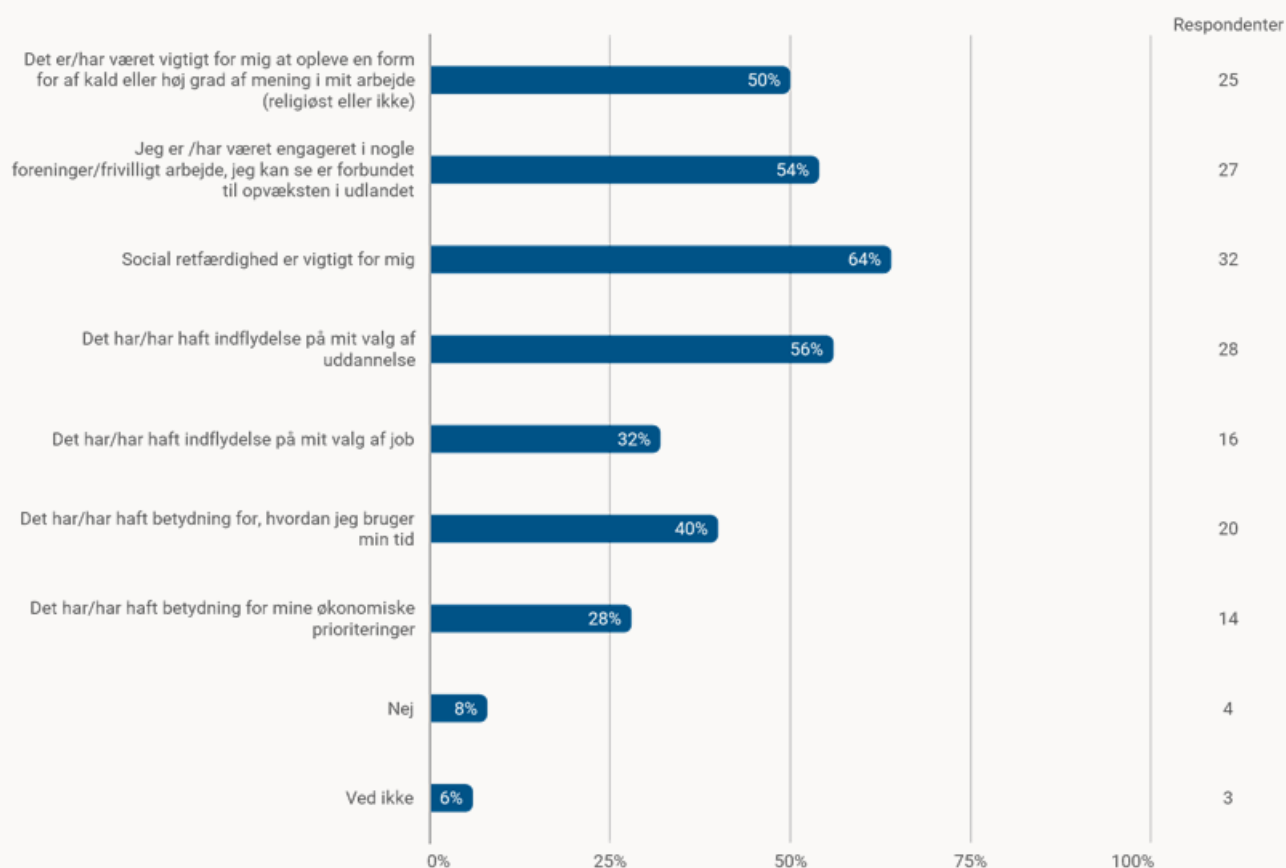
Det viser også, at det har været vigtigt at gense landet/landene, uanset om de har været overordnede glade for opvæksten i udlandet, eller om opvæksten er forbundet med ambivalens.

Opvækstens betydning for prioriteter og engagement i livet

Følgende afsnit handler om hvilken betydning, respondenterne beskriver, opvæksten har haft for deres prioriteter i livet, og de valg, de har truffet.

De blev stillet følgende spørgsmål i spørgeskemaet:

Har du en oplevelse af, at dine forældres engagement/kald til arbejdet i udlandet har været med til at give dig et særligt engagement i livet? Deres besvarelse ses i diagrammet nedenfor.

Figur 26: Oplevelse af, om forældres engagement/kald til arbejdet i udlandet, har givet et særligt engagement i livet.

Respondenterne har haft mulighed for at angive flere svar og at uddybe deres svar. Af samme grund er procentsatserne gældende for hvert spørgsmål og ikke ud fra de samlede svarmuligheder.

Samlet set viser tallene, at for halvdelen af respondenterne (25 ud af 50 besvarelser) er eller har det været vigtigt for dem at opleve en form for kald eller høj grad af mening i deres arbejdsliv (uagtet om det er forbundet med noget religiøst for dem eller ej), og at det er noget, de forbinder med forældrenes engagement eller kald til arbejdet i udlandet.

Det har præget både deres uddannelsesvalg (56 %) og været medvirkende til et engagement i frivilligt arbejde/foreningsliv (54 %) relateret til opvæksten. 50% angiver, at oplevelse af kald eller mening har været vigtigt for dem i deres arbejdsliv, og social retfærdighed ligger flertallet (64 %) på sinde. For mellem en tredjedel og halvdelen har det været af betydning for jobvalg (32 %), økonomiske (28 %) og tidsmæssige (40 %) prioriteringer. Kun 8 % (4 respondenter) svarer nej til, at det har været med til at give et særligt engagement i livet, mens 6 % (3/30) svarer, at

de ikke ved det.

Dette understreger noget af det, der tidligere blev beskrevet i afsnittet om Kulturtilpasning, ressourcer og kompetencer om de positive aspekter ved opvæksten som TCK, og hvad det kan give af erfaringer, globalt udsyn, prioriteter og ressourcer.

I respondenternes uddybelser af deres svar er uddannelses- og jobvalg ofte præget af et arbejde med mennesker og af sundhedsfaglige uddannelser, uanset om de selv valgte at rejse uden for Danmark eller ej. Globalt udsyn, tværkulturel forståelse og blik for ulighed både i Danmark og i resten af verden er alle gennemgående temaer hos de 16 respondenter, der har valgt at uddybe deres svar.

En mindre gruppe nævner også, at det har haft betydning for deres tro på Gud, og andre nævner at det har givet et ændret og nu mere ambivalent forhold til mission.

Der tegner sig således et billede af, at opvæksten i udlandet, deres forældres engagement eller oplevelse af kald til arbejdet ifølge respondenterne selv har haft en væsentlig indflydelse på deres liv og for en stor dels vedkommende medvirket til at give dem et særligt engagement i livet.

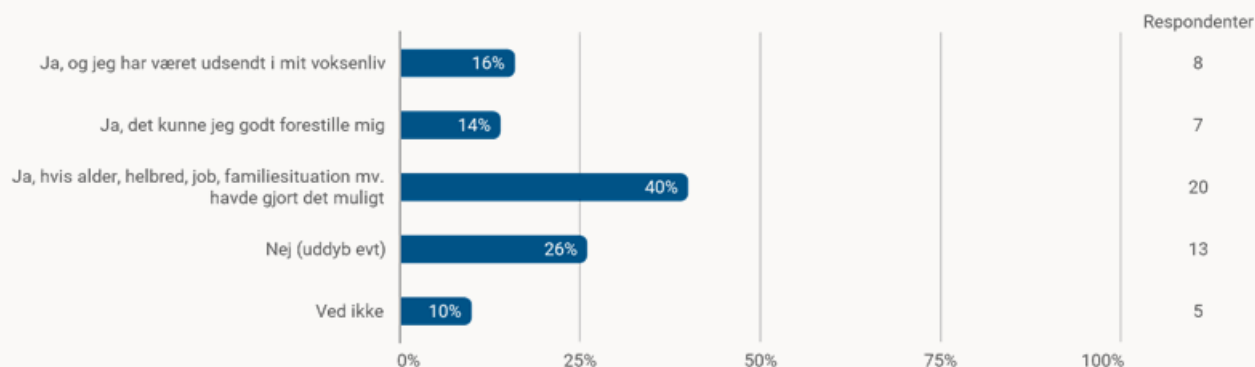
Et eksempel på den store oplevede betydning, forældrenes engagement eller kald til arbejde har haft for langt størstedelen af respondenternes liv, ses i følgende citat af en respondent:

“Det er jo vildt, hvor stor påvirkning, det har haft. Jeg er vokset op med forældre, der har været dybt engageret i at gøre verden bedre og har rejst om på den anden side af verden, for at bygge bro mellem den ufattelige ulighed, der var i verden dengang. Jeg er dybt præget af dette og på mange måder dybt taknemlig for at have oplevet dette engagement”.

Lysten til selv at blive udsendt

De følgende to afsnit handler om hvilket forhold, respondenterne i dag har til nødhjælp, mission og de organisationer, som deres forældre var engagerede i.

Der spørges i undersøgelsen også til, om respondenterne selv har været eller kunne forestille sig at blive udsendt med en missions- eller nødhjælpsorganisation. Grundet respondenternes forskellige alder, har det været nødvendigt at give flere svarmuligheder.

Figur 27: Overvejelser om egen udsendelse

Hertil svarede 16 % (8 personer), at de selv har været udsendt. Over to tredjedele (66 %) havde enten været eller kunne godt have tænkt sig det, hvis alder, helbred, job, familiesituation mv. havde gjort det muligt. 26 % svarede nej, mens 10 % svarer ved ikke.

Når besvarelserne i procentangivelser samlet set giver over 100 % skyldes det, at nogle har sat krydset flere steder. Samlet set har 50 personer besvaret spørgsmålet.

Af de 13 der har valgt at svare nej, er de gennemgående årsager, at de ikke har ønsket at undvære familie og venner eller udsætte børnene for det. Andre angiver helbred, alder eller ægtefælles erhverv som årsager. Tilfredshed med livet i og følelsen af tilknytning til Danmark nævnes også som årsager.

Opvæksten i udlandet har dermed ikke afskrækket en stor del af respondenterne selv fra at tage ud med en organisation, hvis omstændighederne havde tilladt det.

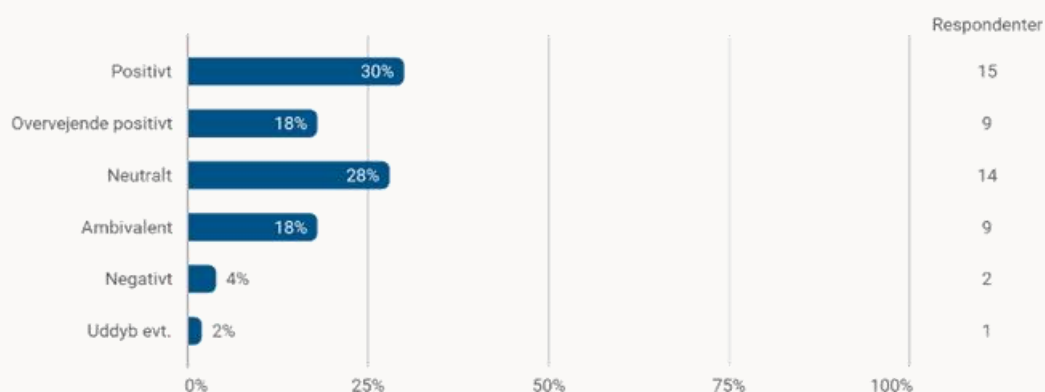
Set i lyset af at de 69 % i undersøgelsen, der har gået på kostskole i opvæksten, ikke har et helt så positivt syn på, hvorvidt de synes, forældrene samlet set fandt en god balance mellem kald/arbejde og forældrerolle sammenlignet med de, der ikke gik på kostskoler, er det interessant, at 64% af respondenterne alligevel har et så positivt syn på opvæksten i udlandet, at de selv kunne have lyst til at blive udsendt.

Forholdet til Danmission

Respondenterne blev ligeledes spurgt til, om deres syn på og evt. forhold til Danmission og fik mulighed for at uddybe i åbne kommentarfelder. Nogle af respondenternes forældre vil have været sendt ud med Dansk Santalmission eller Dansk Missions Selskab, før disse to blev lagt sammen til Danmission i år 2000. Det kan derfor ikke udelukkes, at det for nogle respondenter kan have en indvirkning på, hvorvidt de oplever sig forbundet med eller knyttet til organisationen eller ej.

24 ud af 49 (svarende til 48 %) angav, at de har et positivt forhold til Danmission. 9 personer (18 %) beskrev et ambivalent forhold til Danmission, mens 2 % angav et negativt forhold til Danmission. 14 respondenter svarende til 28 % angav et neutralt forhold til organisationen.

Samlet set har tre fjerdedele (76 %) af respondenterne således et positivt eller neutralt forhold til Danmission.

Figur 28: Forhold til Danmission i dag

Ud fra tallene kan det ikke aflæses, hvad respondenterne specifikt er ambivalente eller kritiske over for i synet på Danmission. Om det skyldes forhold i deres egen opvækst, refleksioner ift. den aktuelle organisation eller noget helt tredje.

Nogle respondenter nævnte i de åbne kommentarfelder, at deres eget syn på mission har en indflydelse på dette område - enten ved at de savner en tydeligere profil på dette område, eller

ved at de har det ambivalent med begrebet mission og det at missionere.

Andre fortalte, at tiden som udstationeret havde haft værdifuld betydning for både et kirkeligt og socialt engagement i Danmark og økonomisk støtte til udviklingsarbejde i udlandet.

Adskillige betoner det vigtige i at tage sig af missionærbørnene og hilser denne dokumentationsrapport velkommen som et led i arbejdet for det.

Ville respondenterne have ønsket en anden opvækst?

Respondenterne blev spurgt til, hvorvidt de ville have ønsket en anden opvækst, end den, de havde i udlandet. De blev ligeledes spurgt til, hvorvidt de i dag ville vælge samme opvækst til deres børn, hvis det havde været muligt.

På spørgsmålet: *“Hvis du kunne spole tiden tilbage, ville du så have valgt opvæksten i udlandet til”* svarede 18 ud af 50 respondenter (36 %), at de havde været rigtig glade for deres opvækst og ikke ville gøre det om. 20 ud af 50 svarede, at de ikke ville have været opvæksten i udlandet foruden, selv om det har haft sine omkostninger. Det svarer til 40 %.

Samlet set er 76 % overordnet set positive. 3 ud af 50 svarende til 6 % er i tvivl om, hvad de ville vælge. 4 ud af 50 (8 %) ville have tilvalgt en opvækst i udlandet, hvis forholdene havde været bedre, mens 5 personer angiver, at de helst ville have været den foruden. Det svarer til knapt 10 %.

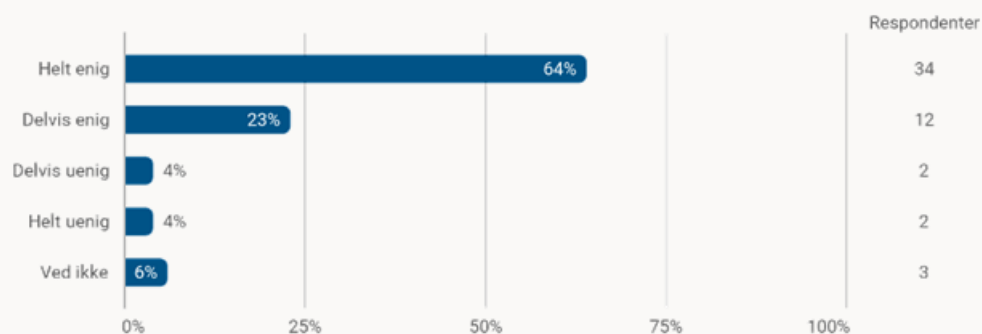
En skrev:

“Jeg føler mig beriget og dybt taknemmelig”

Mens en anden svarede:

“Jeg er ikke blind for, at jeg har fået noget unikt med mig, men jeg havde gerne byttet de år for en helt almindelig leverpostejshverdag i en dansk folkeskole.”

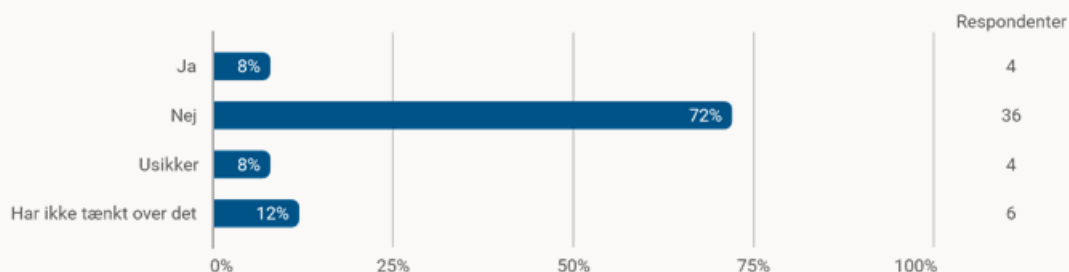
Der blev ligeledes spurgt til, om respondenterne oplevede, at opvæksten havde beriget deres liv. Svarene ses i diagrammet nedenfor, hvor 87 % var helt eller delvist enige, mens 8 % var delvist eller helt uenige og 6 % ikke vidste det.

Figur 29: Oplevelse af, om opvæksten har beriget livet

Ville respondenterne sende deres egne børn på kostskole?

Som det fremgår af diagrammet nedenfor, svarede 36 ud af 50 (svarende til 72 %), at de ikke kunne finde på at sende deres egne børn på kostskole, hvis arbejdet i udlandet krævede det. Således svarede langt størstedelen af respondenterne nej på spørgsmålet, uanset om de selv havde gået på kostskole eller ej. Hhv 4 og 6 personer (hhv 8 % og 12 %) havde enten ikke tænkt over det, eller var usikre. Kun 4 ud af 50 (8 %) svarede ja.

Figur 30: Overvejelser om at sende egne børn på kostskole

I de åbne kommentarfelter havde respondenterne mulighed for at uddybe deres kommentarer. Her gav de fleste udtryk for, at det kunne de enten aldrig finde på, eller at de ville vente med det indtil efterskolealderen. Som det fremgår i denne kommentar:

“Små børn har brug for et trygt hjem og skal ikke på kostskole. Kostskole bør først være aktuelt, når man er så stor, at man stort set kan stå på egne ben, f.eks. vores efterskoler”.

Mens 14 besvarer spørgsmålet med forskellige afskygninger af: *“Aldrig i livet.”*, nævner ganske få, at det ville komme an på omstændighederne.

Opsamling

I denne del af rapporten blev der set nærmere på, hvordan respondenterne havde oplevet at være barn af udsendte, når det kom til forholdet til 'kald', oplevelsen af deres forældres prioriteringer, og synet på dette dengang og i dag. Der blev også set på, hvordan respondenterne i dag tænkte tilbage på opvæksten i udlandet og hvilken betydning, den har haft for deres liv på godt og ondt.

74 % af respondenterne oplevede som børn, at forældrene fandt en nogenlunde god balance mellem arbejdet/kaldet og forælderrollen. Når de i dag som voksne tænker tilbage på det, er tallet faldet til 58 %, der vil erklære sig helt eller delvist enige heri.

De resterende 8% angav, at de ikke vidste det. Respondenterne mente, at deres mor (66 %) var lidt bedre end deres far (56 %) til at finde den gode balance.

De forholder sig en anelse mere kritisk til forældrenes balance mellem arbejdet/kaldet og forælderrollen som voksne. Det gælder især dem, der har gået på kostskole.

Her kan nutidens blik på fortidens begivenheder igen spille ind, og være med til at forklare udviklingen i svarene.

De 69% af respondenterne i undersøgelsen, der havde gået på kostskole i opvæksten, havde ikke et helt så positivt syn på, hvorvidt de synes, forældrene samlet set fandt en god balance mellem kald/arbejde og forælderrolle sammenlignet med dem, der ikke gik på kostskoler.

Alligevel kunne 64 % af respondenterne godt have lyst til at blive udsendt, hvis alder, helbred, job, familieliv mv havde gjort det muligt. Synet på Danmission blev også undersøgt. Her angav størstedelen (76 %), at de havde et positivt eller neutralt forhold til organisationen i dag, 18 % angav at de havde et ambivalent forhold og 2 % havde et negativt forhold til organisationen i dag.

Opsummerende kan man sige, at 87 % gav udtryk for at opvæksten i udlandet har beriget deres liv, og at størstedelen af respondenterne har en overordnet positiv oplevelse af deres opvækst i udlandet - på trods af evt. omkostninger - og gerne ville give deres evt. børn muligheden for det samme, skulle det være aktuelt, men at langt de fleste i så fald ville undlade at sende børnene på kostskole.

En fjerdedel angav, at de havde ambivalente følelser forbundet med dele af opvæksten. Flertallet af respondenterne beskrev, at opvæksten i udlandet eller deres forældres engagement eller oplevelse af kald til arbejdet har haft en stor betydning for deres valg af uddannelse (56%) og job (32%), økonomiske (28%) og tidsmæssige (40%) prioriteringer og engagementer i livet så som frivilligt arbejde og foreningsarbejde (54%). Af de åbne kommentarfelter fremgår også globalt udsyn og tværkulturel forståelse og engagement i både Danmark og udlandet, som noget respondenterne mener, de har taget med sig fra opvæksten i udlandet. 64% angav, at social retfærdighed var vigtigt for dem. Endelig angav halvdelen ønsket om en høj grad af oplevelse af mening eller kald i deres eget arbejdsliv, som noget af det, opvæksten havde betydet for dem.

Livssituation i dag

Det sidste af undersøgelsens 5 hovedtemaer afdækker, hvordan respondenterne oplever deres nuværende livssituation som voksne ud fra en række forhold. Her er der undersøgt respondenternes selvrapporterede vurdering af deres livskvalitet, fysisk helbred, samt evt. forekomst af psykisk lidelse.

Når dette inddrages i undersøgelsen, er det fordi det kan give indikationer på, hvordan opvæksten - herunder for en del af respondenternes vedkommende kostskoleophold - kan hænge sammen med oplevet trivsel. Fundene giver et billede af, hvordan resultaterne fordeler sig i netop dette datamateriale, og kan dermed pege på nogle tendenser og mønstre, der kan være relevante at udforske nærmere i eventuelle fremtidige undersøgelser, uden at de kan bruges til at drage nogle konklusioner. Resultaterne sættes, hvor det er muligt, i perspektiv ved at sammenholde med relevante danske normgrupper.

Følgende undersøges

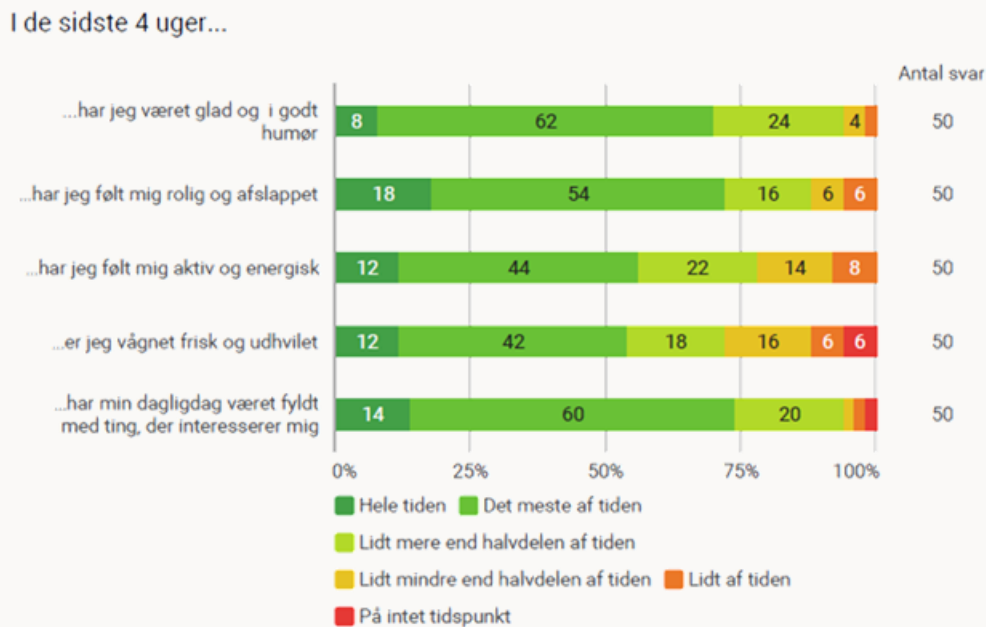
- Der undersøges, hvordan respondenternes generelle trivsel vurderes.
- Der undersøges, hvordan forekomsten af angst, depression ser ud blandt respondenterne samt deres psykisk sundhed og generel livstilfredshed.
- Der undersøges, hvordan respondenternes generelle fysiske sundhed ser ud.

Livskvalitet

Til vurdering af den generelle livskvalitet er der i undersøgelsen anvendt *WHO-5 Well-Being Index*, et internationalt valideret spørgeskema udviklet af Verdenssundhedsorganisationen (WHO). Skemaet består af fem korte udsagn, der måler respondentens subjektive oplevelse af trivsel inden for de seneste to uger. WHO-5 er valgt, fordi det er let at udfylde, har stærk psykometrisk evidens, og fordi der foreligger danske normdata, hvilket muliggør en meningsfuld sammenligning med den generelle befolkning. Derudover anvendes WHO-5 bredt både i forskning og klinisk praksis som en sensitiv indikator for mental trivsel og som

screeningsredskab for depressive symptomer. (World Health Organization, 2024; Bech, Olsen, Kjoller, & Rasmussen, 2003).

I figuren nedenfor ses svarfordelingen hos undersøgelsens respondenter.

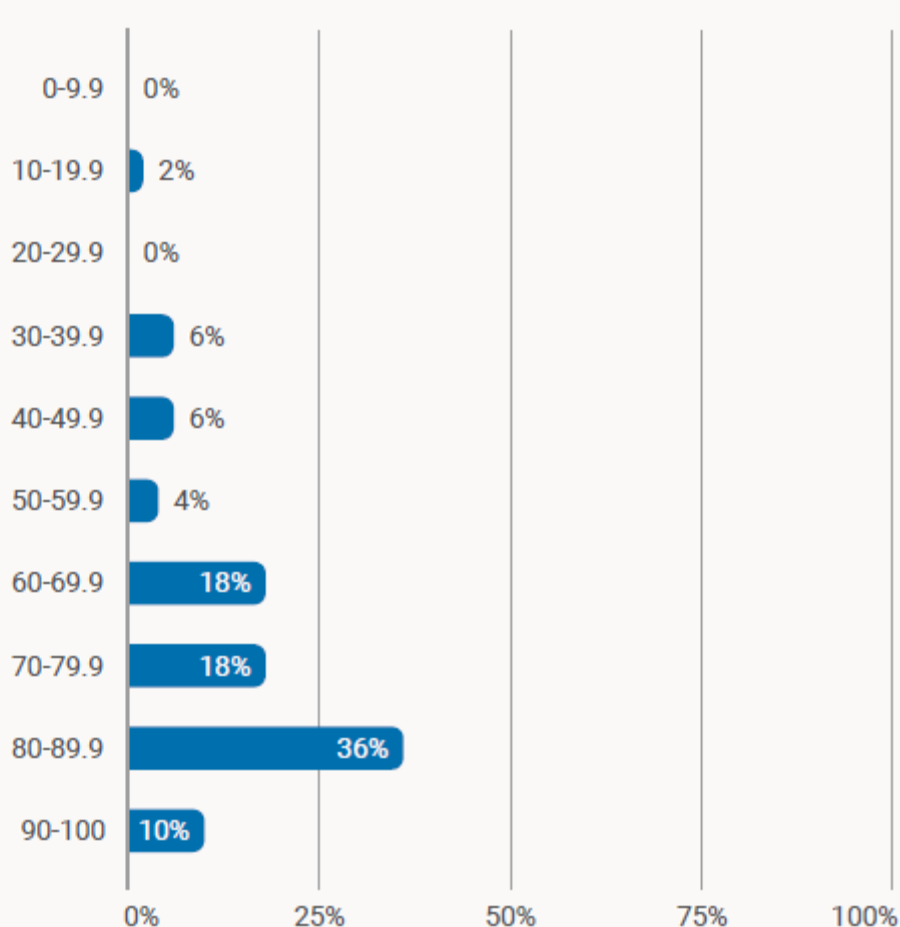
Figur 31: Selvrapporteret trivsel

Respondenterne i undersøgelsen angav generelt høj trivsel, jf. figur 31. Gennemsnittet på 71 point [95 % KI: 66–76] på WHO-5 trivselsindekset ligger omkring 5–10 point højere end forventet ud fra danske normdata for alders- og uddannelsesgruppen (Møller et al., 2023). Dette tyder på, at deltagerne som helhed rapporterer et godt niveau af subjektiv livskvalitet.

Det blev dog observeret, at 6 personer scorede under befolkningsgennemsnittet, og én deltager lå væsentligt lavere end normdata. Ifølge WHO-5's kliniske anbefalinger indikerer en lav score (typisk <50, svarende til <13 i råscore) en mulig risiko for depression eller længerevarende stressproblematik. Disse fund understreger, at selvom gruppen generelt udviser høj trivsel, findes der også variationer, hvor enkelte respondenter kan have en øget sårbarhed.

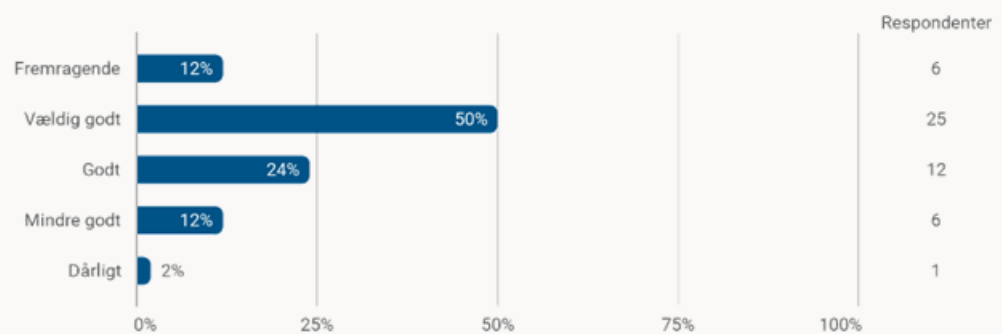
Det er værd at bemærke, at der ikke fremkom forskelle i WHO-5 scores mellem de respondenter, der havde gået på kostskole, og dem, der havde gået på andre typer skoler under forældrenes udstationering. Dette kan indikere, at kostskoleophold i sig selv ikke nødvendigvis er forbundet med lavere trivsel i voksenlivet i denne gruppe.

Samtidig bør det understreges, at kostskoleophold godt kan have haft betydning for enkelte individers oplevelser eller trivsel. Den relativt lille stikprøve gør det vanskeligt at påvise mindre forskelle, og variationer i kontekst (fx skolens kvalitet, relationer til lærere og kammerater, samt forældrenes kontakt under opholdet) kan have haft stor betydning for, hvordan de oplevede kostskolelivet.

Figur 32: Antal respondenter indenfor decimaler af WHO-5 trivselsindex.

Overordnet helbred

Figur 33: Selvvurderet helbred (SF-36)

Selvvurderet helbred (SF-36)

Som det ses i diagrammet ovenfor, rapporterede respondenterne som samlet gruppe et overraskende godt selvvurderet helbred sammenlignet med den danske befolkning generelt. Hele 62 % angav, at deres helbred er *fremragende* eller *vældig godt*, mens man på baggrund af *Danskernes Sundhed 2023* ville forvente, at ca. 25–35 % vurderer deres helbred så positivt (Danskernes Sundhed, 2023). Omvendt angav 14 % (7 personer) deres helbred som *mindre godt* eller *dårligt*, hvilket er lavere end de ca. 20 %, der typisk ses i baggrundsbefolkningen. Resultaterne indikerer dermed, at respondenterne vurderer deres helbred som bedre end befolkningsgennemsnittet.

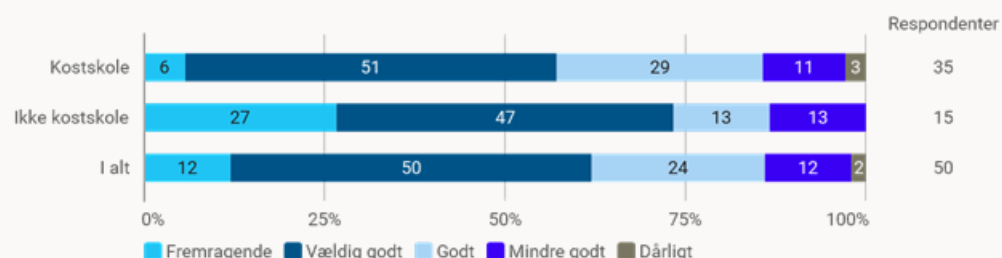
Selektionsmekanismer

Ved fortolkningen af resultaterne er det dog vigtigt at være opmærksom på mulige selektionsmekanismer i stikprøven. Gennemsnitsalderen blandt undersøgelsens respondenter er 58 år. I den generelle befolkning falder selvvurderet helbred typisk med alderen, hvilket gør det særligt bemærkelsesværdigt, at helbredsniveauet i denne gruppe ligger væsentligt over gennemsnittet.

Kostskoleophold og selvvurderet helbred (SF-36)

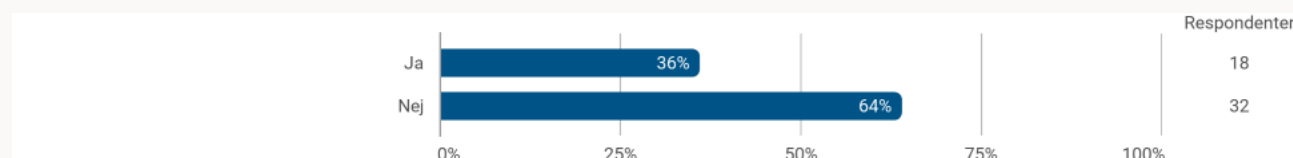
En sammenligning af respondenternes selvvurderede helbred viser tilsyneladende forskelle mellem dem, der har gået på kostskole, og dem, der har benyttet en anden skoleform (se figur 34). Her ser det ud til, at de respondenter, der havde gået på kostskole, rapporterede deres helbred ringere end dem, der ikke havde gået på kostskole. Det er dog vigtigt at understrege, at

respondenter med kostskolebaggrund i gennemsnit er ældre end de øvrige. Da selv vurderet helbred generelt falder med stigende alder, kan en del af forskellene forklares med aldersforskellen mellem grupperne. Når dette tages i betragtning, fremstår helbredsniveauet i begge grupper som bedre end det, man finder i den danske befolkning generelt (*Danskernes Sundhed 2023*).

Figur 34: Selv vurderet Helbred (SF-36) opgjort efter skoleform.

Langvarig sygdom

Figur 35: Forekomst af langvarig sygdom, langvarig eftervirkning af skade, handicap eller anden langvarig lidelse

Som det fremgår ovenfor, angiver i alt 36 % af respondenterne at have en eller anden form for langvarig sygdom. Dette ligger tæt på de ca. 40 %, der ses i befolkningen generelt (*Danskernes Sundhed, 2023*). Set i forhold til gruppens gennemsnitsalder på 58 år kunne man umiddelbart have forventet en lidt højere andel, idet forekomsten af langvarig sygdom typisk stiger med alderen. På den anden side har gruppen et relativt højt uddannelsesniveau, hvilket er kendt for at være forbundet med bedre helbred og lavere sygdomsforekomst, og dette kan bidrage til at forklare resultatet.

De langvarige sygdomme, der rapporteres, er primært af fysisk karakter, herunder kræftsygdomme, bindevævslidelser, diabetes, astma og KOL. En mindre del af respondenterne angiver psykiske diagnoser som depression, ADHD eller generaliseret angst. Disse aspekter af psykisk helbred uddybes nærmere i det følgende afsnit.

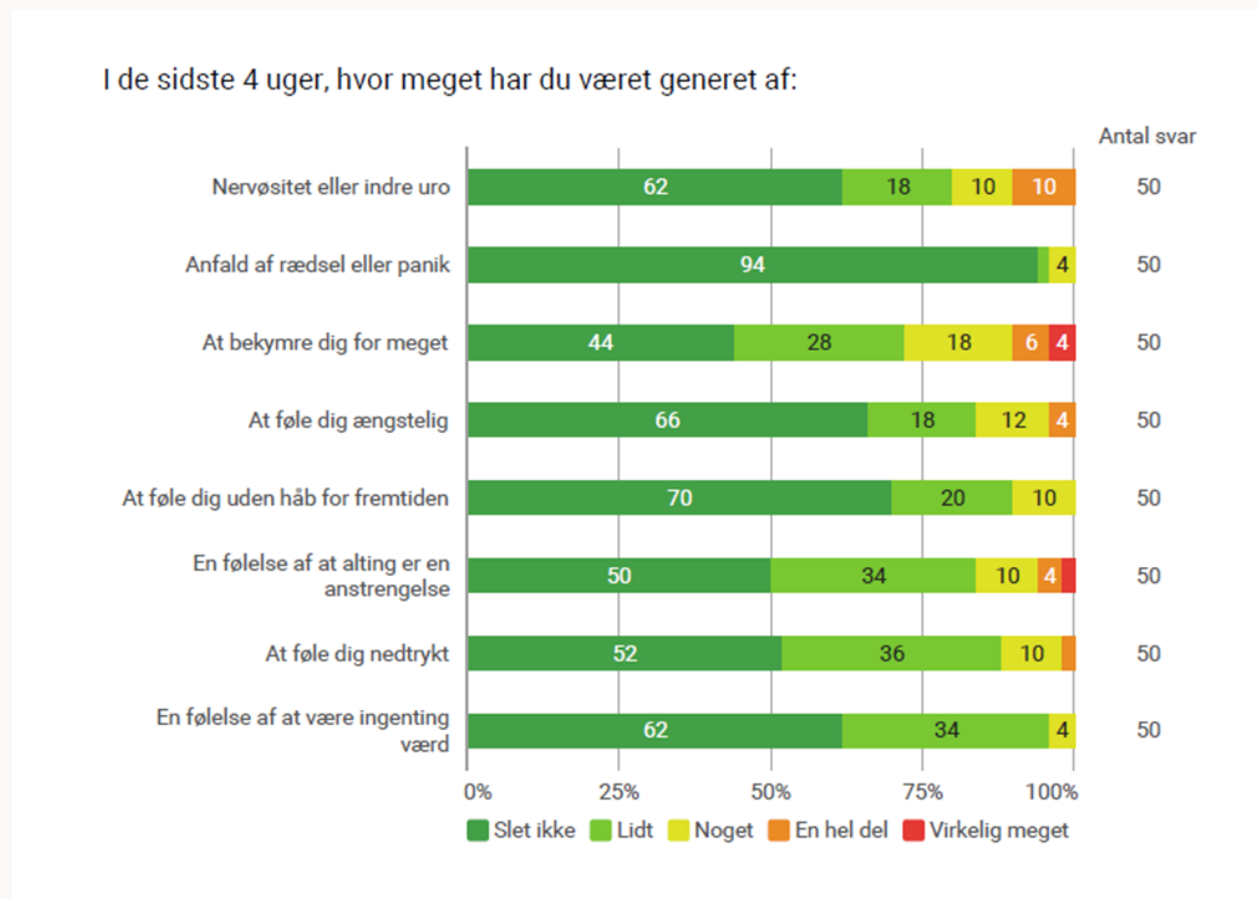
Psykisk trivsel

Blandt respondenterne angav 30 % at have oplevet depression i løbet af deres liv, mens 18 % havde erfaring med angstlidelser. Kun få rapporterede at have lidelserne aktuelt, men 8 personer (16 %) angav at opleve eftervirkninger af tidligere psykiske lidelser. Samlet set betyder det, at 16 % af gruppen har depression (enten nuværende lidelse eller eftervirkninger af depression), og 16 % har angst. Disse tal ligger tæt på befolkningens niveau, hvor den seneste måling med identiske spørgsmål, der måler nuværende angst og depression, fandt 15 % med angst og 14,8 % med depression (*Danskernes Sundhed, 2023*).

Screeningsskemaer for henholdsvis angst (SCL-4 anx) og depression (SCL-6 dep) viser, at 24 % og 16 % af respondenterne har forhøjede værdier. Særligt bemærkelsesværdigt er, at en betydelig del angav at bekymre sig meget, angav mere end ”lidt”, og at 20 % oplevede nervøsitet eller indre uro. Én respondent angav besvarelsen ”lidt” på spørgsmålet om at ville gøre en ende på sit liv, hvor ”lidt” angiver, i hvor høj grad man har mærket det pågældende ”symptom” den sidste uge.

Disse fund matcher, hvad vi i øvrigt ved om eftervirkninger af angst og depression generelt. Det er forventeligt at opleve en eller anden form for eftervirkninger af angst, ligesom det er forventeligt, at ca. halvdelen af dem, der tidligere har haft en depression, oplever en form for eftervirkninger, mens ca. halvdelen ikke gør.

Psykisk belastning målt som *emotional distress* (SCL-8) viste en gennemsnitsværdi på 0,56 (95 % KI: 0,38–0,74), hvilket ligger en smule højere end det forventede i den danske befolkning (Petersen MW et al., 2020). Der foreligger dog ikke normtal specifikt for aldersgruppen, hvilket formodentligt kan bidrage til forskellen. Figur 36 viser fordelingen af svarene på de enkelte spørgsmål.

Figur 36: SCL-8 Psykisk belastning. Andel af respondenter i hver svarkategori for de 8 spørgsmål.

Psykisk trivsel og tidligere undersøgelser

Resultaterne fra denne undersøgelse synes at ligge tæt på niveauet i den danske befolkning. Som nævnt rapporterede 16 % af deltagerne depression (nuværende eller eftervirkninger) og 16 % angst, hvilket svarer til tallene i den nationale sundhedsprofil (ca. 15 % for både angst og depression; Danskernes Sundhed, 2023). Internationale undersøgelser har dog tidligere peget på en forhøjet risiko i denne gruppe. Blandt andet fandt Crossman og Wells (2017) i deres omfattende undersøgelse blandt voksne missionærbørn, at næsten halvdelen rapporterede symptomer på depression, og en tredjedel angav betydelig angst. Deres undersøgelse var imidlertid - på linje med denne - baseret på selvrapporterede symptomer og tilfældig stikprøve, hvilket begrænser generaliserbarheden.

Forskelle i metode og måleinstrumenter gør desuden direkte sammenligning vanskelig. Hvor den danske befolkningsundersøgelse og denne undersøgelse benytter validerede skemaer

(SCL-90 subskalaer, WHO-5), har en del internationale undersøgelser arbejdet med bredere eller mindre standardiserede spørgsmål. På trods af dette er det stadig bemærkelsesværdigt, at vores data ikke peger på en overhyppighed af angst og depression i forhold til den almene befolkning. Dette resultat adskiller sig fra dele af den eksisterende litteratur og kan enten afspejle reelle forskelle i sample, alder, kontekst og tid, eller metodiske forskelle i dataindsamlingen.

Opsamling

I denne del er det blevet undersøgt, hvordan respondenterne oplever deres nuværende livssituation, med fokus på livskvalitet, fysisk og psykisk helbred.

Generelt rapporterede respondenterne en høj livskvalitet. WHO-5-trivselsindekset viste et gennemsnit på 71 point, hvilket lå 5–10 point over normdata for tilsvarende alders- og uddannelsesgrupper. Der forekom variationer, idet enkelte scorede markant lavere og dermed kunne være i risiko for depression eller længerevarende stress. Der blev ikke fundet tydelige forskelle mellem respondenter, der havde gået på kostskole, og dem med andre skoleformer, men små stikprøver og individuelle oplevelser kunne skjule mindre effekter.

Den selvvaluerede fysiske helbredstilstand (SF-36) viste, at 62 % af deltagerne vurderede deres helbred som fremragende eller vældig godt, hvilket var markant højere end forventet ud fra danske normer. Omvendt angav 14 % mindre godt eller dårligt helbred, hvilket var lavere end forventet. Forskelle mellem kostskole- og ikke-kostskolegrupper kunne delvist forklares af aldersforskelle, men samlet set vurderede begge grupper helbredet bedre end den danske befolkning.

Langvarig sygdom forekom hos 36 % af respondenterne, primært fysiske sygdomme som kræft, bindevævslidelser, diabetes, astma og KOL, mens psykiske diagnoser som depression og ADHD var sjældnere. Forekomsten lå tæt på danske normer, men kunne forventes at være højere på grund af gruppens gennemsnitsalder. Det høje uddannelsesniveau i gruppen kan have haft en beskyttende effekt.

Psykisk trivsel målt via selvrapporteret depression og angst viste, at 16 % havde depression (eller eftervirkninger heraf), og 16 % havde angst, hvilket svarede til forekomsten i den generelle befolkning. Screening med SCL-instrumenter indikerede, at 24 % og 16 % havde forhøjede værdier for henholdsvis angst og depression, mens gennemsnitlig psykisk belastning (emotional distress) var let forhøjet i forhold til danske normer. Flere respondenter oplevede bekymring og nervøsitet, men alvorlige symptomer var sjældne. Dette adskiller sig fra flere internationale studier, der havde peget på en højere forekomst blandt tidligere udsendte børn.

Opsummeret pegede resultaterne på, at gruppen generelt trives godt, har højt selvvurderet helbred og livskvalitet, og at forekomsten af fysisk og psykisk sygdom ligger på niveau med den danske befolkning.

Opvækstens betydning for respondenternes liv

I slutningen af spørgeskemaet, blev respondenterne bedt om med deres egne ord at beskrive, hvilken betydning de oplever opvæksten i udlandet har haft for deres liv.

Svarene var righoldige og rummede flere nuancer, end der er mulighed for at gengive, men falder stort set i fire overordnede kategorier:

56 % (28/50) nævnte udelukkende *positive* forhold: Respondenterne oplyste en række kompetencer, de også i dag skønner på.

24 % (12/50) svar fremtrådte *ambivalente*: Respondenterne fremhævede både positive og negative indvirkninger på livet sidenhen.

4 % (2/50) fremstod udelukkende eller primært *kritiske*.

16 % (8/50) *ukendt*: Respondenter skrev *ved ikke*, henviste til egne svar tidligere i undersøgelsen eller angav neutralt, at opvæksten var et faktum. Vi kan derfor ikke vide hvilken kategori, de vil falde i.

Nedenfor følger tre eksempler, der er repræsentative for de kvalitative svar herpå, så respondenterne får det sidste ord:

“Positiv holdning til mine medmennesker, bedre social adfærd og samvær, dybere religiøst forhold, udvidet horisont, tæt søskende-forhold, formentlig mere modenhed med ledelsesopgaver, bedre forhold til det engelske sprog, såvel mundtligt som skriftligt”

“Det har beriget mit liv at få hjerte for, og indblik i verdens nød og et større udsyn, men har nok også gjort, at jeg nok har været udfordret i selv at balancere familieliv/parforhold og arbejde og opmærksomhed på, hvordan man bygger en nær relation og håndterer og deler følelser”

"Min opvækst i udlandet har ikke udelukkende været negativ, men det at vi som børn var 'underlagt' primært min fars kald, og at det havde fokus meget af den tid, vi var ude. Min opvækst har i høj grad påvirket min relation til mine forældre, da jeg ikke havde dem i den vigtige tid, da jeg var (i skoleårene, red.). Jeg har ikke efterfølgende fået et nært forhold til dem. Jeg døjer desuden med manglede selvtillid og manglede selvværd, og jeg tænker, at den store årsag til det, er min opvækst." (alder sløret, red.)

Respondenternes oplevelse af eventuelle mangler i spørgeskemaet

I spørgeskemaet fik respondenterne mulighed for at tilkendegive, om de oplevede, at der var noget, de savnede at blive spurgt ind til i spørgeskemaet. Flere angav, at de oplevede skemaet havde været dækkende, og at de ikke havde savnet at blive spurgt til noget. Der blev udtrykt taknemmelighed for, at undersøgelsen blev sat i værk. Et par respondenter havde ønsket, at spørgsmålene om relationen til søskende havde været mere uddybende mhp. evt. adskillelse fra søskende, og den betydning det kunne have for relationen i dag.

Et par respondenter angav, at de gerne ville være blevet spurgt ind til hvilke tropesygdomme, de havde fejlet under tiden i udlandet. Flere respondenter skrev, at der i udformningen af spørgsmålene kunne være taget mere højde for de respondenter, der blev født i udlandet. Enkelte påpegede, at der ved enkelte spørgsmål ikke var en stor nok spredning ift. at angive antallet af år, man havde været udsendt, da maksimum var 18 år. Én havde et ønske om, at der blev spurgt endnu mere indgående ind til, hvordan personalet på kostskolen viste omsorg og trøstede.

Afrunding

Det er håbet, at denne rapport har givet et indblik i, hvordan opvæksten har set ud for de personer, der valgte at dele deres erfaringer i denne undersøgelse. Forhåbningen er, at den har bidraget til at skabe indsigt og nuancer i de mange forskellige historier, som rapporten på samme tid fortæller – historier om udfordringer, glæder, styrker, smerte, traumer, relationer og oplevelser, som hver især har præget livet for respondenterne.

Undersøgelsens fund understreger vigtigheden af, at børns trivsel ifm. udsendelse til udlandet tages alvorligt, og i fremtiden er der en række væsentlige aspekter af opvæksten, som kunne afdækkes i videre undersøgelser, med henblik på at videreudvikle støtten til styrkelse af børns og familiers trivsel under udsendelse.

En stor tak skal endnu engang lyde til alle, der har delt deres personlige fortællinger. Det er med til ikke blot at forstå fortiden bedre, men også til at kvalificere, hvordan der kan skabes de bedst mulige forudsætninger for familier, der i fremtiden udsendes – hvad enten det er gennem Danmission eller i andet regi.

Må erfaringerne fra undersøgelsen bidrage til refleksion, forståelse, og viden i håbet om at fremtidige udsendelser kan gennemføres med størst mulig trivsel og tryghed for både børn og voksne.

“You can’t go back and change the beginning, but you can start where you are and change the ending.” C.S. Lewis

Litteraturliste

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Anderäs, L. (2009). Enkätundersökning bland missionärsbarn. Från utlandsskolorna under perioden 1966-2004. Pingst Internationellt.

Ahn, Sangnam et Al. 2024. Lifetime adversity predicts depression, anxiety, and cognitive impairment in a nationally representative sample of older adults in the United States. *J Clin Psychol*. 2024 May ; 80(5): 1031–1049. doi:10.1002/jclp.23642.

Asplund, J. (1983): *Tid, Rum, Individ och Kollektiv*. Kap. 4: Hvad är socialpsykologi? Liber Förlag, Stockholm.

Bech, P., Olsen, L. R., Kjoller, M., & Rasmussen, N. K. (2003). Measuring well-being rather than the absence of distress symptoms: A comparison of the SF-36 Mental Health subscale and the WHO-Five Well-Being Scale. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12(2), 85–91. <https://doi.org/10.1002/mpr.145>

Bergås, U. (2008). Barnas plass i misjonshistorien. En dokumentationsrapport om barns erfaringer fra Normisjons internatskoler i utlandet. Normisjon.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1951). *Maternal Care and Mental Health*. World Health Organization.

Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview*. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76). New York: Guilford Press.

Bushong, Lois. 2013. *Belonging everywhere and nowhere - Insights into counseling the globally mobile*. Indianapolis, Indiana, USA: Mango tree Intercultural services.

Børne- og Undervisningsministeriet. (2025, maj 27). *Se de nye tal for folkeskoleelevernes trivsel*. Uvm.dk.

Børns Vilkår. (2023). Mobning <https://bornsvilkar.dk/mobning>

Campbell, Jennifer, Paul D. Trapnell, Steven Heine, Ilana Katz, Loraine Lavalley & Darrin Lehman. 1996. Self-Concept Clarity: Measurement, Personality Correlates, and Cultural Boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 141–156.

Carstensen, T. B. W., Ørnbøl, E., Fink, P., Jørgensen, T., Dantoft, T. M., Madsen, A. L., Buhmann, C. C. B., Eplov, L. F., & Frostholm, L. (2020). *Adverse life events in the general population - a validation of the cumulative lifetime adversity measure*. *European journal of psychotraumatology*, 11(1), 1717824.

Christensen, E. (1992): Omsorgssvigt? En rapport om de 0-3-årige baseret på sundhedsplejerkers viden. Socialforskningsinstituttets rapport 92:7.

Christensen, Maria & Madsen, Svend Løbner. 2012. *Flerkulturelle rødder. Styrker og udfordringer ved en flerkulturel opvækst*. Viborg. Dansk Psykologisk Forlag.

Collins, N. L. (1996). *Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810–832.

Coughlin, S. S. (1990). *Recall bias in epidemiologic studies*. *Journal of Clinical Epidemiology*, 43(1), 87–91. [https://doi.org/10.1016/0895-4356\(90\)90060-3](https://doi.org/10.1016/0895-4356(90)90060-3)

Crossman, Tanya. 2016. *Misunderstood. The impact of growing up overseas in the 21st century*. United Kingdom. Summertime Publishing.

Crossman, T., & Wells, L. (2022, June 7). *Caution and Hope: The Prevalence of Adverse Childhood Experiences in Globally Mobile Third Culture Kids*. Retrieved from <https://www.tcktraining.com/research/caution-and-hope-white-paper>

Crossman, T., Vahey Smith, E., & Wells, L. (2022, December 8). *TCKs at Risk: Risk Factors and Risk Mitigation for Globally Mobile Families*. Retrieved from <https://www.tcktraining.com/research/tcks-at-risk-white-paper>

Crossman, T., Wells, L., Vahey Smith, E., & McCall, L. (2023, October 26). Sources of Trauma in International Childhoods: Providing individualized support to increase positive outcomes for higher risk families. Retrieved from <https://www.tcktraining.com/research/sources-of-trauma-white-paper>

Danbolt, L. D. i: Danbolt, Engedal, Hestad, Lien & Stifoss-Hanssen (red.) (2014): *"Religionspsykologi"*, Gyldendal Akademisk

Danmarks Statistik. (2025). *BEFOLK1: Befolkningen 1. januar efter køn, alder og civilstand* [Datasæt]. Danmarks Statistik. <https://www.statbank.dk/BEFOLK1>

Davis, Pamela, Suarez, Elisabeth C, Crawford, Nancy A. & Reh fuss, Mark C. *Reentry Program Impact on Missionary Kid Depression, Anxiety, and Stress: A Three-Year Study* Journal of Psychology and Theology

Datatilsynet. 2021, 26. november . *Generelt om forskning og statistik*
<https://www.datatilsynet.dk/emner/forskning-og-statistik/generelt-om-forskning-og-statistik>

Drønen, Thomas & Marianne Skjortnes (red). 2010. *Med hjertet på flere steder. Om barn, misjon og flerkulturell oppvekst*. Trondheim, Tapir akademisk forlag.

Due, E. F., Jensen, C. M., & Techow, M. K. (2021). »Jeg har lært, at jeg ikke er alene« – En undersøgelse af en gruppeinterventions indvirkning på trivslen hos missionærbørn og børn af

andre tidligere udsendte. Dansk Tidsskrift for Teologi Og Kirke, 48(2). Hentet fra <https://tidsskrift.dk/dttk/article/view/127495>

Elder, G. H. (1994). Time, human agency, and social change: Perspectives on the life course. *Social Psychology Quarterly*, 57(1), 4–15.

Elklit, A., Karstoft, K.-I., Lahav, Y., & Andersen, T. E. (2016). Attachment and posttraumatic stress disorder in multiple trauma samples. *Journal of Psychiatry*, 19(3), 370

Fisher, S., Frazer, N., & Murray, K. (1986). Homesickness and health in boarding school children. *Journal of Environmental Psychology*, 6(1), 35–47.

Frankl, Viktor E. (1980). *Det overhørte råb om mening: psykoterapi og humanisme*. Gyldendal

Gathorne-Hardy, J. (1977). *The public school phenomenon: 597–1977*. London: Hodder and Stoughton.

Gilbert, Kathleen. 2008. Loss and Grief between and Among Cultures: The Experience of Third Culture Kids. *Illness, crisis and Loss*. Sage Journals

Groves, R. M., Fowler, F. J., Couper, M. P., Lepkowski, J. M., Singer, E., & Tourangeau, R. (2009). *Survey methodology* (2nd ed.). Wiley.

Hardt, J., & Rutter, M. (2004). Validity of adult retrospective reports of adverse childhood experiences: Review of the evidence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(2), 260–273.

Herman, J. L. (1992). *Trauma and recovery: The aftermath of violence—from domestic abuse to political terror*. New York, NY: Basic Books.

- Howes, C., & Spieker, S. (2008). Attachment relationships in the context of multiple caregivers. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 317–332). New York: Guilford Press.
- Huff, J. (2001). Parental attachment, reverse culture shock, perceived social support, and college adjustment of missionary children. *Journal of Psychology and Theology*, 29(3),
- Jørgensen, Torben, Erik Christensen & Jens Peter Kampmann. 2011. “*Den videnskabelige protokol.*” I: *Klinisk forskningsmetode: En grundbog* (3rd ed., s. 153–198). Redigeret af Jørgensen, Torben, Erik. Christensen & Jens Peter Kampmann. (Red.), Munksgaard Danmark.
- Killén, Kari (2004, 3. udg.): *Omsorgssvigt- alles ansvar*. 3. udgave. Hans Reitzels Forlag
- Killguss, Beata Mariam. 2008. “Identity and the Need to Belong: Understanding Identity Formation and Place in the Lives of Global Nomads”. *Journal of illness, crisis and loss*. 16, (2).
- Kvale, Steinar & Brinkman, Svend. 2015. *Interview*. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk. Hans Reitzels Forlag
- van der Kolk, B. A. (2014). *The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma*. New York: Viking.
- Lev Uden Vold. (2018). *Socialfaglig definition af psykisk vold i nære relationer*.
<https://levudenvold.dk/viden-om-vold/publikationer/socialfaglig-definition-af-psykisk-vold-i-naere-relationer>
- Lie & Abrahamsen. (2009). Oppvekst og skolegang i utlandet. Spørreundersøkelse om oppvekst i utlandet, med vekt på skolegang i regi av Det Norske Misjonsselskap (NMS) og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM). Rapport IRIS.
- Luyten, P., Malcorps, S., Bateman, A., & Fonagy, P. (2024). Mentalizing individuals, families and systems: Towards a translational socioecological approach.

Lyk-Jensen, S.V., et al. (2017): Børn, der oplever vold i familien. SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. I M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Red.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (s. 121–160).

Mickelson, K. D., Kessler, R. C., & Shaver, P. R. (1997). *Adult attachment in a nationally representative sample. Journal of Personality and Social Psychology*, 73(5), 1092–1106.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.5.1092>

Minoura, Y. (1992): A sensitive period for the incorporation of a cultural meaning system: A study of Japanese children growing up in the United States

Moore, A. M., & Barker, G. G. (2012). Confused or multicultural: Third culture individuals' cultural identity. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(4), 553–562

Møller, T., Jensen, H., & Hansen, P. (2023). *National norms of mental health for the Danish general population*. Syddansk Universitet.

Nielsen, H. (2019). Det danske missionsselskabs historie 1821–1985. Bind 2: Mission i en forandret verden (1. udgave). Danmission.

Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell.

Pargament, K. I. (2007). *Spiritually integrated psychotherapy: Understanding and addressing the sacred*. The Guilford Press

Petersen, M. W., Andersen, L. H., & Bruckner, T. A. (2020). The BDS checklist as measure of illness severity: A cross-sectional cohort study in the Danish general population, primary care and specialised setting. *BMJ Open*, 10(12),

Pollock, David; Ruth Van Reken & Michael Pollock. 2017. *Third Culture Kids. Growing Up Among Worlds*. 3rd. Edition. Boston: Nicholas Brealey Publishing.

Rutter, M. (1981). *Maternal deprivation reassessed* (2nd ed.). Harmondsworth: Penguin.

Schaverien, J. (2004). Boarding School: The Trauma of the 'Privileged' Child. *Journal of Analytical Psychology*, 49(5), 683–705.

Schaverien, J. (2011). *Boarding School Syndrome: The Psychological Trauma of the Privileged Child*. Routledge.

Schnell, T. (2021). *The Psychology of meaning in life*. Routledge.

Seery, M. D., Holman, E. A., & Silver, R. C. (2010). Whatever does not kill us: cumulative lifetime adversity, vulnerability, and resilience. *Journal of personality and social psychology*, 99(6), 1025–1041. <https://doi.org/10.1037/a0021344>

Selmer, J., & Lam, H. (2003). "Third-culture kids" future business expatriates?

Techow, Maria. 2011. Børns opvækst og trivsel ved Den Danske Skole i Tanzania. En dokumentationsrapport og undersøgelse af børns erfaringer og oplevelser fra skoletid ved Den Danske Skole i Tanzania i perioden 1987-2009. Dokumentationsrapport afleveret til Luthersk Mission International, 2011.

Thurber, C. A., & Walton, E. A. (2012). Preventing and addressing bullying in boarding schools. *Journal of Adolescence*, 35(1), 153–158.

Turner, R. J., & Lloyd, D. A. (1995). *Lifetime traumas and mental health: The significance of cumulative adversity*. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(4), 360–376.
<https://doi.org/10.2307/2137325>

Useem, Ruth Hill. 1973. "*Third Cultural Factors In Educational Change*" I *Cultural Factors in School learning*, redigeret af Cole Brembeck & Walker Hill. Lexington, MA: Lexington Books p. 122

van IJzendoorn, M. H., & Kroonenberg, P. M. (1988). Cross-cultural patterns of attachment: A meta-analysis of the Strange Situation. *Child Development*, 59(1), 147–156..

Walford, G. (1986). *Life in public schools*. London: Methuen.

Wilson, Jessie K. 2013. Exploring the Past, Present, and Future of Cultural Competency Research: The Revision and Expansion of the Sociocultural Adaptation Construct. Ph.D. afhandling indleveret ved Victoria

World Health Organization. (2024). *The World Health Organization–Five Well-Being Index (WHO-5)* (WHO/UCN/MSD/MHE/2024.1). Geneva:

Bilag

1. Opfølgning
2. Spørgeskema

Bilag 1: Mulighed for afgrænset psykologforløb

Hvis du på baggrund af svære oplevelser under dine forældres udsendelse ønsker opfølgende samtaler hos psykologer eller psykiatere, kan du benytte nedenstående link til Styrk Familierne.

<https://styrkfamilierne.dk/for-fagpersoner/organisationer/psykologfaglig-hjaelp-til-den-udstationerede-familie/opfoelgning-ved-foraeldres-udsendelse/>

Hele forløbet fra henvendelse til afslutningen af forløbet foregår under tavshedspligt, og der videregives ikke oplysninger til Danmission eller andre om dette. Undersøgelsens projektmedarbejdere fra Styrk Familierne indgår heller ikke behandlingsteamet under udarbejdelsen af undersøgelsen.

Du kan henvises til et afgrænset gratis psykologforløb, hvis psykologfaglig visitator i Styrk Familierne vurderer, at du opfylder kriterierne for denne ordning.

Kriterier for denne ordning er, at du under din udstationering med Danmission, og inden du var fyldt 18 år:

1. har været offer for seksuelle krænkelser eller seksuelle overgreb
2. har været offer for fysisk vold eller trusler
3. har været udsat for andre traumatiske oplevelser, der har givet psykiske udfordringer i livet efterfølgende.
4. har været udsat for omsorgssvigt, der har givet psykiske udfordringer i livet efterfølgende.

Hvis du visiteres til et afgrænset gratis psykologforløb, vil du inden for en uge blive kontaktet af en behandler, der tilbyder dig tider til samtaler. Behandlingsteamet består af psykologer og psykiatere fra Styrk Familierne, psykologer og terapeuter ansat andre steder og i selvstændig praksis. Alle med specialviden og faglige kompetencer inden for udstationering.

Bilag 2: Nummereret spørgeskema

Baggrund og formål

Danmission har gennem flere årtier udsendt medarbejdere til lande i Afrika, Mellemøsten og Asien. Medarbejderne havde ofte familien med, og de fleste af børnene gik på dagskoler eller kostskoler i udlandet.

Danmission sætter nu gang i en bredt anlagt undersøgelse af de pågældendes oplevelser af deres skolegang og opvækstvilkår i udlandet. Vi ønsker en nuanceret undersøgelse, der både indrammer det positive og negative, som tiden i udlandet har ført med sig.

Hvorfor sætter vi gang i undersøgelsen?

I Norge er der stort fokus på, at nogle børn af udsendte medarbejdere fra norske missionsorganisationer har været udsat for omsorgssvigt og overgreb. Sagerne fra Norge giver anledning til, at Danmission vil undersøge, hvilken betydning det kan have haft at være skolebarn i udlandet. Vi ønsker på den måde at give stemme til dem, der var børn dengang, og være lydhøre over for deres oplevelser.

Vi håber på at få et fyldestgørende og nuanceret historisk indblik i, hvordan det har været at være barn af udsendte medarbejdere i regi af Danmission, og hvilken betydning det kan have haft for dem senere i livet.

Hvem kan deltage i undersøgelsen?

Alle tidligere skolebørn, hvis forældre har været udsendt af Danmission, opfordres til at deltage i undersøgelsen – uanset hvor de har været udsendt til, og om de har gået på kostskole eller ej. Man skal være minimum 18 år for at deltage i undersøgelsen.

Om undersøgelsen

Undersøgelsen fokuserer særligt på tilknytning til forældre og pårørende, og hvilken betydning eventuelle skift i relationer og flytninger kan have haft for det enkelte barn. Vi undersøger, i hvilken grad de tidligere skolebørn har opnået særlige kompetencer eller sidder tilbage med udfordringer som følge af opvæksten i udlandet. Vi undersøger også, hvorvidt børnene eventuelt har været udsat for traumatiske hændelser, såsom omsorgssvigt, krænkelser og overgreb. I disse tilfælde tilbyder Danmission støtte gennem en gratis psykologordning. Din anonyme besvarelse i denne undersøgelse vil ikke have nogen indflydelse på en evt. anmodning om afgrænset psykologforløb.

Undersøgelsen er anonym og varetages af organisationen Styrk Familierne med afdelingsleder Maria Techow som hovedansvarlig. Maria Techow er specialist i klinisk psykologi og har erfaring med tidligere lignende undersøgelse, med 'Third Culture Kids' og med screening af og forløb med udsendte familier.

Undersøgelsen kvalificeres og understøttes af en referencegruppe med en repræsentant fra Dansk Missionsråd, et barn af en tidligere udsendt medarbejder, en repræsentant fra Styrk Familierne og en repræsentant fra Danmission.

Resultaterne fra undersøgelsen vil indgå i Styrk Familiernes forskning på området og bidrage til en øget viden om børn, der er vokset op i udlandet, fordi deres forældre har været udsendt (Third Culture Kids).

Har du spørgsmål? Kontakt da:

Julie Koch, generalsekretær i Danmission, +45 61 16 77 88, jko@danmission.dk

Caroline Winther, vicegeneralsekretær i Danmission og medlem af referencegruppen, +45 41 99 93 03, cw@danmission.dk

Maria Kofod Techow, hovedansvarlig for undersøgelsen og afdelingsleder hos Styrk Familierne, +45 29 70 37 00, mkt@styrkfamilierne.dk.

Det er muligt at deltage ind til den 4. august 2025.

Du er som barn af tidligere udsendte fra Danmission inviteret til at deltage i denne spørgeskemaundersøgelse, der foretages uvildigt af Kompetenceenhed for Udstationerede, Styrk Familierne, der er dataansvarlige, og Rambøll Management Consulting, der er databehandlere. Danmission får ikke adgang til data hos henholdsvis Styrk Familierne og Rambøll.

For at sikre validiteten i undersøgelsen har Styrk Familierne foretaget en verificering af dig som relevant deltager i undersøgelsen (at du er barn af udsendt), før du har fået tilsendt link til dette spørgeskema. Verificeringen er sket på baggrund af den information om dine forældres navne, som du indledningsvist har oplyst. Dine oplysninger er blevet sammenholdt med en liste over navne på alle tidligere udsendte medarbejdere. Listen har Danmission stillet til rådighed for Styrk Familierne.

Verificering af respondenter er med andre ord foregået separat fra selve spørgeskemaundersøgelsen, som du efterfølgende har fået tilsendt som et link. Oplysningerne om dine forældres navne kan ikke kobles med dine besvarelse af spørgeskemaet. Din anonymitet i undersøgelsen er dermed sikret i overensstemmelse med GDPR-lovgivningen.

Indsamling af data sker med det formål at udarbejde en dokumentationsrapport, der undersøger opvækstvilkårene for børn af tidligere udsendte i Danmission. Rapporten vil blive offentliggjort på Danmissions hjemmeside, ved efterfølgende formidling på konferencer og evt. i danske såvel som internationale fagtidsskrifter.

Behandlingen af personoplysninger sker i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen. Undervejs i projektet er alle data beskyttet af Rambølls databeskyttelse. Al data anonymiseres, og data slettes ved projektets ophør efter udgivelse af rapporten og evt. formidling igennem artikel eller lign., dog senest 31.12.2026. De isolerede data indsamlet til brug for verificering af respondenter slettes også umiddelbart efter undersøgelsens afslutning.

Om behandling af dine data i projektet henvises til Rambølls [datasikkerhedspolitik](#)

Samtykke til at deltage i undersøgelsen

- ☐ Jeg bekræfter, at jeg har læst ovenstående information og ønsker at deltage i undersøgelsen.
- ☐ Jeg bekræfter i den forbindelse, at jeg har forstået, at min besvarelse vil indgå anonymt i ovenfor nævnte dokumentationsrapport, og vil indgå anonymt i formidling ved konferencer og publicering af artikel forfattet og afholdt af Kompetenceenhed for Udstationerede, Styrk Familierne.

1. Køn

- (1) ☐ Mand
- (2) ☐ Kvinde
- (3) ☐ Andet
- (4) ☐ Ønsker ikke at angive

Baggrundsplysninger

2. Hvor gammel er du?

- (18) ☐ 18
- (19) ☐ 19
- (20) ☐ 20
- (21) ☐ 21
- (22) ☐ 22
- (23) ☐ 23
- (24) ☐ 24
- (25) ☐ 25
- (26) ☐ 26
- (27) ☐ 27

(28) ○ 28

(29) ○ 29

(30) ○ 30

(31) ○ 31

(32) ○ 32

(33) ○ 33

(34) ○ 34

(35) ○ 35

(36) ○ 36

(37) ○ 37

(38) ○ 38

(39) ○ 39

(40) ○ 40

(41) ○ 41

(42) ○ 42

(43) ○ 43

(44) ○ 44

(45) ○ 45

(46) ○ 46

(47) ○ 47

(48) ○ 48

(49) ○ 49

(50) ○ 50

(51) ○ 51

(52) ○ 52

(53) ○ 53

(54) ○ 54

(55) ○ 55

(56) ○ 56

(57) ○ 57

(58) ○ 58

(59) ○ 59

(60) ○ 60

(61) ○ 61

(62) ○ 62

(63) ○ 63

(64) ○ 64

(65) ○ 65

(66) ○ 66

(67) ○ 67

(68) ○ 68

(69) ○ 69

(70) ○ 70

(71) ○ 71

(72) ○ 72

(73) ○ 73

(74) ○ 74

(75) ○ 75

(76) ○ 76

(77) ○ 77

(78) ○ 78

(79) ○ 79

(80) ○ 80

(81) ○ 81

(82) ○ 82

(83) ○ 83

(84) ○ 84

(85) ○ 85

(86) ○ 86

(87) ○ 87

(88) ○ 88

(89) ○ 89

(90) ○ 90

(91) ○ 91

(92) ○ 92

(93) ○ 93

(94) ○ 94

(95) ○ 95

(96) ○ 96

(97) ○ 97

(98) ○ 98

(99) ○ 99

(100) ○ 100

(101) ○ 101

(102) ○ 102

(103) ○ 103

(104) ☐ 104

(105) ☐ 105

(106) ☐ 106

(107) ☐ 107

(108) ☐ 108

(109) ☐ 109

(110) ☐ 110

Baggrundsoplysninger

3. Hvad er dit højeste niveau af færdiggjort uddannelse?

(1) ☐ Grundskole (0.-10.kl)

(2) ☐ Ungdomsuddannelse (fx gymnasium/STX), HHX, HTX, erhvervsuddannelse)

(8) ☐ Erhvervsfaglig uddannelse

(3) ☐ Kort videregående uddannelse

(4) ☐ Mellemlang uddannelse

(5) ☐ Lang videregående uddannelse eller PHD Uddannelse

(6) ☐ Ingen uddannelse

(7) ☐ Andet

4. Nuværende beskæftigelse

- (1) ☐ Lønmodtager
- (2) ☐ Selvstændig
- (16) ☐ Lederstilling, forsker, eller lign. specialistniveau
- (13) ☐ Studerende
- (14) ☐ Ledig
- (9) ☐ Pensionist
- (11) ☐ Fleksjob (Uddyb gerne årsag) _____
- (3) ☐ Førtidspensionist (Uddyb gerne årsag) _____
- (5) ☐ Sygemeldt
- (10) ☐ Andet (Orlov, hjemmeående)

5. Civilstatus (mulighed for flere valg)

- (1) ☐ Single
- (2) ☐ I et forhold
- (3) ☐ Gift
- (4) ☐ Samboende
- (5) ☐ Skilt/separeret

- (6) ☐ Enke/enkemand
- (7) ☐ Andet
- (8) ☐ Ønsker ikke at angive

6. Har du søskende?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

7. Har du børn?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Ja, jeg har bonusbørn
- (4) ☐ Jeg er gravid

8. Hvor gammel var du første gang, I som familie blev udsendt?

- (0) ☐ 0
- (1) ☐ 1
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3

- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7
- (8) ☐ 8
- (9) ☐ 9
- (10) ☐ 10
- (11) ☐ 11
- (12) ☐ 12
- (13) ☐ 13
- (14) ☐ 14
- (15) ☐ 15
- (16) ☐ 16
- (17) ☐ 17
- (18) ☐ 18

Baggrundsoplysninger

9. Hvor længe var I udsendt?

- (0) ☐ 0 år

- (1) ☐ 1 år
- (2) ☐ 2 år
- (3) ☐ 3 år
- (4) ☐ 4 år
- (5) ☐ 5 år
- (6) ☐ 6 år
- (7) ☐ 7 år
- (8) ☐ 8 år
- (9) ☐ 9 år
- (10) ☐ 10 år
- (11) ☐ 11 år
- (12) ☐ 12 år
- (13) ☐ 13 år
- (14) ☐ 14 år
- (15) ☐ 15 år
- (16) ☐ 16 år
- (17) ☐ 17 år
- (18) ☐ 18 år

10 Hvis I har været udsendt flere gange, skriv da hvor længe hver udsendelse varede

11. Hvilken organisation blev du og din familie udsendt af? Sæt evt. flere krydser, hvis du og din familie har været udsendt af flere forskellige.

- (1) ☐ Danmission / Det Danske Missionsselskab / Dansk Santal Mission
- (2) ☐ Anden missionsorganisation
- (3) ☐ Anden humanitær organisation
- (4) ☐ Andet regi

Baggrundsoplysninger

12. Hvilke(n) organisation(er)?

Baggrundsoplysninger

13. Hvilke lande har I været udsendt til?

14. Hvor gammel var du, da du kom tilbage til Danmark?

- (0) ☐ 0
- (1) ☐ 1
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3
- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7
- (8) ☐ 8
- (9) ☐ 9
- (10) ☐ 10
- (11) ☐ 11
- (12) ☐ 12
- (13) ☐ 13
- (14) ☐ 14
- (15) ☐ 15
- (16) ☐ 16

(17) ☐ 17

(18) ☐ 18

15. Hvis I har været udsendt flere gange, skriv da din alder, de efterfølgende gange, hvor I flyttede tilbage til Danmark

Kulturtilpasning, ressourcer og kompetencer

I det følgende vil du blive spurgt til din oplevelse af at flytte til og bo i et andet land og din oplevelse af at vende tilbage til Danmark. Du vil også blive bedt om at angive eventuelle kompetencer og ressourcer, som du tilskriver opvæksten.

16. Oplever du tilhørsforhold til Danmark?

(1) ☐ Helt enig

(2) ☐ Delvis enig

(3) ☐ Delvis uenig

(4) ☐ Helt uenig

(5) ☐ Ved ikke

17. Oplever du tilhørsforhold til et eller flere af de lande, du har boet i udenfor Danmark?

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Delvis uenig
- (4) ☐ Helt uenig
- (5) ☐ Ved ikke

18. Beskriv kort med dine egne ord hvor du føler dig hjemme?

Kulturtilpasning, ressourcer og kompetencer

19. Hvor mange gange har du flyttet bopæl under din opvækst (fra 0-18 år)? Hvis du ikke husker det præcist, vælg det tal der kommer tættest på.

- (1) ☐ 1
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3

- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7
- (8) ☐ 8
- (9) ☐ 9
- (10) ☐ 10
- (11) ☐ 11
- (12) ☐ 12
- (13) ☐ 13
- (14) ☐ 14
- (15) ☐ 15
- (16) ☐ 16
- (17) ☐ 17
- (18) ☐ 18
- (19) ☐ 19
- (20) ☐ 20

20. Hvordan blev du forberedt på, at I skulle udsendes? Sæt gerne flere krydser

- (1) ☐ Jeg fik besked i god tid
- (2) ☐ Jeg modtog sprogundervisning
- (3) ☐ Mine forældre forklarede mig, hvad der skulle ske
- (4) ☐ Jeg læste bøger om at flytte
- (5) ☐ Jeg var til en samtale med en psykolog
- (6) ☐ Jeg var til en samtale med en medarbejder fra den udsendende organisation
- (7) ☐ Jeg så billeder eller video af det land, vi skulle bo i.
- (8) ☐ Der blev holdt en afskedsfest, inden vi rejste fra Danmark
- (9) ☐ Anden forberedelse
- (10) ☐ Jeg blev ikke forberedt
- (11) ☐ Husker ikke

21. Uddyb evt. nedenfor.

Kulturtilpasning, ressourcer og kompetencer

22. Hvordan blev du forberedt på, at I skulle rejse tilbage til Danmark? Sæt gerne flere krydser

- (1) ☐ Jeg fik besked i god tid
- (2) ☐ Jeg modtog sprogundervisning
- (3) ☐ Mine forældre forklarede mig, hvad der skulle ske
- (4) ☐ Jeg læste bøger om at flytte
- (5) ☐ Jeg var til en samtale med en psykolog
- (6) ☐ Jeg var til en samtale med en medarbejder fra den udsendende organisation
- (7) ☐ Jeg så billeder eller video af Danmark
- (8) ☐ Der blev holdt en afskedsfest, inden vi rejste tilbage til Danmark
- (9) ☐ Anden forberedelse
- (10) ☐ Jeg blev ikke forberedt
- (11) ☐ Husker ikke

23. Uddyb evt. nedenfor.

Kulturtilpasning, ressourcer og kompetencer

Hvordan oplevede du følgende?

Det var helt uproble- matisk at falde til	Det tog tid at falde til	Det har været vanskeli- gt at falde til	Det har været meget vanskeli- gt at falde til	Det lykkede s aldrig at falde til	Ved ikke	Husker ikke
--	--------------------------------	---	--	---	-------------	----------------

24. Hvordan tilpassede du dig livet uden for Danmark?

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

25. Hvordan oplevede du, at dine forældre

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

tilpassede sig livet
uden for
Danmark?

26. Hvordan har du tilpasset dig livet i Danmark efter hjemkomsten? (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

27. Hvordan har du oplevet, at dine forældre har tilpasset sig livet i Danmark efter hjemkomsten? (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Kulturtilpasning, ressourcer og kompetencer

Hvor enig er du i flg. udsagn om det, du oplevede, efter du flyttede tilbage til Danmark?

Helt enig Delvis enig Delvis uenig Helt uenig Ved ikke

28. Jeg havde svært ved at få venner i den første tid

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

29. Jeg fik nære venner efterhånden

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

30. Jeg savnede at snakke med andre, der havde oplevet det samme

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

31. Mine jævnaldrende virkede interesserede i mine oplevelser ved hjemkomsten

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

32. Jeg følte mig (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
anderledes

33. Jeg lukkede ned og (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
kunne ikke mærke noget

34. Der var mange ting (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
jeg ikke kendte til eller
kunne snakke med om

35. Jeg følte mig splittet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
mellem to kulturer

36. Jeg savnede et af de (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
lande, vi boede i

37. Jeg faldt hurtigt til (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
Danmark

38. Kommentarer

Kulturtilpasning, ressourcer og kompetencer

Hvor enig er du i flg. udsagn om dine erfaringer fra din opvækst i udlandet?

Helt enig Delvis enig Delvis uenig Helt uenig Ved ikke

39. Erfaringerne har givet mig en øget selvstændighed

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

40. Erfaringerne har haft en positiv indvirkning på min rolle som far eller mor

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

41. Erfaringerne har gjort det lettere for mig at tilpasse mig nye omgivelser og kulturer

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

42. Jeg føler tilhørsforhold til andre med lignende baggrund

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

43. Erfaringerne har gjort det lettere at forstå andre måder at tænke og handle på

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

44. Min opvækst i udlandet har beriget mit liv

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

45. Erfaringerne har givet mig en øget tolerance og empati med andre

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

46. Erfaringerne har hjulpet mig fagligt/arbejdsmæssigt

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

47. Kommentarer

48. Har du været tilbage til det land/de lande, I var udsendt til, efter jeres hjemkomst til Danmark?

- (1) ☐ Ja, flere gange
- (2) ☐ Ja, en enkelt gang
- (3) ☐ Nej, men jeg vil gerne rejse tilbage på et tidspunkt
- (4) ☐ Nej, og jeg ønsker ikke at rejse tilbage

Trivsel under skolegang i udlandet

I det følgende vil du blive spurgt til din skoletid i udlandet, om forholdene på skolen, relationer, trivsel samt eventuelle oplevelser af mobning. (Hvis du har gået på flere skoler vil vi i første omgang bede dig svare omkring kostskole, eller den skole, hvor du har gået længst tid. Du vil have mulighed for at uddybe vedrørende oplevelser på evt. andre skoler i kommentarfelt længere nede.

49. Hvilke(n) skole(er) gik du på i den periode, I var udsendt? Sæt gerne flere krydser

- (1) ☐ Dansk skole i udlandet - dagelev
- (2) ☐ Dansk skole i udlandet - kostelev
- (3) ☐ Skandinavisk skole – dagelev
- (4) ☐ Skandinavisk skole – kostelev
- (5) ☐ International skole - dagelev
- (6) ☐ International skole - kostelev
- (7) ☐ Lokal skole
- (8) ☐ Hjemmeskole
- (9) ☐ Anden skole

Trivsel under skolegang i udlandet

Hvis du var dagelev på kostskolen, hvilke reaktioner havde du da på kostskolen?

Helt enig Delvis enig Delvis uenig Helt uenig Ved ikke

50. Jeg faldt helt ind i fællesskabet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

51. Jeg følte mig set og hørt af personalet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

52. Jeg følte mig udenfor fællesskabet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

53. Jeg oplevede mig negligeret af personalet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

Trivsel under skolegang i udlandet

54. Havde du søskende på kostskolen?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nej

Trivsel under skolegang i udlandet**55. Var dine søskende:**

- (1) ☐ Ældre
- (2) ☐ Yngre
- (3) ☐ Både ældre og yngre

66. Havde du søskende, som ikke gik på kostskolen?

- (1) ☐ Ingen søskende
- (2) ☐ Søskende boede hjemme hos forældrene

Hvis du boede hjemme hos dine forældre, mens dine søskende gik på kostskolen, hvilke reaktioner havde du da på kostskolen?

Helt enig Delvis enig Delvis uenig Helt uenig Ved ikke

67. Jeg var misundelig over, at mine søskende

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

gik på kostskolen, og
jeg skulle blive hjemme
hos vores forældre

68. Jeg var glad for, at (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
jeg kunne blive boende
hos mine forældre

69. Jeg savnede mine (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
søskende på kostskolen

70. Jeg oplevede stadig (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
et tæt søskendeforhold,
selvom de boede på
kostskolen

Trivsel under skolegang i udlandet

71. Hvor gammel var du, da du begyndte på kostskolen?

- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7
- (8) ☐ 8
- (9) ☐ 9
- (10) ☐ 10
- (11) ☐ 11
- (12) ☐ 12
- (13) ☐ 13
- (14) ☐ 14
- (15) ☐ 15
- (16) ☐ 16
- (17) ☐ 17
- (18) ☐ 18

72. Hvor mange år gik du på kostskolen?

- (0) ☐ 0
- (1) ☐ 1

- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3
- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7
- (8) ☐ 8
- (9) ☐ 9
- (10) ☐ 10
- (11) ☐ 11
- (12) ☐ 12
- (13) ☐ 13
- (14) ☐ 14
- (15) ☐ 15

73. I hvilke klasser? Du må gerne sætte flere krydser

- (1) ☐ 1-3 klasse
- (2) ☐ 4-6 klasse
- (3) ☐ 7-9 klasse

Trivsel under skolegang i udlandet**74. Hvordan blev du forberedt på at skulle på kostskole? Sæt gerne flere krydser.**

- (1) ☐ Mine forældre fortalte om det
- (2) ☐ Jeg så brochurer/andet materiale om skolen
- (3) ☐ Vi besøgte skolen
- (4) ☐ Jeg talte med en ansat på skolen
- (5) ☐ Mine søskende fortalte mig om det
- (6) ☐ Jeg fik ingen forberedelse
- (7) ☐ Husker ikke
- (8) ☐ Andet _____

75. Havde du mindst én nær relation til en voksen under opholdet på kostskolen, som fx kunne se på dig, når du havde det skidt, og som du ville henvende dig til, hvis du var ked af det, ensom, utryk m.m.?

- (1) ☐ Ja, jeg havde nær relation til de primære voksne
- (2) ☐ Jeg havde en primær voksen, der ydede praktisk hjælp, men det var ikke en nær relation
- (3) ☐ Nej, jeg havde ingen nære voksenrelationer
- (4) ☐ Nej, jeg havde ingen primær voksen, der ydede praktisk hjælp
- (5) ☐ Husker ikke

76. Hvis du blev ked af det, hvem trøstede dig? Sæt gerne flere krydser.

- (1) ☐ Lærere eller primær voksen
- (2) ☐ Søskende
- (3) ☐ Skolekammerater
- (5) ☐ Forældre over telefonen
- (6) ☐ Andre
- (7) ☐ Ingen
- (8) ☐ Husker ikke

Trivsel under skolegang i udlandet

77. Oplevede du god fysisk kontakt fra ansatte på skolen og primære voksne på kostskolen - for eksempel i form af knus, sidde på skødet mm.

- (1) ☐ Altid
- (2) ☐ Ofte
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Sjældent
- (5) ☐ Aldrig
- (6) ☐ Husker ikke

78. Fik du hjælp til vask og påklædning, når du havde brug for det?

- (1) ☐ Altid
- (2) ☐ Ofte
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Sjældent
- (5) ☐ Aldrig
- (6) ☐ Husker ikke

Trivsel under skolegang i udlandet

79. Fik du omsorg og pleje, når du var syg?

- (1) ☐ Altid
- (2) ☐ Ofte
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Sjældent
- (5) ☐ Aldrig
- (6) ☐ Husker ikke

80. Fik du nødvendig lægebehandling, børneundersøgelser m.m.?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Ja, men ikke tilstrækkeligt
- (3) ☐ Nej
- (4) ☐ Husker ikke

81. Fik du nødvendig tandlægebehandling?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Ja, men ikke tilstrækkeligt
- (3) ☐ Nej
- (4) ☐ Husker ikke

Trivsel under skolegang i udlandet

82. Følte du dig i fysisk sikkerhed på kostskolen? (i tryghed og udenfor farer)

- (1) ☐ Altid
- (2) ☐ Ofte
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Sjældent
- (5) ☐ Aldrig
- (6) ☐ Husker ikke

83. Hvordan trivedes du på skolen?

- (1) ☐ Rigtig godt
- (2) ☐ Godt
- (3) ☐ Hverken godt eller dårligt
- (4) ☐ Dårligt
- (5) ☐ Rigtig dårligt
- (6) ☐ Husker ikke

84. Hvis du har gået på flere skoler og trivslen har været forskellig på skolerne, kan du uddybe her.

Trivsel under skolegang i udlandet

85. Hvilke følelser har du i dag, når du tænker tilbage på tiden på skolen?

- (1) ☐ Overvejende positive følelser

- (2) ☐ Både positive og negative følelser
- (3) ☐ Overvejende negative følelser
- (4) ☐ Ved ikke

86. Hvis du har gået på flere skoler og din oplevelse af skolerne forskellig, kan du uddybe her.

Trivsel under skolegang i udlandet

Når du husker tilbage på skoletiden, havde du så en oplevelse af:

Altid Ofte Af og til Sjældent Aldrig Husker
ikke

87. At blive set og hørt når du havde det svært? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

88. At blive forstået? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

89. At det var tilladt at græde og være ked af det? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

90. At det var tilladt at blive vred? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

91. At få støtte og blive opmuntret? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

92. At de voksne var tilgængelige? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

93. At de voksne responderede, når du opsøgte dem? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

94. At de voksne viste engagement i din situation? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

95. At få hjælp til at sætte grænser? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

96. At få hjælp til at respektere andres grænser? (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

97. Hvis du har gået på flere skoler og din oplevelse har været forskellig på skolerne, kan du uddybe her.

Trivsel under skolegang i udlandet

98. Skolen har gjort mig fagligt i stand til at fortsætte uddannelse i Danmark

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Delvis uenig
- (4) ☐ Helt uenig
- (5) ☐ Ved ikke

99. Hvis du har gået på flere skoler og det faglige niveau har været forskellig på skolerne, kan du uddybe her.

Trivsel under skolegang i udlandet**Oplevede du under opholdet på skolen at føle dig**

Altid

Ofte

Af og til

Sjældent

Aldrig

Husker
ikke

100. Tryg

(6) ☐(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐

101. Glad

(6) ☐(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐

102. Stimuleret

(6) ☐(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐

103. Nysgerrig

(6) ☐(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐

104. Ensom (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

105. Bange (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

106. Vred (6) ☐ (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

107. Hvis du har gået på flere skoler og din oplevelse har været forskellig på skolerne, kan du uddybe her.

Trivsel under skolegang i udlandet

108. Hvordan oplevede du forholdet til personalet på skolen?

(1) ☐ Rigtig godt

- (2) ☐ Godt
- (3) ☐ Vanskeligt
- (4) ☐ Dårligt
- (5) ☐ Rigtig dårligt
- (6) ☐ Husker ikke

109. Hvis du har gået på flere skoler og forholdet til personalet har været forskellig på skolerne, kan du uddybe her.

110. Havde du mindst en god ven eller veninde på skolen, du kunne snakke med?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Trivsel under skolegang i udlandet

111. Hvis ja, var vedkommende:

- (1) ☐ Dansk
- (2) ☐ Lokal
- (3) ☐ Anden nationalitet

Trivsel under skolegang i udlandet

112. Jeg havde et godt forhold til de fleste medelever

- (1) ☐ Helt enig
- (4) ☐ Delvis enig
- (5) ☐ Delvis uenig
- (6) ☐ Helt uenig
- (7) ☐ Ved ikke
- (8) ☐ Husker nu

112. Hvis du har gået på flere skoler og forholdet til dine medelever har været forskellig på skolerne, kan du uddybe her.

Trivsel under skolegang i udlandet

113. Jeg havde lokale venner udenfor skolen

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Delvis uenig
- (4) ☐ Helt uenig
- (5) ☐ Ved ikke

114. Kommentarer

Trivsel under skolegang i udlandet

115. Blev du udsat for mobning (verbalt eller fysisk) af medelever?

Mobning er det, som sker, når en person over længere tid holdes ekskluderet af en gruppe fx klassekammeraterne eller en vennegruppe. Det kan fx ske ved, at personen ignoreres, holdes udenfor, bagtales, latterliggøres eller behandles nedværdigende.

- (1) ☐ Aldrig
- (2) ☐ Nogle få gange
- (3) ☐ 1-3 gange om måneden
- (4) ☐ En eller flere gange om ugen
- (5) ☐ Husker ikke

Trivsel under skolegang i udlandet

116. Af hvem?

- (1) ☐ Lærere
- (2) ☐ Personale
- (3) ☐ Medelev
- (4) ☐ Søskende
- (5) ☐ Andre

117. Og hvorhenne?

- (1) ☐ På skolen
- (2) ☐ Kostskolen
- (3) ☐ Derhjemme
- (4) ☐ Andetsteds

118. Fortalte du til en anden, at du blev mobbet?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

119. Hvem fortalte du det til?

- (1) ☐ Jeg fortalte det til mine forældre
- (2) ☐ Jeg fortalte det til lærere, primær voksen på skolen
- (3) ☐ Jeg fortalte det til venner på skolen
- (4) ☐ Jeg fortalte det til søskende

120. Hvorfor ikke?

- (1) ☐ Jeg tav, for ikke at gøre mine forældre kede af det
- (2) ☐ Jeg fik at vide, at jeg måtte lære at klare mig
- (3) ☐ Jeg tav, fordi jeg var bange for hævn
- (4) ☐ Jeg tav, fordi jeg ikke havde nogen, jeg turde betro mig til
- (5) ☐ Jeg tav, fordi jeg tænkte at jeg skulle være stærk
- (6) ☐ Husker ikke

121. Blev der taget hånd om mobning?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (5) ☐ Husker ikke

122. Uddyb

Trivsel under skolegang i udlandet

123. Så du andre medelever blive mobbet af medelever?

- (1) ☐ Aldrig
- (2) ☐ Nogle få gange
- (3) ☐ 1-3 gange om måneden
- (4) ☐ En eller flere gange om ugen
- (5) ☐ Husker ikke

124. Kommentarer

Trivsel under skolegang i udlandet

125. Udsatte du selv andre for mobning?

- (1) ☐ Aldrig
- (2) ☐ Nogle få gange
- (3) ☐ 1-3 gange om måneden
- (4) ☐ En eller flere gange om ugen
- (5) ☐ Husker ikke

126. Kommentarer

Tilknytning til dine nære relationer

I denne del vil du blive spurgt til din oplevelse af tilknytning til dine nære relationer både dengang og i dag.

128. Hvor ofte havde du kontakt med dine forældre på kostskolen i form af telefonsamtaler, mail, radiokontakt, brev ?

- (1) ☐ Dagligt
- (2) ☐ Ugentligt
- (3) ☐ Hver 14. dag
- (4) ☐ Hver måned
- (5) ☐ Hvert kvartal
- (6) ☐ 1-2 gange årligt
- (7) ☐ Andet
- (8) ☐ Husker ikke

129 . Oplevede du, at breve du skrev til dine forældre blev censureret?

- (1) ☐ Aldrig
- (2) ☐ Sjældent

- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Ofte
- (5) ☐ Husker ikke
- (6) ☐ Skrev ikke breve

130. Hvor ofte besøgte du dine forældre under kostskoletiden?

- (1) ☐ Dagligt
- (2) ☐ Hver 14. dag
- (3) ☐ Hver måned
- (4) ☐ Hvert kvartal
- (5) ☐ 1-2 gange årligt
- (7) ☐ Husker ikke

131. Hvor lange var besøgene som regel hos dine forældre?

- (1) ☐ 1 dag
- (2) ☐ 2-4 dage
- (3) ☐ 5-6 dage
- (4) ☐ 1 uge
- (5) ☐ 14 dage

- (6) ☐ 3 uger
- (7) ☐ 1 måned
- (8) ☐ Mere end 1 måned
- (9) ☐ Husker ikke

132. Kommentarer

Tilknytning til dine nære relationer

133. Hvor ofte besøgte dine forældre dig under kostskoleopholdet?

- (1) ☐ Dagligt
- (2) ☐ Hver 14. dag
- (3) ☐ Hver måned
- (4) ☐ Hvert kvartal
- (5) ☐ 1-2 gange årligt
- (6) ☐ Andet

- (7) ☐ Husker ikke

134. Jeg husker afskeden med mine forældre efter ferie eller besøg som uproblematisk

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Delvis uenig
- (4) ☐ Helt uenig
- (5) ☐ Ved ikke

135. Jeg har senere i livet oplevet, at jeg har vanskeligt ved at tage afsked

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Delvis uenig
- (4) ☐ Helt uenig
- (5) ☐ Ved ikke

136. Oplevede du at savne dine forældre på kostskolen?

- (1) ☐ Altid

- (2) ☐ Ofte
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Sjældent
- (5) ☐ Aldrig
- (6) ☐ Husker ikke

Tilknytning til dine nære relationer

Hvilke reaktioner havde du på at bo på kostskolen?

I hvilken grad passer udsagnene nedenfor på dig?

Helt enig Delvis enig Delvis uenig Helt uenig Ved ikke

137. Jeg var glad for at gå på kostskolen (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

138. Jeg viste mine forældre mine følelser, (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

når jeg skulle rejse
hjemmefra

139. Jeg fortalte mine (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
forældre, hvordan jeg
trivedes på skolen

140. Det blev sværere at (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
tage afsked, jo længere
tid jeg boede på skolen.

141. Jeg var vred over, (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
at jeg skulle bo på
kostskole

142. Jeg følte at min (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
forældres arbejdsgivere
havde taget mine

forældre fra mig, når jeg
skulle bo hjemmefra

143. Jeg oplevede det (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
som en selvfølge, at jeg
skulle bo på kostskole

144. Jeg følte et meget (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
stort ansvar for mine
søskende, mens vi
boede på kostskole

145. Jeg havde (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
mulighed for spontanitet
og leg

146. Jeg lukkede ned og (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
kunne ikke mærke noget

147. Kommentarer

Tilknytning til dine nære relationer

Hvilke reaktioner havde dine forældre og de ansatte på skolen?

Helt enig Delvis enig Delvis uenig Helt uenig Ved ikke

148. Mine forældre (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
udviste forståelse for
min reaktion på at skulle
på kostskole

149. Mine forældre gav (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
udtryk for, at det ville
blive spændende for
mig at bo på kostskole

150. Mine forældre gav (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
udtryk for, at det var
svært for dem at sende
mig afsted på kostskole

151. De ansatte på (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
skolen viste forståelse
for længsel og savn

152. Kommentarer

Tilknytning til dine nære relationer

153. Når du var sammen med dine forældre, var der så mulighed for at vise vrede?

- (1) ☐ Altid
- (2) ☐ Ofte
- (3) ☐ Ind i mellem
- (4) ☐ Sjældent
- (5) ☐ Aldrig
- (6) ☐ Husker ikke

154. Når du var sammen med dine forældre, var der så mulighed for at vise følelser som savn og tristhed?

- (1) ☐ Altid
- (2) ☐ Ofte
- (3) ☐ Ind i mellem
- (4) ☐ Sjældent
- (5) ☐ Aldrig

(6) ☐ Husker ikke

Tilknytning til dine nære relationer

Hvordan oplevede du **dengang** relation til din far?

Altid Ofte Af og til Sjældent Aldrig Husker ikke

155. Kærlig og omsorgsfuld

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

156. Fortrolig

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

157. Tryk

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

158. Problematisk

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

159. Utryg (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

160. Jeg oplevede mig svigtet af min far (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

161. Jeg oplevede min far som fraværende (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

162. Jeg oplevede vores relation som konfliktfyldt (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

163. Jeg oplevede at vi kunne tale om (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

konflikter eller
svære ting

164. Kommentarer

Tilknytning til dine nære relationer

Hvordan oplevede du **dengang** relationen til din mor?

Altid Ofte Af og til Sjældent Aldrig Husker
ikke

165. Kærlig og
omsorgsfuld

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

166. Fortrolig

(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐(6) ☐

167. Tryg

(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐(6) ☐

168. Problematisk

(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐(6) ☐

169. Utryg

(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐(6) ☐170. Jeg har oplevet
mig svigtet af min
mor(1) ☐(2) ☐(3) ☐(4) ☐(5) ☐(6) ☐

171. Jeg har oplevet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
min mor som
fraværende

172. Jeg har oplevet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
vores relation som
konfliktfyldt

173. Jeg oplevede at (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
vi kunne tale om
konflikter eller
svære ting

174. Kommentar

Tilknytning til dine nære relationer

175. Hvilke ord beskriver bedst din relation til din mor i dag? Hvis din mor er gået bort, svar da på hvilke ord, der bedst beskriver relationen, mens hun levede.

- (1) ☐ Kærlig og omsorgsfuld
- (2) ☐ Fortrolig
- (3) ☐ Tryg
- (4) ☐ God men ikke dyb og nær
- (5) ☐ Utryg
- (6) ☐ Problematisk
- (7) ☐ Konfliktfyldt
- (8) ☐ Jeg oplever/oplevede mig svigtet i relationen
- (9) ☐ Jeg oplever/oplevede min mor fraværende
- (10) ☐ Vi har/havde vanskeligt ved at tale om konflikter eller svære følelser
- (11) ☐ Ved ikke

176. Hvilke ord beskriver bedst din relation til din far i dag? Hvis din far er gået bort, svar da på hvilke ord, der bedst beskriver relationen, mens han levede

- (2) ☐ Kærlig og omsorgsfuld
- (3) ☐ Fortrolig

- (4) ☐ Tryg
- (5) ☐ God men ikke dyb og nær
- (6) ☐ Utryg
- (7) ☐ Problematisk
- (8) ☐ Konfliktfyldt
- (9) ☐ Jeg oplever/oplevede mig svigtet i relationen
- (10) ☐ Jeg oplever/oplevede min far fraværende
- (11) ☐ Vi har/havde vanskeligt ved at tale om konflikter eller svære følelser
- (12) ☐ Ved ikke

177. Kommentarer

178. Hvordan er relationen til dine søskende i dag? Sæt gerne flere krydser. Hvis de er gået bort, svar da på hvilke ord, der bedst beskriver relationen, mens de levede.

- (1) ☐ Kærlig og omsorgsfuld

- (2) ☐ Fortrolig
- (3) ☐ Tryg
- (4) ☐ God men ikke dyb og nær
- (5) ☐ Utryg
- (6) ☐ Problematisk
- (7) ☐ Konfliktfyldt
- (8) ☐ Jeg oplever mig svigtet i relationen
- (9) ☐ Jeg oplever dem fraværende
- (10) ☐ Vi har vanskeligt ved at tale om konflikter eller svære følelser
- (11) ☐ Ved ikke
- (12) ☐ Jeg er enebarn

179. Kommentarer

Tilknytning til dine nære relationer**180. Har du i dit voksenliv haft mindst en fortrolig ven eller veninde?**

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Tilknytning til dine nære relationer

I relationer til dine nærmeste har du da i dit liv haft let ved:

Altid Ofte Af og til Sjældent Aldrig Husker
ikke

181. At aflæse
andres følelser?

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

182. Forstå en, der
tænker og reagerer
på en anden måde?

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

183. Sætte dig ind i (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
den andens
perspektiv?

184. På kort tid at (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
knytte nye
venskaber?

185. Kommentarer

Tilknytning til dine nære relationer

I relationer til dine nærmeste har du da i dit liv haft vanskeligt ved:

	Altid	Ofte	Af og til	Sjældent	Aldrig	Husker ikke
186. Konfliktåndterung	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
187. Håndterung af egen/andres vrede/aggressioner	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
188. Følelser af ensomhed og manglende tilhørsforhold	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
189. Angst for at miste	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

190. At knytte til og (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
være fortrolig med
den anden

191. At sige farvel (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
og tage afsked med
anden

192. Kommentar

Tilknytning til dine nære relationer

Hvor godt synes du, de følgende sætninger beskriver dine forventninger til og følelser for andre mennesker, som du føler dig knyttet til?

Du bedes svare med ét tal, ud fra hvad der almindeligvis passer.

Hvis du ikke lige nu har en partner, så svar hvordan du har haft det med en evt. tidligere partner, eller spring de spørgsmål over, hvor der spørges til en partner

Passer slet
ikke på
mig

Passer
nogle
gange

Passer godt
på mig

193. Jeg synes, at det er
ret let at komme i nær
kontakt med andre.

(1) ☐

(2) ☐

(3) ☐

(4) ☐

(5) ☐

194. Jeg synes, at det er
svært at være afhængig
af andre.

(1) ☐

(2) ☐

(3) ☐

(4) ☐

(5) ☐

195. Jeg har ofte været i
tvivl om, hvorvidt min
partner virkelig elskede
mig.

(1) ☐

(2) ☐

(3) ☐

(4) ☐

(5) ☐

196. Jeg synes, at andre (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
er mere
tilbageholdende, end jeg
bryder mig om.

197. Jeg har det godt (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
med at andre kan regne
med mig.

198. Jeg er ikke bange (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
for, om folk kommer for
tæt på mig.

199. Jeg synes ikke, at (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
andre mennesker er
parate, når man har brug
for dem.

200. Jeg føler mig (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
dårligt tilpas, når jeg er i
nær kontakt med andre.

201. Jeg har ofte tænkt (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
på, om min partner ville
forlade mig.

202. Når jeg viser mine (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
følelser overfor andre,
er jeg bange for, at de
ikke vil føle det samme
overfor mig.

203. Jeg har ofte (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
spekuleret på, om min
partner virkelig brød sig
om mig.

204. Jeg føler mig godt tilpas, når jeg har tætte forhold til andre.

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

205. Jeg er utilpas, når nogen følelsesmæssigt kommer for tæt på.

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

206. Jeg ved, at folk er der, når jeg har brug for dem.

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

207. Jeg ønsker at komme i tæt kontakt med andre, men jeg er bange for at blive såret.

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

208. Jeg synes, at det er svært at stole fuldt ud på andre.

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

209. Min partner har ofte ønsket, at vi skulle snakke mere om vores følelser, end jeg har lyst til.

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

210. Jeg er ikke sikker på, at jeg altid kan regne med, at andre mennesker er parate, når jeg har brug for dem.

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

211. Kommentaar

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

I denne del af spørgeskemaet spørges der til særligt følsomme emner, der angår eventuelle oplevelser bl.a. af krænkende, grænseoverskridende adfærd. Hvis du ved besvarelsen af de følgende spørgsmål kommer i kontakt med behandlingskrævende traumer, anbefales du at søge hjælp efterfølgende.

Vi vil i det følgende gerne spørge dig om nogle begivenheder, som du måske har oplevet, da du var mellem 0-18 år gammel, mens du var udsendt med dine forældre.

Marker om en begivenhed har fundet sted for dig under jeres udsendelse ved at sætte kryds ved enten ja eller nej.

212. Har du været udsat for fysisk vold eller overfald?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

213. Første gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

214. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

215. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

216. Fandt begivenheden sted over en årrække?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

217. I hvilken periode fandt det sted (opgivet i hele år – fra og til)

Fra

Til

218. Hvem udsatte dig for fysisk vold eller overfald?

- (1) ☐ Lærer

- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre (uddyb gerne) _____

219. Hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

220. Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

Er du blevet tvunget til noget under trusler om, at du eller din familie bliver gjort fortræd?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

221. Første gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

222. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

223. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

224. Fandt begivenheden sted over en årrække?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

225. I hvilken periode fandt det sted (opgivet i hele år – fra og til)

Fra

Til

226. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende

(4) ☐ Forælder

(5) ☐ Andre _____

227. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

228. Er du blevet forsømt af dine forældre?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

229. Første gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

230. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

231. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

232. Fandt begivenheden sted over en årrække?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

233. I hvilken periode fandt det sted (opgivet i hele år – fra og til)

Fra

Til

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

234. Er du blevet gjort fysisk fortræd som barn (blevet slået så hårdt at det har givet blå mærker, sparket, brændt m.v.)?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

235. Første gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

236. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

237. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

238. Fandt begivenheden sted over en årrække?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

239. I hvilken periode fandt perioden sted (opgivet i hele år – fra og til)

Fra

Til

240. Af hvem blev du gjort fysisk fortræd som barn?

- (1) ☐ Lærer

- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre _____

241. Hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

242. Blev du låst inde på dit værelse som straf?

- (1) ☐ Aldrig
- (2) ☐ Sjældent
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Ofte
- (5) ☐ Husker ikke

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)**243. Af hvem?**

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)**244. Blevet nedgjort, ydmyget eller fortalt gentagne gange, at du ikke er noget værd.**(1) ☐ Ja(2) ☐ Nej**Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)**

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

245. Første gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

246. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

247. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

248. Fandt begivenheden sted over en årrække?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

249. I hvilken periode fandt det sted (opgivet i hele år – fra og til)?

Fra

Til

250. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre _____

251. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

252. Blev du truet eller skræmt af de ansatte?

- (1) ☐ Aldrig
- (2) ☐ Sjældent
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Ofte
- (5) ☐ Husker ikke

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

253. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat på skolen (uddyb evt) _____

254. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

255. Oplevede du manipulerende adfærd fra lærere?

- (1) ☐ Aldrig
- (2) ☐ Sjældent
- (3) ☐ Af og til
- (4) ☐ Ofte
- (5) ☐ Husker ikke

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

256. Anden begivenhed, specificér (fx ulykker, naturkatastrofer, røveri og overfald, krig, alvorlig sygdom hos dig eller en af din nærmeste, dødsfald i den nærmeste familie):

Voldsomme livsbegivenheder i barndom og ungdom (0-18 år)

Hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

257.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
Første	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
gang										☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

258.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
Efterf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
										☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ølgend

e gang

259.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
Efterf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ølgend																			
e gang																			

260. Fandt begivenheden sted over en årrække?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Seksuelle eller fysiske krænkelser

I det næste vil du blive spurgt uddybende til evt. oplevelser af krænkende seksuel adfærd og seksuelt overgreb, der har fundet sted, fra du var 0-18 og under jeres udsendelse.

Krænkende seksuel adfærd: Hvis én eller flere personer groft eller flere gange udsætter dig for en seksuel adfærd, som du oplever som nedværdigende eller upassende.

Seksuelt overgreb: Involvering i uønskede seksuelle handlinger på baggrund af vold, trusler eller tvang. Det er en seksuel handling, der skader, skræmmer eller krænker en anden person.

Seksuelle eller fysiske krænkelser

261. Har du været vidende om, at elever på kostskolen har været udsat for seksuelle krænkelser eller overgreb?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Husker ikke
- (4) ☐ Uddyb evt. _____

Seksuelle eller fysiske krænkelser

262. Har du været udsat for seksuelle krænkelser i den tid, du boede uden for Danmark fra du var 0-18 år?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Husker ikke

263. Har du været udsat for en eller flere seksuelle overgreb under dit skoleophold i den tid, du boede uden for Danmark fra du var 0-18 år?

- (1) ☐ ja
- (2) ☐ Nej

Seksuelle eller fysiske krænkelser

264. Har du fået vist pornografisk materiale imod din vilje?

- (6) ☐ Aldrig
- (1) ☐ 1 gang
- (2) ☐ 2-5 gange
- (3) ☐ Flere end 5 gange
- (4) ☐ Ønsker ikke at svare
- (5) ☐ Husker ikke

265. Seksuelle eller fysiske krænkelser Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre _____

266. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Seksuelle eller fysiske krænkelser

267. Har du fået taget nøgenbilleder af dig imod din vilje?

- (6) ☐ Aldrig
- (1) ☐ 1 gang
- (2) ☐ 2-5 gange
- (3) ☐ Flere end 5 gange
- (4) ☐ Ønsker ikke at svare
- (5) ☐ Husker ikke

Seksuelle eller fysiske krænkelser

268. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat

- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre _____

269. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds) flag aktivering
Hvis svar i felt 1-3 foldes

Seksuelle eller fysiske krænkelse

270. Er du blevet udsat for, at en anden har blottet sig imod din vilje?

- (6) ☐ Aldrig
- (1) ☐ 1 gang
- (2) ☐ 2-5 gange
- (3) ☐ Flere end 5 gange
- (4) ☐ Ønsker ikke at svare
- (5) ☐ Husker ikke

Seksuelle eller fysiske krænkelser

271. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre _____

272. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds) flag aktivering

Hvis svar i felt 1-3 foldes

Seksuelle eller fysiske krænkelser

273. Har du oplevet uønsket og krænkende kys?

- (6) ☐ Aldrig
- (1) ☐ 1 gang

- (2) ☐ 2-5 gange
- (3) ☐ Flere end 5 gange
- (4) ☐ Ønsker ikke at svare
- (5) ☐ Husker ikke

Seksuelle eller fysiske krænkelser

274. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre _____

275. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Seksuelle eller fysiske krænkelser

276. Er du under tvang/trusler blevet rørt intime steder på kroppen, eller tvunget/truet til at røre ved en andens intime steder på kroppen?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Seksuelle eller fysiske krænkelser

277. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre _____

278. Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

279. Første gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

280. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

281. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

282. Fandt begivenheden sted over en årrække?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Seksuelle eller fysiske krænkelse

283. I hvilken periode fandt perioden sted (opgivet i hele år – fra og til)

Fra	_____
Til	_____

Seksuelle eller fysiske krænkelse

284. Er du blevet tvunget eller truet til sex?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Seksuelle eller fysiske krænkelse
285. Af hvem?

- (1) ☐ Lærer
- (2) ☐ Anden ansat
- (3) ☐ Jævnaldrende
- (4) ☐ Forælder
- (5) ☐ Andre (uddyb gerne) _____

Og hvorhenne? (på skolen, kostskolen, derhjemme, andetsteds)

Hvad var din ca. alder, da begivenheden fandt sted? Hvis det er skete flere gange angiv da dine alder de forskellige gange

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
										0	1	2	3	4	5	6	7	8

286. Første gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

287. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

288. Efterfølgende gang

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	)	)	)	)	)	)	)	)	)	)
									☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

289. Fandt begivenheden sted over en årrække?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Seksuelle eller fysiske krænkelser

I hvilken periode fandt det sted (opgivet i hele år – fra og til)

Fra

Til

Seksuelle eller fysiske krænkelser

290. Fortalte du dengang til nogen, at du var blevet krænket? Sæt gerne flere krydser

- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Ja, til mine forældre

- (4) ☐ Ja, til mine søskende
- (5) ☐ Ja, til andre venner
- (6) ☐ Ja, til personale
- (7) ☐ Ja, til myndighederne
- (8) ☐ Ja, til missionsorganisationen
- (9) ☐ Ja, til andre
- (10) ☐ Husker ikke

291. Blev der gjort noget for at stoppe krænkelserne? Sæt gerne flere krydser

- (2) ☐ Ja, det blev forsøgt løst på skolen
- (3) ☐ Ja, forældrene handlede på det
- (4) ☐ Ja, det blev politianmeldt
- (5) ☐ Ja, det blev meldt til missionsorganisationen
- (6) ☐ Nej, jeg fortalte det til andre, men de troede ikke på mig.
- (7) ☐ Nej, der blev ikke gjort noget ved det, fordi ingen andre vidste om det
- (8) ☐ Nej, der blev ikke gjort noget, selvom andre vidste om det
- (9) ☐ Husker ikke

292. Kommentar

Seksuelle eller fysiske krænkelser

293. Fik du hjælp efterfølgende?

- (1) ☐ Ja, jeg fik tilstrækkelig hjælp
- (2) ☐ Ja, jeg fik hjælp, men ikke tilstrækkelig
- (3) ☐ Nej jeg fik ingen hjælp
- (4) ☐ Husker ikke

294. Kommentar

Helbred og trivsel

I denne del af skemaet vil du blive spurgt til din overordnede fysiske og psykiske trivsel i dag og tidligere, da dette bidrager til at belyse din helbredstilstand. Til dette formål bruges en række korte, standardiserede skemaer .

Hvordan synes du, dit helbred er alt i alt?

- (1) ☐ Fremragende
- (2) ☐ Vældig godt
- (3) ☐ Godt
- (4) ☐ Mindre godt
- (5) ☐ Dårligt

I de sidste 4 uger...

Hele tiden	Det meste af tiden	Lidt mere end halvdelen af tiden	Lidt mindre end halvdelen af tiden	Lidt af tiden	På intet tidspunkt
------------	--------------------	----------------------------------	------------------------------------	---------------	--------------------

295....har jeg været (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
glad og i godt
humør

296. ...har jeg følt (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
mig rolig og
afslappet

297. ...har jeg følt (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
mig aktiv og
energisk

298. ...er jeg vågnet (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
frisk og udhvilet

299....har min (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐
dagligdag været

fyldt med ting, der
interessere mig

Helbred og trivsel

I de næste spørgsmål ønskes information om i hvilken grad, du har været generet af symptomer på angst og depression. I de 4 sidste uger, hvor meget har du været generet af:

Slet ikke Lidt Noget En hel del Virkelig
meget

300. At du pludselig
blev bange uden grund

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

301. Nervøsitet eller
indre uro

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

302. Anfald af rædsel eller panik (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

303. At bekymre dig for meget (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

304. At føle dig ængstelig (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

305. At føle dig uden håb for fremtiden (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

306. En følelse af at alting er en anstrengelse (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

307. At føle dig nedtrykt (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

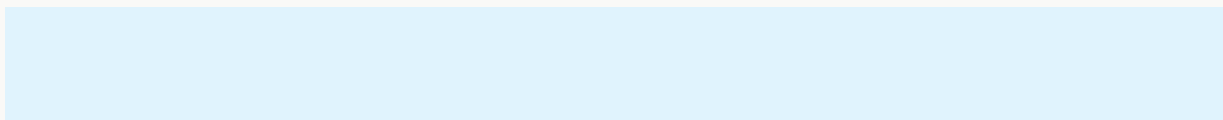
308. En følelse af at være ingenting værd (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

309. Tanker om at gøre en ende på dit liv (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

310. En følelse af at være fanget i en fælde (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

311. At føle dig ensom (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

312. Selvbeprejdelser (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

Helbred og trivsel

Langvarige sygdomme og eftervirkninger

313. Har du nogen langvarig sygdom, langvarig eftervirkning af skade, handicap eller anden langvarig lidelse? Med langvarig menes mindst 6 måneder.

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nej

314. Hvis ja, hvilken, og om du har eftervirkninger

Helbred og trivsel

For hver af de følgende psykiske lidelser bedes du angive, om du har den nu eller har haft den tidligere. Hvis du har haft den tidligere, bedes du også angive, om du har eftervirkninger.

	Nej, det har jeg aldrig haft	Ja, det har jeg nu	Ja, det har jeg haft tidligere	Ja	Nej
315. Angstlidelse (f.eks. socialfobi, panikangst, generaliseret angst eller OCD)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(1) ☐	(2) ☐
316. Depression	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(1) ☐	(2) ☐

Helbred og trivsel

317. Kæmpede en eller begge dine forældre under udlandsopholdet med psykiske udfordringer?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nej

(3) ☐ Ved ikke

Helbred og trivsel

318. Hvis ja, hvilken udfordring?

Betydning af opvækst i udlandet

I den sidste del af spørgeskemaet vil du blive spurgt ind til din oplevelse af dine forældres kald og forældrerolle, dine egne tanker om at blive udsendt, samt hvilken betydning, du oplever, at din opvækst i udlandet kan have haft for dit liv

Hvordan oplevede du dengang dine forældres prioritering mellem kald/arbejde og familie?

Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Ved ikke
-----------	-------------	--------------	------------	----------

319. Mine forældre (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
fandt samlet set en god
balance mellem
kaldet/arbejdet og
forælderrollen

320. Min far fandt en (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
god balance mellem
kaldet/arbejdet og
forælderrollen

321. Min mor fandt en (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
god balance mellem
kaldet/arbejdet og
forælderrollen

322. Kommentar

Hvordan ser du i dag på dine forældres prioritering mellem kald/arbejde og familie dengang?

Helt enig Delvis enig Delvis uenig Helt uenig Ved ikke

323. Mine forældre fandt samlet set en god balance mellem kaldet/arbejdet og forældrerollen

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

324. Min far fandt en god balance mellem kaldet/arbejdet og forældrerollen

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐

325. Min mor fandt en (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐
god balance mellem
kaldet/arbejdet og
forælderrollen

326. Kommentar

327. Kunne du selv forestille dig at blive udsendt?

- (1) ☐ Ja, og jeg har været udsendt i mit voksenliv
- (2) ☐ Ja, det kunne jeg godt forestille mig
- (3) ☐ Ja, hvis alder, helbred, job, familiesituation mv. havde gjort det muligt
- (4) ☐ Nej (uddyb evt) _____
- (5) ☐ Ved ikke

328. Hvilken type (nødhjælp, missionsorganisation, NGO, diplomati, virksomhed)?

Betydning af opvækst i udlandet**329. Har du en oplevelse af, at dine forældres engagement/kald til arbejdet i udlandet har været med til at give dig et særligt engagement i livet? Man må gerne sætte flere krydser**

- (1) ☐ Det er/har været vigtigt for mig at opleve en form for af kald eller høj grad af mening i mit arbejde (religiøst eller ikke)
- (2) ☐ Jeg er /har været engageret i nogle foreninger/frivilligt arbejde, jeg kan se er forbundet til opvæksten i udlandet
- (3) ☐ Social retfærdighed er vigtigt for mig
- (4) ☐ Det har/har haft indflydelse på mit valg af uddannelse
- (5) ☐ Det har/har haft indflydelse på mit valg af job
- (6) ☐ Det har/har haft betydning for, hvordan jeg bruger min tid
- (7) ☐ Det har/har haft betydning for mine økonomiske prioriteringer
- (8) ☐ Nej

- (9) ☐ Ved ikke

330. Kommentar

Betydning af opvækst i udlandet

331. Hvad er dit forhold i dag til Danmission?

- (1) ☐ Positivt
- (2) ☐ Overvejende positivt
- (3) ☐ Neutralt
- (4) ☐ Ambivalent
- (5) ☐ Overvejende negativt
- (6) ☐ Negativt
- (7) ☐ Uddyb evt. _____

332. Kommentar

Betydning af opvækst i udlandet

333. Ville du have sendt dine børn på kostskole, hvis du arbejdede i udlandet i dag?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Usikker
- (4) ☐ Har ikke tænkt over det

334. Kommentar

335. Hvis du kunne spole tiden tilbage, ville du så have valgt opvæksten i udlandet til?

- (1) ☐ Ja, jeg har været rigtig glad for min opvækst og ville ikke gøre det om
- (2) ☐ Ja, selvom det har haft sine omkostninger, ville jeg ikke have været opvæksten i udlandet foruden
- (3) ☐ Jeg er i tvivl om, hvad jeg ville vælge
- (4) ☐ Hvis forholdene under udsendelsen havde været bedre, ville jeg have valgt det
- (5) ☐ Nej, jeg ville hellere have været det helt foruden

336. Uddyb gerne

337. Hvilken betydning oplever du, at din opvækst i udlandet har haft for dit liv?

338. Er der noget, du vil tilføje, som vi ikke har spurgt til i dette spørgeskema?

Tusind tak fordi du har taget dig tid til at udfylde spørgeskemaet! Du har nu været med til at sikre, at endnu flere stemmer er blevet hørt i undersøgelsen om børnenes oplevelse af at være udsendt af Det Danske Missionsselskab, Dansk Santalmission og Danmission.

Hvis du er interesseret i at læse resultatet af den samlede undersøgelse, kan du finde den på Danmissions hjemmeside i løbet af september 2025.

Hvis du ønsker at bidrage til undersøgelsens datamateriale med et yderligere kvalitativt interview (det kan foregå online), bedes du sende en mail til projektmedarbejder Emilie Frijs Due efd@styrkfamilierne.dk

Hvis du på baggrund af svære oplevelser under dine forældres udsendelse ønsker opfølgende samtaler hos psykologer, tilbyder Danmission støtte i særlige tilfælde gennem en psykologordning. Du kan du læse mere om ordningen her: <https://styrkfamilierne.dk/for-fagpersoner/organisationer/psykologfaglig-hjaelp-til-den-udstationerede-familie/opfoelgning-ved-foraeldres-udsendelse/> og udfylde et kortere henvendelseskema. Hele forløbet fra henvendelse til

afslutningen af forløbet foregår under tavshedspligt, og der videregives ikke oplysninger til Danmission eller andre om dette. Undersøgelsens projektmedarbejdere fra Styrk Familierne indgår heller ikke behandlingsteamet under udarbejdelsen af undersøgelsen.

Ønsker du efter undersøgelsen selv at tage direkte kontakt til Danmission, kan du kontakte:

Caroline Winther

Telefon: 41 999 303

E-mail: cw@danmission.dk